KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2013

Kraków 2014

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wydawca:
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
ul. Piastowska 32
30-070 Kraków
www.rops.krakow.pl

Realizacja badania:
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w ramach projektu „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I”

Opracowanie:
Małgorzata Szlązak
Iwona Banasiewicz
Katarzyna Olejniczak
Anna Kiedrowska
Aleksandra Chudy

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonane z podaniem źródła.
Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, projekt Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, oddaje w Państwa ręce po raz kolejny raport, który przedstawia analizę wybranych danych statystycznych opisujących sektor małopolskiej pomocy społecznej i jego otoczenie na tle sytuacji społecznej i demograficznej regionu. Uzupełnienie prezentowanej analizy stanowią „Karty powiatów", za pomocą których syntetycznie scharakteryzowany został każdy małopolski powiat w analizowanym zakresie.

Zespół
Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej

Małopolska

ROPS
KRAKÓW
REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ

Małopolskie
Obserwatoria
Rozwoju Regionalnego

Spis treści:

I WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW 5

II WPROWADZENIE 6

II.1 Wstęp 6

II.2 Uwarunkowania prawne sporządzania „Oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego". Adresaci „Oceny" 6

III PROCES GROMADZENIA INFORMACJI I ŹRÓDŁA DANYCH WYKORZYSTANYCH W „OCENIE ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2013" 8

III.1 Dane wykorzystane w „Ocenie zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2013" 8

IV KLUCZOWE WNIOSKI I REKOMENDACJE OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2013 10

V WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ 21

V.1 Ludność 21

V.2 Wskaźniki ubóstwa w regionie 28

V.3 Bezrobocie w Małopolsce 30

V.4 Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy 34

VI OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY 37

VII ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ JEJ OTOCZENIA 54

VII.1 Kadra pomocy społecznej 54

VII.2 Infrastruktura wsparcia mieszkańców 60

VII.3 Współpraca z organizacjami pozarządowymi 84

VII.4 Wybrane nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej 87

VIII OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO – KARTY POWIATÓW 90

SŁOWNICZEK: 136

SPIS MAP: 153

SPIS WYKRESÓW: 154

SPIS TABEL: 155

I WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CIS	Centrum Integracji Społecznej
DPS	Dom Pomocy Społecznej
DDP	Dzienny Dom Pomocy
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IRSS	Instytut Rozwoju Służb Społecznych
JSP	Jednostka Specjalistycznego Poradnictwa
KIS	Klub Integracji Społecznej
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Powiatu Grodzkiego
MUW	Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PAL	Program Aktywności Lokalnej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PO KL (Program)	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 - 2013
POW	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
PWD	Placówka Wsparcia Dziennego
RDP	Rodzinny Dom Pomocy
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
SS	Spółdzielnia Socjalna
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
WTZ	Warsztat Terapii Zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
„Zasady …”	„Zasady przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”
ZAZ	Zakład Aktywizacji Zawodowej
ZPCh	Zakład Pracy Chronionej

II WPROWADZENIE

II.1 Wstęp

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w ramach projektu systemowego Województwa Małopolskiego o charakterze informacyjno-badawczym „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej”[1] przygotował raport pn: „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2013”. Raport jest podsumowaniem realizacji trzeciej edycji „Oceny zasobów pomocy społecznej” i stanowi wypełnienie zapisów *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej*[2]. Podobnie jak w latach poprzednich obrazuje sektor małopolskiej pomocy społecznej i jego otoczenie na tle sytuacji społecznej i demograficznej regionu, z uwzględnieniem kwestii i problemów społecznych wynikających z projektu Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne” (element tworzonego pakietu programów strategicznych Województwa Małopolskiego) mającego pełnić funkcję strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej. Raport zawiera również rekomendacje płynące z analizy zebranego materiału. Ponadto ze względu na szeroki zakres przedmiotowy niniejszego opracowania na końcu raportu – jak w latach ubiegłych – prezentowane są dodatkowo tzw. „Karty powiatów”. Z ich pomocą syntetycznie scharakteryzowany został każdy małopolski powiat w analizowanym zakresie.

II.2 Uwarunkowania prawne sporządzania „Oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego”. Adresaci „Oceny”

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej gminy, powiaty i samorządy województw od roku 2012 przygotowują „ocenę zasobów pomocy społecznej”. „Ocena” powinna powstać w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. W świetle wymagań ustawy „zasoby” obejmować mają w szczególności infrastrukturę, kadrę, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej, a „ocena” natomiast osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy. Ocena wraz z rekomendacjami – wg ustawodawcy – jest podstawą do planowania budżetu na rok następny. Jednocześnie Ustawa o pomocy społecznej zobowiązuje zarządy województw do przedstawiania „oceny” co roku, do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa[3]. Do zadań samorządu województwa należy także przekazanie „oceny” właściwemu

[1] Projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytetu VII Promocja integracji społecznej, Działania 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, Poddziałania 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Obserwatorium Polityki Społecznej to jeden z czterech projektów o takim charakterze wdrażanych w Małopolsce. By zapewnić jak najszerszy wachlarz informacji istotnych dla rozwoju regionu Małopolskie Obserwatoria specjalizują się w czterech różnych obszarach - gospodarka, rozwój regionalny, rynek pracy i polityka społeczna.

[2] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 ze zm.).

[3] Art. 16a *Ustawy o pomocy społecznej.*

województwie do dnia 31 lipca każdego roku, który to dokonuje analizy stanu i skuteczności pomocy społecznej w oparciu o ocenę zasobów pomocy społecznej przyjętą przez samorząd województwa[4].

Samorząd województwa sporządza ocenę na podstawie ocen przygotowanych przez gminy i powiaty z obszaru województwa, z uwzględnieniem kwestii i problemów społecznych wynikających z przyjętej strategii[5]. Wspomniany powyżej projekt Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne", do którego zawartości odnosi się niniejsze opracowanie, koncentruje się wokół pięciu priorytetów:

1. Wsparcie działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej
2. Wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie
3. Integracja działań na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych
4. Wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa
5. Wspieranie integrującej polityki społecznej regionu

Priorytety 1. i 5. ze względu na swoją przekrojową naturę mają charakter inicjatyw wspierających główny nurt programu, czyniąc priorytetowym adresatami projektowanych przedsięwzięć trzy podstawowe grupy: rodzinę i dziecko, osoby niepełnosprawne i seniorów.

[4] Art. 22 pkt 11 *Ustawy o pomocy społecznej.*
[5] Art. 21 pkt 8 *Ustawy o pomocy społecznej.*

III PROCES GROMADZENIA INFORMACJI I ŹRÓDŁA DANYCH WYKORZYSTANYCH W „OCENIE ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2013”

2014 rok jest trzecim rokiem funkcjonowania jednolitego dla całego kraju (gmin, powiatów, województw) formularza oceny zasobów pomocy społecznej[6]. Jednak mimo doświadczeń z ubiegłych lat i kolejnych modyfikacji narzędzia[7] nadal nie uniknięto błędów i wieloznacznych zapisów w formularzu, które poważnie zakłóciły proces zbierania danych. Ponownie pracę utrudniły również przerwy w działaniu Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS), w której funkcjonał formularz „oceny”, przez co praca w CAS stawała się prawie niemożliwa. Problemy te skutkowały brakiem możliwości przesyłania poprzez system formularzy oceny zasobów pomocy społecznej do ROPS w Krakowie przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie z Małopolski oraz ich weryfikacji, co dodatkowo ograniczyło czas na przygotowanie opracowania.

Mimo powyższych problemów dołożono starań (regionalna konferencja mająca na celu wypracowanie jednolitych zasad wypełniania formularza, dodatkowe regionalne wielostronicowe wyjaśnienia poszczególnych zapisów w formularzu wystosowane do małopolskich jednostek pomocy społecznej biorących udział w badaniu oraz przygotowane regionalne reguły walidacyjne do formularza), by wykorzystać dane zgromadzone za pomocą ogólnopolskiego narzędzia.

III.1 Dane wykorzystane w „Ocenie zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2013”

Ustawowy termin zakończenia sporządzania „oceny zasobów pomocy społecznej” przez gminy i powiaty regionu to 30 kwietnia, jednak wskazane w poprzednim rozdziale trudności spowodowały, iż na poziomie samorządu województwa sprawozdania z jednostek pomocy społecznej udało się zgromadzić ostatecznie w dniu 13 maja 2014 r. Do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie odpowiedni formularz za pomocą systemu CAS – jak w roku ubiegłym – przekazało 200 z 201 jednostek, w tym:

- 179 gmin (ośrodki pomocy społecznej) – wszystkie funkcjonujące w Małopolsce;
- 2 miasta na prawach powiatów (miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich) z 3 funkcjonujących w województwie[8];

[6] Formularz został przygotowany przez Instytut Rozwoju Służb Społecznych (IRSS) w ramach projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”, koordynowanego przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich (Działanie 1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 „Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej”).

[7] Modyfikacje narzędzia zostały opracowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Pomocy i Integracji Społecznej.

[8] Z wyłączeniem miasta Kraków – Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

- 19 powiatów (powiatowe centra pomocy rodzinie) – wszystkie funkcjonujące w regionie.

Zgodnie z założeniem podstawą „Oceny zasobów pomocy społecznej" mają być formularze przekazane przez gminy i powiaty w systemie CAS. Jednak w celu zaprezentowania pełnego obrazu sytuacji społeczno-demograficznej regionu i kondycji sektora zdecydowano:

- brakujące dane dla Krakowa pozyskać z dostępnych źródeł (głównie ze sprawozdania MPIPS-03 oraz *Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*[9]);
- dane pozyskane w formularzu OZPS, ale budzące duże wątpliwości zastąpić oficjalną statystyką;
- dane, które nie były zbierane poprzez formularz OZPS pozyskać z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), sprawozdania MPIPS-03 i innych źródeł.

Ostatecznie wykorzystano dane z następujących źródeł:

- z formularzy przesłanych przez gminy i powiaty poprzez CAS;
- z *Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013* (dokumentu sporządzanego przez gminę Kraków wg własnej koncepcji) i dodatkowych informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie;
- ze statystyki publicznej – GUS, w tym z Banku Danych Lokalnych (BDL);
- ze sprawozdań MPiPS-03 (sprawozdania roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach);
- ze *Sprawozdania z wykonania zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej*,
- z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (rejestry, bazy danych);
- z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie;
- z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, w tym „Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej";
- z innych źródeł danych dotyczących zasobów instytucjonalnych.

W raporcie zostały zaprezentowane dane dla roku 2013, tj. tzw. „roku oceny", czyli za ostatni zamknięty okres sprawozdawczy (tam, gdzie pozwalała na to dostępność danych). W pozostałych przypadkach – z konieczności, spełniając wymagania ustawodawcy, co do terminu publikacji regionalnej „Oceny zasobów pomocy społecznej", czy ze względu na wartość danych – prezentowane są statystyki najnowsze z dostępnych, zestawiane w miarę możliwości z analizą trendów w ostatnich latach, by zobrazować dynamikę danego zjawiska czy problemu.

Należy dodać, że w aktualnym narzędziu nastąpiła zmiana niektórych definicji i wytycznych w stosunku do ubiegłego roku. Dlatego porównanie danych z wynikami uzyskanymi w ubiegłorocznym sprawozdaniu przedstawiono tylko tam, gdzie to możliwe.

[9] *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013,* MOPS w Krakowie, Kraków 2014. Raport jest dostępny na stronie internetowej MOPS w Krakowie (www.mops.krakow.pl).

IV KLUCZOWE WNIOSKI I REKOMENDACJE OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2013

WNIOSKI

1. W 2013 r. województwo małopolskie zamieszkiwało 3 360 581 osób. W 2013 roku w naszym regionie zaobserwowano **wzrost liczby ludności** (o 6,5 tys. w stosunku do roku 2012), choć nie tak wyraźny jak w latach poprzednich. Nasz **region jest jednym z czterech województw, w których zaobserwowano wzrost liczby ludności** (druga lokata, po Mazowszu). W skali kraju Małopolska zajmuje niezmiennie IV miejsce pod względem liczby ludności (po województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim).
2. **Ponad połowa Małopolan to ludność terenów wiejskich** - 51,3% w roku 2013 tj. o 0,2% więcej niż rok wcześniej. Jest to sytuacja odmienna niż przeciętnie w kraju – w Polsce odsetek ludności zamieszkującej tereny wiejskie wyniósł w 2013 r. 39,6% (w roku poprzednim 39,4%).
3. Struktura wiekowa ludności Małopolski uległa dalszym przeobrażeniom - zmniejsza się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym, a zwiększa się odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. **Pomiędzy rokiem 2012 a 2013 odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 17,3 do 17,7%** (Polska 2013: 18,4%), **a odsetek dzieci i młodzieży zmniejszył się z 19,4 do 19,2%** (Polska 2013: 18,2%). Jednocześnie wciąż odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jest niższy, a odsetek dzieci i młodzieży - wyższy w stosunku do średniej ogólnopolskiej.
4. Według wyników ostatniego spisu powszechnego w 2011 roku (najnowsze dostępne dane z tego zakresu) w Małopolsce mieszkało **707,5 tys. rodzin**. Wśród ogółu rodzin **474,9 tys. to rodziny z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu (67%)**, a 230,6 tys. – rodziny bez dzieci w tym wieku (33%). We wszystkich rodzinach odnotowano **815 tys. dzieci do lat 24 na utrzymaniu.**
5. **Małopolska jest drugim województwem w kraju pod względem odsetka i liczby rodzin wielodzietnych** (po Podkarpaciu ze wskaźnikiem 16,3% i Mazowszu z liczbą 82 tys. rodzin). **14,7% rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu to rodziny posiadające co najmniej troje dzieci (3+) – 69,7 tys. rodzin.** W skali kraju rodziny z trojgiem i więcej dzieci stanowią 11,5% wszystkich rodzin z dziećmi. W Małopolsce w rodzinach z trojgiem lub więcej dzieci żyje **238,4 tys. dzieci – 29,3% ogółu dzieci do lat 24 na utrzymaniu.**

   Wśród rodzin posiadających co najmniej troje dzieci znajduje się **19,4 tys. rodzin z czworgiem i więcej dzieci (4+) – 4,1% wszystkich rodzin z dziećmi na utrzymaniu.** Żyje w nich 87,8 tys. dzieci (10,8% ogółu dzieci do lat 24 na utrzymaniu).

Powiaty limanowski i nowosądecki charakteryzują się najwyższym udziałem rodzin 3+ w ogóle rodzin z dziećmi – odpowiednio 27,7% i 25,1%. Najniższy udział rodzin z trójką i większą liczbą dzieci odnotowano w Krakowie – 7% oraz powiatach północno-zachodniej części regionu – chrzanowskim (7,8%) olkuskim (8,5%) i oświęcimskim (9%) oraz mieście Tarnów (8,7%). Jednocześnie największa liczba rodzin 3+ zamieszkuje w powiecie nowosądeckim (8,1 tys.) oraz w Krakowie (6,6 tys.).

6. **W ciągu dekady liczba rodzin 3+ spadła o** 36,4 tys., czyli **o 34,4%: ze 106,1 tys. do 69,7 tys. Liczba rodzin z dziećmi spadła** o 33,2 tys., czyli **tylko o 6,5%** (z 508,1 tys., do 474,9 tys.). Jednocześnie nastąpił **wzrost liczby rodzin z jednym dzieckiem**. W 2002 roku rodziny z jednym dzieckiem stanowiły 43,4% wszystkich rodzin z dziećmi, natomiast w 2011 roku już 49,2%. Z kolei **udział rodzin z dwojgiem dzieci pozostał prawie na niezmienionym poziomie**.

   Dzieci w wieku 7-14 lat stanowią 41,3% wszystkich dzieci wychowujących się w rodzinach 3+ w Małopolsce. Niemal **co piąte dziecko w rodzinach 3+ jest już pełnoletnie**.

7. **Wyniki ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań zweryfikowały liczbę osób niepełnosprawnych w województwie. W ciągu dekady** (wyniki spisów powszechnych z 2002 r. i 2011 r.) **odsetek osób niepełnosprawnych w Małopolsce zmniejszył się** z 18,2% w 2002 roku **do 11,8%** (394 309 osób) w 2011 roku. Wskaźnik ten jest niższy niż średnia dla kraju o 0,4%. Taki wynik plasuje nasz region na 12 pozycji w Polsce. **Mniejszy odsetek osób niepełnosprawnych odnotowano tylko w 4 województwach**: mazowieckim, opolskim, podlaskim i podkarpackim. **Niepełnosprawni prawnie stanowili 8,5%** ludności (283 775 osób).

   Powiatami o najwyższym odsetku osób niepełnosprawnych prawnie były: Tarnów (11,6%), powiat gorlicki (11,1%), Nowy Sącz (10,9%), Kraków (10,8%) i powiat krakowski (9,7%). Natomiast najniższy odsetek tych osób odnotowano w powiatach: tatrzańskim (5,6%), nowotarskim (5,6%), dąbrowskim (6,0%), tarnowskim (6,3%) i wadowickim (6,3%). Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w Małopolsce w 2011 roku **osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności stanowiły 33%, osoby z orzeczonym umiarkowanym stopniem niepełnosprawności stanowiły 39%,** a z lekkim – 21% oraz **osoby w wieku poprodukcyjnym (51,2%), kobiety (55,7%)** i **zamieszkali w miastach (57,2%).**

8. W 2012 r. (najnowsze z dostępnych danych) **Małopolskę charakteryzowały wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem** (minimum egzystencji, ustawowa granica ubóstwa i relatywna granica ubóstwa) **korzystniejsze niż średnia krajowa**. **Jednak** od roku 2010 **wzrasta wartość wskaźnika dotyczącego ludności żyjącej poniżej minimum egzystencji** (po czterech latach pozostawania na zbliżonym poziomie) – pomiędzy rokiem 2010

a 2011 wzrósł on z 4,7% do 4,8%, a pomiędzy rokiem 2011 i 2012 z 4,8% do 6,2% (średnia dla Polski 6,8%), co pozwala oszacować liczbę Małopolan żyjących w warunkach zagrażających życiu i rozwojowi psychofizycznemu na około 208 tysięcy osób. Biorąc pod uwagę **pozostałe dwa wskaźniki** (relatywną granicę ubóstwa i ustawową granicę ubóstwa) **można również zauważyć wzrost** liczby Małopolan żyjących poniżej tych granic (po spadkach zanotowanych w poprzednich latach). Poniżej relatywnej granicy ubóstwa w 2012 roku żyło 15,6% ludności w Małopolsce (w stosunku do 16,3% w Polsce, wzrost o 0,6% w ciągu roku), a poniżej ustawowej granicy ubóstwa funkcjonowało 6,6% tj. osób o dochodach uprawniających do korzystania z pomocy społecznej (przy średniej dla Polski na poziomie 7,2%, wzrost o 1,2%).

9. W województwie małopolskim w roku 2013 **pomocą społeczną objęto ponad 81,6 tysięcy rodzin** (11,5% ogółu), a tym samym ponad 235 tysięcy osób w tych rodzinach. Udział korzystających z pomocy społecznej **w stosunku do ludności regionu** wyniósł **7%** (podobnie jak rok wcześniej) i jest niższy o 1,6% od średniej dla kraju. Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem miała miejsce w Krakowie (3,5% ogółu mieszkańców) oraz powiecie krakowskim (4,4%) i olkuskim (4,7%). Natomiast najmniej korzystnymi wskaźnikami charakteryzowały się powiaty: nowosądecki (14,3%), dąbrowski (13,9%), limanowski (13,3%) i gorlicki (13,2%). Ze świadczeń systemu pomocy społecznej skorzystało 14,7 tys. rodzin z trójką i większą liczbą dzieci (rodziny 3+). Oznacza to, że **co piąta rodzina wielodzietna w regionie była klientem pomocy społecznej** (21%), a rodziny takie stanowiły ponad jedną trzecią ogółu rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną.
10. Swoistymi wskaźnikami zamożności mieszkańców mogą być także dane na temat osób objętych dodatkami mieszkaniowymi, pomocą materialną dla uczniów czy dożywianych dzieci i młodzieży. Wsparciem w postaci **dodatków mieszkaniowych** w 2013 r. **objęto przynajmniej 33 674 Małopolan, czyli 1% ludności województwa**. Najczęściej korzystali z nich mieszkańcy powiatu wadowickiego (4,2% ludności powiatu) oraz Tarnowa (4,1% ludności miasta). Natomiast relatywnie najmniej mieszkańców, którzy skorzystali z dodatków mieszkaniowych wykazały ośrodki pomocy społecznej powiatów: brzeskiego, limanowskiego, myślenickiego, tarnowskiego i wielickiego (po 0,2% ludności powiatu).

    Pomoc materialna dla uczniów w formie stypendiów socjalnych i zasiłków szkolnych finansowanych z budżetów gmin była oferowana w 2013 r. ponad 87 tys. osób w regionie. Grupa osób otrzymujących takie wsparcie stanowiła **12,3% Małopolan w wieku od 7 do 24 lat.** Największy odsetek dzieci i młodzieży otrzymywało stypendia socjalne, bądź zasiłki szkolne w powiecie limanowskim (28,1%) i wadowickim (26,9%), najmniejszy zaś – w Krakowie (2,0%) oraz powiatach: oświęcimskim (4,0%), olkuskim (4,8%) i chrzanowskim (4,9%).

Z darmowych posiłków w 2013 r. skorzystało ponad 57,3 tys. małopolskich dzieci (8,4% ogółu dzieci do 18 r.ż.). Największy udział dożywianych dzieci i młodzieży wykazano w powiatach: gorlickim (17,8%), nowosądeckim (16,4%), limanowskim (16,2%) i dąbrowskim (16,0%). Najmniejszy odsetek najmłodszych mieszkańców objętych wsparciem w postaci posiłków w zanotowano w Krakowie (3,9%).

11. Czynnikiem znacznie wpływającym na zasięg ubóstwa skrajnego jest bezrobocie. **W 2013 r. stopa bezrobocia dla Małopolski wzrosła** o 0,1% w stosunku do roku poprzedniego, a o 1,1% w porównaniu do 2010 roku i wyniosła **11,6%** (przy przeciętnej dla Polski równej 13,4%). Małopolska usytuowała się, podobnie jak w latach poprzednich, na czwartym miejscu wśród województw (po Wielkopolsce, Mazowszu i Śląsku).

    Bezrobocie w Małopolsce jest zróżnicowane terytorialnie. Od lat **najniższa stopa bezrobocia występuje w dużych miastach regionu:** w Krakowie (5,9% w 2013 r. – wartość jak w roku poprzednim), Tarnowie (10,2%) i Nowym Sączu (10,8%) oraz powiatach: krakowskim (10,6%), bocheńskim (11,0%) i miechowskim (11,7%). Natomiast **stopa bezrobocia w roku 2013 osiągnęła najwyższą wartość, podobnie jak i w poprzednich latach, w powiatach: dąbrowskim (20,4%), limanowskim (18,8%) i nowosądeckim (17,8%).** Różnica między powiatami o najwyższej (powiat dąbrowski) i najniższej stopie bezrobocia (miasto Kraków) w 2013 roku wynosiła 14,5 p. p. (o 0,5 p. p. więcej niż rok wcześniej).

12. Zagrożenie ubóstwem skrajnym wzrasta wraz ze wzrostem liczby osób bezrobotnych w gospodarstwie domowym. **„Bezrobocie rodzinne" czyli sytuacja, w której dwóch lub więcej członków rodziny jest zarejestrowanych jako osoba bezrobotna na koniec 2012 r. dotyczyła 17 691 gospodarstw w Małopolsce (tj. 39 599 osób), czyli 24,6% zarejestrowanych bezrobotnych.** Oznacza to, że co czwarty bezrobotny zamieszkiwał gospodarstwo domowe, w którym dwie lub więcej osób pozostawało „na bezrobociu". **Najwyższy udział osób bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego" odnotowano w powiatach: limanowskim (49,4%), dąbrowskim (44,5%) i nowosądeckim (44,4%).** Jednocześnie są to powiaty o najwyższej stopie bezrobocia rejestrowanego. Najniższy zaś odsetek bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego" odnotowano w powiatach: wadowickim (2,3%), olkuskim (8,8%) i w Krakowie (10,5%). **Zdecydowana większość** osób pozostających w kręgu bezrobocia rodzinnego **to osoby młode.** Prawie 31% to osoby w wieku 18-24 lata, a kolejne niemal 29% to osoby w wieku 25-34 lata.

13. W 2013 roku w Małopolsce **udział osób długotrwale bezrobotnych wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowanych wyniósł 51,5%**. **Najwyższy udział osób długotrwale bezrobotnych utrzymywał się w powiatach: dąbrowskim (62,2%), limanowskim (60,8%),**

proszowickim (59,4%), wielickim (58,0%) oraz olkuskim (57,4%). Najniższym charakteryzowały się powiaty: wadowicki (44,5%), suski (44,9%), krakowski (46,0%) i chrzanowski (46,9%) oraz Kraków (48,3%).

Z kolei wśród osób, którym w 2013 r. przyznano świadczenie z pomocy społecznej **długotrwale korzystający z pomocy** (osoby, które w ciągu ostatnich 3 lat - 36 miesięcy były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej, przez co najmniej 18 miesięcy) **stanowili 51,4%**. Udział długotrwale korzystających z pomocy społecznej największy jest w Krakowie (75,4% ogółu świadczeniobiorców) i powiatach: proszowickim (73,4%), dąbrowskim (62,8%) i gorlickim (60,5%). Relatywnie najmniejszą grupę takich osób obsługiwały jednostki pomocowe w powiecie oświęcimskim (20,7%).

14. W 2013 r. **osoby z niepełnosprawnością** stanowiły w Małopolsce **5,1%** wszystkich osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy. W skali kraju odsetek ten wynosił 5,4%. Największy odsetek osób niepełnosprawnych wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych odnotowano w Tarnowie – 12,1% (712 osób niepełnosprawnych), powiecie gorlickim – 9,4% (648 osób) oraz w Krakowie –7,8% (1 927 osób) i Nowym Sączu – 7,6% (368 osób). Natomiast relatywnie najmniej osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy w ogóle bezrobotnych w 2013 r. było w powiatach: tatrzańskim – 2,1% (80 osób), limanowskim – 2,3% (241 osób), proszowickim – 2,4% (57 osób) i dąbrowskim – 2,6% (131 osób).
15. Charakterystyka terytorialna związana z odsetkiem mieszkańców otrzymujących wsparcie z pomocy społecznej w danym powiecie jest zbliżona do terytorialnego zróżnicowania stopy bezrobocia w Małopolsce w przypadku powiatów o najmniej korzystnych wskaźnikach.
16. **Nadal obserwowany jest wzrost odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z tytułu ubóstwa i bezrobocia**. Pomiędzy rokiem 2012 a 2013 nastąpił wzrost odsetka klientów pomocy społecznej korzystających z niej z powodu ubóstwa (z 60,3% do 63,1%) i bezrobocia (z 45,3 do 47,5%).
17. **Świadczenia pieniężne w 2013 r. dotyczyły średnio 74,2% ludności objętej pomocą społeczną.** Tylko nieco rzadziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – przeciętnie ponad 64,5% ludności objętej pomocą społeczną było ich beneficjentami.
18. W regionie łącznie zatrudnionych było 1 701 pracowników socjalnych, a tym samym na jednego takiego specjalistę przypadało przeciętnie 1 976 mieszkańców Małopolski. **Nadal jednak nie wszystkie gminy regionu spełniają ustawowy wymóg zatrudnienia pracowników socjalnych** (1/2000 mieszkańców, nie mniej niż 3) mimo możliwości finansowania kosztów ich zatrudnienia z EFS. W ten sposób finansowano zatrudnienie przynajmniej 205 małopolskich pracowników socjalnych tj. minimum 15,7% ogółu tych pracowników w regionie (brak danych dla Krakowa).

19. **63% pracowników socjalnych** ośrodków pomocy społecznej **posiada wyższe wykształcenie, 4% specjalizację zawodową II stopnia.**
20. W 2013 r. małopolskie ośrodki pomocy społecznej zawarły z klientami **9 862 kontrakty socjalne**, które objęły łącznie 11 192 osób (co można przeliczyć na **5% liczby osób w rodzinach klientów pomocy społecznej**). Największy odsetek klientów objętych kontraktami w 2013 r. obserwujemy (podobnie jak przed rokiem) w zachodniej części regionu (powiaty: chrzanowski – 9,3%, wadowicki – 7,4% i Kraków – 7,1%), natomiast najmniejszą część klientów, którym przyznano świadczenia, obejmuje się jednocześnie kontraktami w powiatach: limanowskim (2,1%) i nowosądeckim (2,2%).
21. **Indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego objęto w 2013 r. 291 osób.** Był on wdrażany w 6 gminach (miejsko-wiejskiej Brzeszcze p. oświęcimski, wiejskiej Klucze p. olkuski, miejsko-wiejskiej Skawina – p. krakowski, wiejskiej Podegrodzie i miejsko- wiejskiej Stary Sącz p. nowosądecki oraz wiejskiej Wieprz – p. wadowicki) i 2 miastach na prawach powiatu (Krakowie – 69 i Nowym Sączu – 90).
22. **Indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności objęto 59 osób** w pięciu gminach.
23. W 2013 roku w Małopolsce **asystenci rodziny sporządzili plany pracy dla 1 940 rodzin** (2,4% wszystkich rodzin świadczeniobiorców pomocy społecznej) w 121 gminach. W powiecie dąbrowskim jako jedynym w województwie asystent rodziny zatrudniony jest w mniej niż połowie gmin (w 3 z 7 gmin).
24. **Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w środowisku**, w tym usług specjalistycznych (zadanie własne gminy) wyniosła **5 813** osób - wartość zbliżona do wykazanej przed rokiem. Najwięcej takich usług opiekuńczych było oferowanych w 2013 r. w Krakowie (objęto nimi 2 203 osoby) i Tarnowie (545 osób).
25. **Interwencją kryzysową gmin objęto** w 2013 r. **1,5 tysiąca rodzin** (4 663 osób w rodzinach), dodatkowo z pomocy w ramach interwencji kryzysowej w Krakowie skorzystało 4 400 osób.
26. W 2013 r. województwie małopolskim **nadal funkcjonowało 14 ośrodków interwencji kryzysowej** – w 10 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu (w tym 2 w Krakowie). **Łącznie dysponowały one 179 miejscami pobytu**, a **z ich pomocy skorzystało** w ciągu 2013 roku **8 959 osób** (w tym 4 532 osób w Krakowie). Mieszkańcy 9 powiatów na swoim terenie nie mieli dostępu do usług ośrodka interwencji kryzysowej – powiaty: brzeski, dąbrowski, gorlicki, limanowski, miechowski, nowosądecki, olkuski, proszowicki i wielicki. Jednocześnie wykazano potrzebę uruchomienia w 2014 r. dwóch tego typu placówek (w powiecie miechowskim i wielickim), a roku 2015 kolejnych dwóch (w powiecie olkuskim i proszowickim).

27. Dla roku 2013 wykazano w województwie małopolskim **109 placówek wsparcia dziennego** z łączną liczbą **5 260 miejsc,** z których w ciągu roku skorzystało **7 744 dzieci**, tj. **o 13 placówek mniej** niż w roku 2012. Łącznie tego typu placówki wykazały 42 gminy i 3 powiaty. Gminy przekazujące dane dostrzegają potrzebę uruchomienia 9 dodatkowych placówek wsparcia dziennego w 2014 roku (taką potrzebę wskazano w Krakowie, powiecie tarnowskim oraz w gminach: Wieliczka, Łużna, Lubień, Brzeszcze oraz w gm. miejskiej Nowy Targ (p. nowotarski). oraz kolejnych 5 w roku 2015 (taką potrzebę wskazano w powiecie proszowickim oraz w gminach: Trzciana, Bobowa i Lipnica Wielka).
28. W 2013 roku funkcjonowało w Małopolsce **68 mieszkań chronionych**, **o 6 więcej niż przed rokiem.** Oferowały one łącznie **288 miejsc**, a w ciągu roku **skorzystało** z nich **238 osób**. Zgodnie z pozyskanymi danymi dostęp do mieszkań chronionych w 2013 roku mieli na swoim terenie mieszkańcy 19 z 22 powiatów (teren 33 gmin). Warto podkreślić, iż jednostki określiły potrzebę uruchomienia 18 dodatkowych mieszkań chronionych w 2014 roku i 11 w roku kolejnym. Warto zauważyć, że wśród 19 gmin, które zgłosiły potrzebę utworzenia nowych mieszkań chronionych aż 16 w 2013 roku nie oferowało na swoim terenie takiej formy wsparcia. Ponadto potrzebę stworzenia mieszkań chronionych podkreśliły również 2 powiaty, które w roku 2013 nie dysponowały nimi na swoim terenie: dąbrowski i krakowski.
29. Zgodnie z danymi wykazanymi przez małopolskie jednostki pomocy społecznej w 2013 roku funkcjonowały **63 warsztaty terapii zajęciowej** w województwie **– 2 mniej niż przed rokiem.** W 2013 roku w Małopolsce **w zajęciach WTZ uczestniczyło łącznie 2 405 osób** niepełnosprawnych. Dostęp na swoim terenie do tego rodzaju wsparcia mieli mieszkańcy każdego z powiatów regionu. Na terenie poszczególnych powiatów zlokalizowanych było od 1 (na terenie 7 powiatów) do 14 warsztatów. W 2014 r. powiat wadowicki dostrzega potrzebę uruchomienia dodatkowego warsztatu.
30. **Nie uległa zmianie liczba zakładów aktywności zawodowej – nadal funkcjonuje w regionie 6 ZAZ.** Dwa zakłady zlokalizowane były w Krakowie, a pozostałe 4 w gminach: Świątniki Górne (powiat krakowski), Charsznica (powiat miechowski), Klucze (powiat olkuski) i w gminie wiejskiej Tarnów (powiat tarnowski).
31. **Nadal funkcjonują w regionie 74 środowiskowe domy samopomocy. W roku 2013 skorzystało z nich 2 915 osób z zaburzeniami psychicznymi**. Powiat tatrzański był jedynym, który w 2013 roku nie dysponował ŚDS na swoim terenie. Dostrzegana jest potrzeba uruchomienia trzech dodatkowych środowiskowych domów samopomocy w regionie w 2015 roku – w powiecie myślenickim oraz w 2 gminach w powiecie oświęcimskim (Oświęcimiu i Brzeszczach).

32. Zgodnie z danymi wykazanymi przez jednostki pomocy społecznej w 2013 roku w całym województwie funkcjonowało jedynie **8 dziennych domów pomocy przeznaczonych głównie dla osób starszych.** Dzienne domy pomocy **dysponowały łącznie 893 miejscami, z których skorzystały** w 2013 r. **1 432 osoby**. **Przybyła jedna jednostka w Krakowie.** Miasto Kraków wykazało potrzebę uruchomienia kolejnych 6 dziennych domów pomocy społecznej.
33. W województwie małopolskim w 2013 roku funkcjonowało **6 centrów integracji społecznej** – **o jeden więcej** niż w 2012 r. oraz **14 klubów integracji społecznej** – **o 2 więcej** niż rok wcześniej. W 2013 r. 2 centra integracji społecznej funkcjonowały w Krakowie. Natomiast po jednym CIS na swoim terenie posiadały powiaty: oświęcimski (w Brzeszczach), olkuski (w Kluczach), wadowicki (w Wieprzu) oraz Nowy Sącz. **W zajęciach CIS uczestniczyły** łącznie w 2013 r. **304 osoby**. Zgodnie z danymi wykazanymi przez ośrodki pomocy społecznej **w zajęciach małopolskich klubów integracji społecznej** w 2013 roku **uczestniczyło łącznie 2 341 osób.** Dostrzegana jest potrzeba uruchomienia 3 CIS (w powiatach: proszowickim, oświęcimskim i wielickim) w 2014 i 2015 r.
34. W województwie małopolskim funkcjonuje coraz więcej **spółdzielni socjalnych.** Ich liczba obecnie wynosi **63**[10], czyli o 8 więcej niż rok wcześniej i o 24 niż dwa lata temu. Zlokalizowane są one na terenie 17 małopolskich powiatów, z czego aż 38 spółdzielni funkcjonuje na terenie miasta Krakowa, 4 – w powiecie nowotarskim, po 3 – w powiecie myślenickim i Tarnowie, a po 2 spółdzielnie działają w powiecie krakowskim i suskim. Na terenie 5 małopolskich powiatów (bocheńskiego, dąbrowskiego, miechowskiego, proszowickiego i tatrzańskiego) nie utworzono jeszcze spółdzielni socjalnych.
35. Nadal najwięcej zasobów pomocy społecznej i otoczenia sektora pomocy społecznej oraz największe ich zróżnicowanie obserwowane jest w stolicy regionu, w pozostałych powiatach grodzkich, często też w północno-zachodniej jego części. Na pozostałych terenach Małopolski częściej szeroko rozumiana infrastruktura pomocowa jest słabiej rozbudowana. Oznacza to, że obszarom o kumulacji problemów społecznych towarzyszą relatywnie małe zasoby pomocy społecznej i jej otoczenia, które mogą być wykorzystywane do walki z istniejącymi problemami.

[10] Na podstawie katalogu spółdzielni socjalnych sporządzonego według rejestracji w KRS prowadzonego przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych dostępnego stronie internetowej (http://ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/), stan na 23.01.2014 r.

Mapa 1: Wybrane wskaźniki zagrożenia wykluczeniem społecznym w Małopolsce w 2013 r.

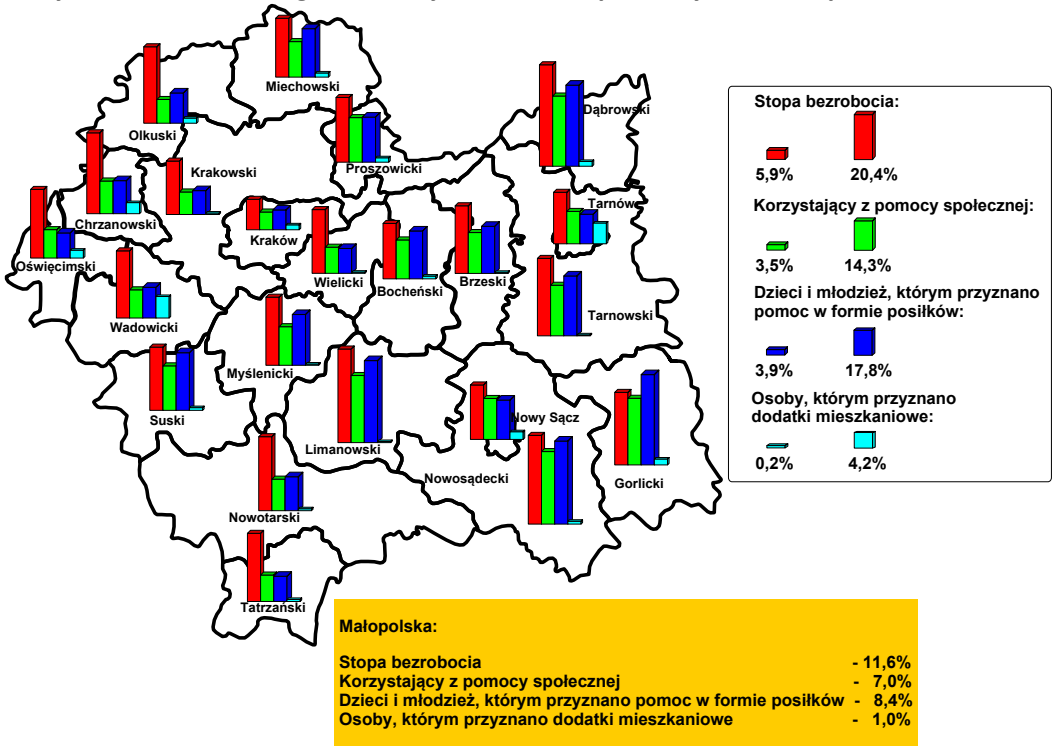

Małopolska:	
Stopa bezrobocia	- 11,6%
Korzystający z pomocy społecznej	- 7,0%
Dzieci i młodzież, którym przyznano pomoc w formie posiłków	- 8,4%
Osoby, którym przyznano dodatki mieszkaniowe	- 1,0%

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz: raportu *Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013*, WUP w Krakowie, Kraków 2014; MPiPS-3; informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Baza Demografia, www.stat.gov.pl.

Mapa 2: Wybrane zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia w Małopolsce w 2013 r.

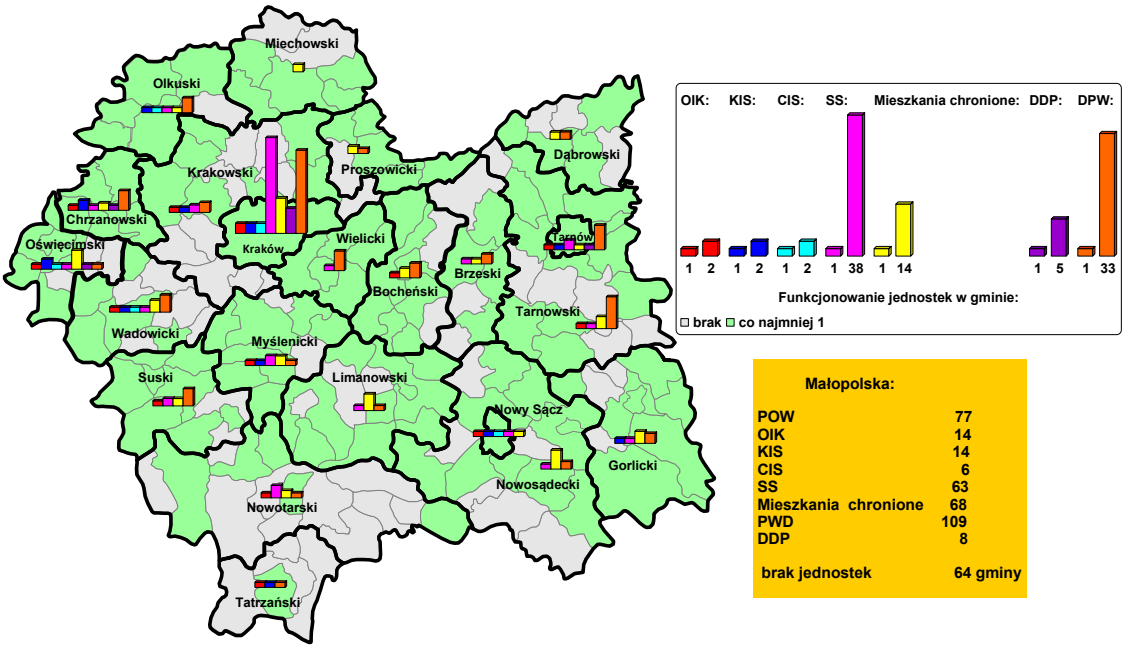

Małopolska:	
POW	77
OIK	14
KIS	14
CIS	6
SS	63
Mieszkania chronione	68
PWD	109
DDP	8
brak jednostek	64 gminy

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej*; sprawozdania MPiPS-3; sprawozdania KIS za I-XII 2013 r. i CIS za I-XII 2013 r.; danych Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych – katalogu zarejestrowanych spółdzielni socjalnych: http://ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog /) oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

REKOMENDACJE

1. W związku z utrzymującym się dużym wewnętrznym zróżnicowaniem województwa małopolskiego pod względem nasilenia problemów społecznych, terytorialną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, a także dysproporcjami terytorialnymi w rozmieszczeniu zasobów pomocowych (brak istotnych zmian pomiędzy rokiem 2012 a 2013) rekomendacja dotycząca „uwzględnienia w przyszłej perspektywie finansowej UE, a także innych instrumentach wsparcia, preferencji dla działań profilaktycznych i interwencyjnych oraz inwestycji w zasoby na terenach o zwiększonej kumulacji niekorzystnych zjawisk i problemów społecznych" nadal wydaje się zasadna.
2. Wobec wysokiego odsetka długotrwale korzystających z pomocy społecznej i długotrwale bezrobotnych, względnie wysokiego i stałego udziału korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zagrożenia wykluczeniem społecznym młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą (brak istotnych zmian pomiędzy rokiem 2012 a 2013), niewielką liczbą wdrażanych instrumentów indywidualizujących pracę z klientem (kontrakty socjalne i jego odmiany), a także wzrostu wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem podtrzymuje się rekomendację o konieczności „rozwijania działań, szczególnie o charakterze profilaktycznym w stosunku do rodziny". Ważna wydaje się tu nadal profilaktyka w postaci:
   - placówek wsparcia dziennego,
   - interwencji kryzysowej,
   - rozwijania kompetencji rodzicielskich i szeroko rozumianych usług asystenckich,
   - mieszkalnictwa chronionego.
3. Mimo, iż wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011 istotnie zweryfikowały liczbę osób niepełnosprawnych w regionie, wobec nadal utrzymujących się niesatysfakcjonujących wskaźników zatrudnienia czy bezrobocia w tej grupie nie przestaje być ważne rozwijanie usług reintegracji zawodowej opartych o podmioty ekonomii społecznej – centra i kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, spółdzielnie socjalne, których infrastruktura w regionie (za wyjątkiem spółdzielni socjalnych) jest uboga (brak istotnych zmian w ciągu roku) i nie rozwija się odpowiednio dynamicznie w stosunku do zdiagnozowanych problemów mieszkańców, również innych niż osoby niepełnosprawne.
4. Nie uległy zmianie dane opisujące zasięg opieki domowej i dziennej nad osobami starszymi – nie zwiększyła się istotnie liczba osób korzystających z gminnych usług opiekuńczych, a liczba dziennych domów pomocy pozostaje w zasadzie niezmieniona. Wobec powyższego

rekomendowana uprzednio koncentracja na działaniach odsuwających w czasie konieczność opieki instytucjonalnej (całodobowej) zostaje podtrzymana.

5. Wobec zdiagnozowanego poziomu wykształcenia i specjalizacji zawodowych kadr pomocy społecznej, w tym pracowników socjalnych (brak istotnych zmian pomiędzy rokiem 2012 a 2013) nadal rekomendowane są działania w obszarze kształcenia ustawicznego pracowników sektora.
6. Wobec powyższego „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2013" nadal potwierdza zasadność priorytetowych działań i przedsięwzięć określonych, w przygotowanym przez Samorząd Województwa Małopolskiego, projekcie Programu Strategicznego „Włączenie Społeczne" obejmującego perspektywę roku 2020.

V WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ

V.1 Ludność

W 182 gminach (w obrębie 22 powiatów) województwa małopolskiego w 2013 r. mieszkało 3 360 581 osób (o 6,5 tys. więcej niż w 2012 r.)[11]. Nieco ponad połowa Małopolan (ponad 51%) to ludność terenów wiejskich (podobnie jak w poprzednich latach). Jest to tendencja odwrotna niż dla całego kraju, gdzie liczba ludności zamieszkującej tereny wiejskie wynosi prawie 40%[12]. W skali kraju Małopolska zajmuje niezmiennie IV miejsce pod względem liczby ludności (po województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim). W 2013 roku w naszym regionie zaobserwowano wzrost liczby ludności, choć nie tak wyraźny jak w latach poprzednich. Nasz region jest jednym z czterech województw, w których zaobserwowano wzrost liczby ludności (druga lokata, po Mazowszu).

Według wyników ostatniego spisu powszechnego[13] w 2011 roku **w Małopolsce** mieszkało **474,9 tys. rodzin z dziećmi** do 24 lat na utrzymaniu oraz **230,6 tys. rodzin bez dzieci w tym wieku** – łącznie **705,5 tys. rodzin** w regionie. We wszystkich rodzinach odnotowano 1 mln 232, 4 tys. dzieci, przy czym liczba dzieci do lat 24 na utrzymaniu wyniosła 815 tys.

Wykres 1: Rodziny w Małopolsce według liczby posiadanych dzieci, NSP 2011

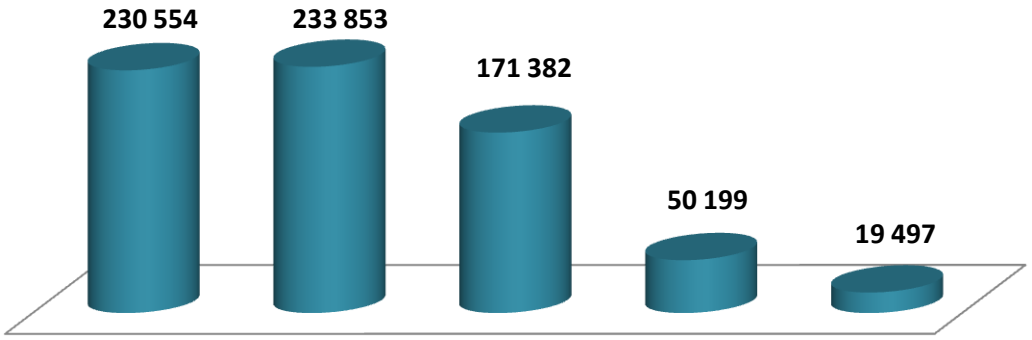

MAŁOPOLSKA:	
RODZINY Z DZIEĆMI DO LAT 24 NA UTRZYMANIU	**– 474,9 TYS. DZIECI**
PRZECIĘTNA LICZBA DZIECI DO LAT 24 NA UTRZYMANIU	**– 2 DZIECI**

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

*Powyższe dane pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego 2011, są danymi wstępnymi i mogą ulec zmianie.

[11] Baza Demografia i BDL, GUS.
[12] Baza Demografia i BDL, GUS.
[13] Dane z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, *http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks* (dostęp 7.05.2014 r.).

14,7% rodzin z dziećmi to **rodziny posiadające co najmniej troje dzieci (3+)**[14]. Był to drugi najwyższy wynik w kraju, zarówno pod względem udziału rodzin 3+ w ogóle rodzin z dziećmi, jak i liczb bezwzględnych. Małopolska z **69,7 tys., rodzin z co najmniej trojgiem dzieci** sytuowała się za województwem mazowieckim, gdzie takich rodzin jest 82 tys. Na Mazowszu stanowiły one jednak tylko 11,1% ogółu rodzin z dziećmi. Natomiast największy udział rodzin z trojgiem i więcej dzieci wśród rodzin z dziećmi występował w województwie podkarpackim i wynosi 16,3%. W skali kraju rodziny trojgiem i więcej dzieci stanowiły 11,5% wszystkich rodzin z dziećmi.

W Małopolsce w rodzinach z trojgiem lub więcej dzieci w 2011 roku żyło **238,4 tys**. **dzieci**, co oznacza, że niemal jedna trzecia wszystkich dzieci do lat 24 w województwie ma przynajmniej dwoje rodzeństwa.

Tabela 1: Rodziny z trojgiem lub więcej dzieci w Małopolsce, NSP 2011

Liczba rodzin 3+	**Odsetek rodzin 3+** w ogóle rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	**Liczba dzieci w rodzinach 3+** do lat 24 na utrzymaniu	**Odsetek dzieci w rodzinach 3+** w ogóle dzieci do lat 24 na utrzymaniu	**Liczba osób w rodzinach 3+ z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu**
69,7 tys.	**14,7%**	**238,4 tys.**	**29,3%**	**381,7 tys.***

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych oraz danych z Urzędu Statystycznego w Krakowie.
*Powyższe dane pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego 2011, są danymi wstępnymi i mogą ulec zmianie.

Według danych NSP 2011 w Małopolsce żyje 19,5 tys. rodzin wielodzietnych (z co najmniej czwórką dzieci), na które składa się w sumie 129,5 tys. osób, w tym 87,8 tys. dzieci. **Rodziny 4+ stanowią 4,1% wszystkich małopolskich rodzin z dziećmi.**

Tabela 2: Rodziny z czworgiem lub więcej dzieci w Małopolsce, NSP 2011

Liczba rodzin 4+	**Odsetek rodzin 4+ w ogóle rodzin z dziećmi** do lat 24 na utrzymaniu	**Liczba dzieci w rodzinach 4+** do lat 24 na utrzymaniu	**Odsetek dzieci w rodzinach 4+ w ogóle dzieci** do lat 24 na utrzymaniu	**Liczba osób w rodzinach 4+ z dziećmi** do lat 24 na utrzymaniu
19,5 tys.	**4,1%**	**87,8 tys.**	**10,8 %**	**129,5 tys.***

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych oraz danych z Urzędu Statystycznego w Krakowie.
*Powyższe dane pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego 2011, są danymi wstępnymi i mogą ulec zmianie.

W Małopolsce 11,4% populacji to osoby żyjące w rodzinach 3+[15]. Najwięcej rodzin 3+ w Małopolsce mieszka w powiatach: **nowosądeckim – 8,1 tys. (co daje 25,1% wszystkich rodzin z dziećmi na tym terenie),** mieście Kraków – 6,6 tys. (7%), tarnowskim (20,2%) i nowotarskim (21,7%) – po 5,9 tys. oraz limanowskim – 5,3 tys. (27,7%). Jednocześnie powiaty limanowski i nowosądecki charakteryzują się najwyższym udziałem rodzin 3+ w ogóle rodzin z dziećmi. Najmniej rodzin 3+ odnotowujemy natomiast w powiecie proszowickim – 892 rodziny (14,3%). W powiatach, w których mieszka

[14] W całym rozdziale pod pojęciem *rodzina z dziećmi* rozumiemy rodzinę (małżeństwo, partnerów, samotnych rodziców) mających na utrzymaniu dzieci do lat 24. Rodzina wielodzietna jest rozumiana jako rodzina z co najmniej trójką dzieci.
[15] Dane dotyczące liczby osób w rodzinach pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego 2011, są danymi wstępnymi i mogą ulec zmianie.

największej rodzin 3+, liczba dzieci w tych rodzinach wynosiła odpowiednio 29,1 tys. (p. nowosądecki) i 21,3 tys. (Kraków).

Tabela 3: Rodziny 3+ w Małopolsce według powiatów, NSP 2011

Jednostka terytorialna	liczba rodzin 3+ z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	liczba dzieci do lat 24 na utrzymaniu w rodzinach 3+	Udział rodzin 3+ w ogóle rodzin z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu
	rodziny	dzieci	%
MAŁOPOLSKIE	**69 696**	**238 390**	**14,7%**
Powiat nowosądecki	8 149	29 121	25,1%
Powiat m. Kraków	6 569	21 337	7,0%
Powiat tarnowski	5 949	20 660	20,2%
Powiat nowotarski	5 944	20 634	21,7%
Powiat limanowski	5 337	19 270	27,7%
Powiat krakowski	4 420	14 578	11,2%
Powiat myślenicki	3 630	12 309	19,2%
Powiat wadowicki	3 514	11 816	14,7%
Powiat gorlicki	3 030	10 547	18,8%
Powiat bocheński	2 851	9 853	18,5%
Powiat brzeski	2 751	9 319	20,2%
Powiat suski	2 344	8 304	19,1%
Powiat wielicki	2 111	7 127	12,0%
Powiat oświęcimski	2 005	6 583	9,0%
Powiat m. Nowy Sącz	1 735	5 801	14,1%
Powiat dąbrowski	1 657	5 700	20,2%
Powiat tatrzański	1 607	5 462	17,2%
Powiat chrzanowski	1 413	4 512	7,8%
Powiat olkuski	1 398	4 551	8,5%
Powiat m. Tarnów	1 361	4 451	8,7%
Powiat miechowski	1 028	3 440	15,0%
Powiat proszowicki	892	3 015	14,3%

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" *na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.*

Mapa 3. Liczba rodzin 3+ i ich udział w populacji rodzin z dziećmi według powiatów, NSP 2011

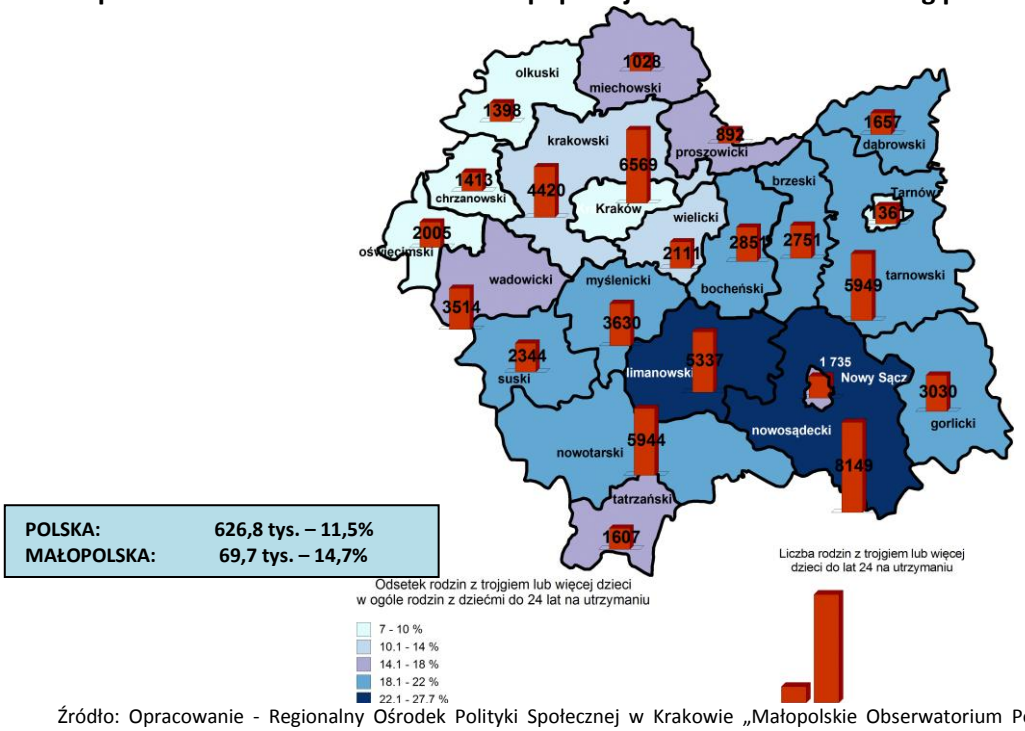

POLSKA: 626,8 tys. – 11,5%
MAŁOPOLSKA: 69,7 tys. – 14,7%

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Biorąc pod uwagę kategorie wiekowe dzieci w rodzinach 3+, najwięcej dzieci (98,5 tys.) było w wieku 7-14 lat. Najmniej liczną kategorią były najmłodsze dzieci – do 2. roku życia – 19,2 tys. Dzieci w wieku 7-14 lat stanowiły 41,3% wszystkich dzieci wychowujących się w rodzinach 3+ w Małopolsce. Niemal co piąte dziecko w rodzinach 3+ było już pełnoletnie (i jednocześnie ma nie więcej niż 24 lata). Najmłodsze dzieci (0-2 lata) stanowiły 8,1%.

Wykres 2: Udział poszczególnych kategorii wiekowych dzieci z rodzin 3+ w Małopolsce, NSP 2011

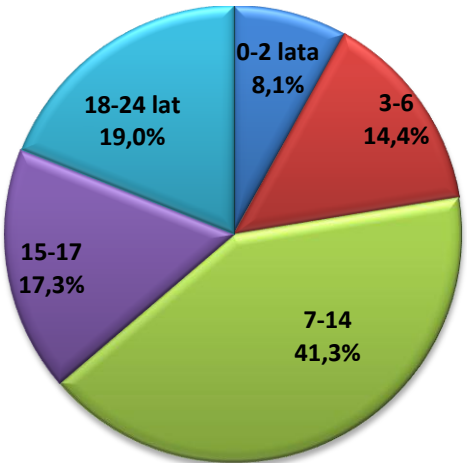

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie GUS, Bank Danych Lokalnych oraz danych z Urzędu Statystycznego w Krakowie.
*Powyższe dane pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego 2011, są danymi wstępnymi i mogą ulec zmianie.

Na przestrzeni ostatnich sześciu lat struktura wiekowa ludności Małopolski uległa niekorzystnej zmianie (**zmniejsza się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym, a zwiększa się – w wieku poprodukcyjnym**), chociaż wciąż odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jest niższy, a odsetek dzieci i młodzieży wyższy w stosunku do średniej ogólnopolskiej[16].

Wykres 3: Struktura wieku mieszkańców Małopolski na tle kraju w latach 2007-2013

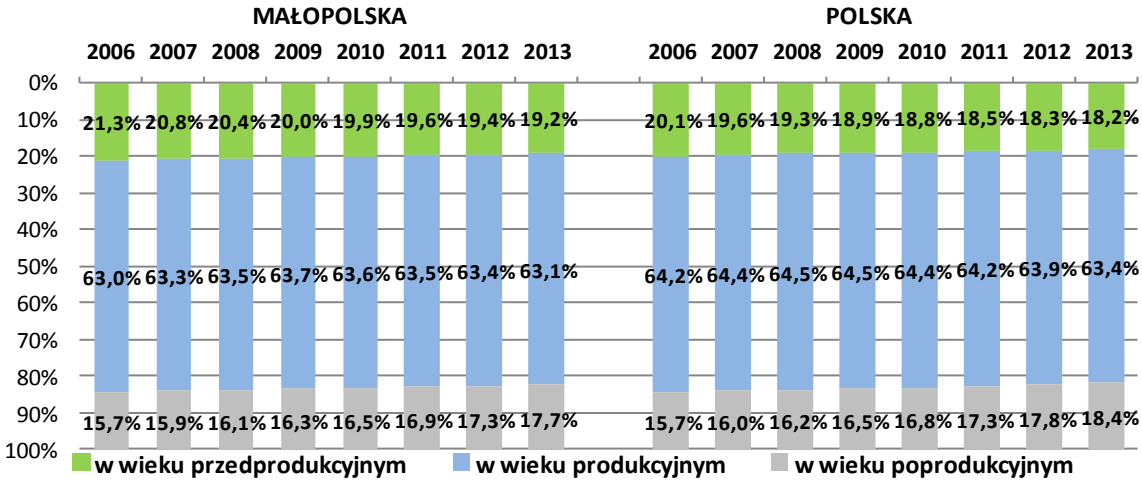

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych BDL i Bazy Demografia, GUS.

[16] BDL i Baza Demografia, GUS. Wiek produkcyjny: mężczyźni w wieku 18-64 lata i kobiety w wieku 18-59 lat; wiek poprodukcyjny: mężczyźni w wieku 65 lat więcej i kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Jednocześnie porównując dane dotyczące rodzin 3+ w regionie z roku 2011 do danych z poprzedniego spisu powszechnego, który miał miejsce w 2002 roku, można zauważyć znaczący spadek liczby dzieci w tych rodzinach. **W ciągu dekady liczba rodzin 3+ spadła o 36,4 tys., czyli o 34,4%:** ze 106,1 tys. do 69,7 tys. Jednocześnie liczba rodzin z dziećmi spadła o 33,2 tys., czyli tylko o 6,5% (z 508,1 tys., do 474,9 tys.). Zestawienie to pokazuje, że jednocześnie ze spadkiem liczebności rodzin 3+ nastąpił wzrost liczebności małych rodzin, czyli z jednym dzieckiem. W 2002 roku rodziny z jednym dzieckiem stanowiły 43,4% wszystkich rodzin z dziećmi, natomiast w 2011 roku już 49,2%. Z kolei odsetek rodzin z dwojgiem dzieci pozostał prawie na niezmienionym poziomie.

Coraz mniejsza liczba rodzin z dziećmi przekłada się naturalnie na spadek liczby dzieci w województwie. I tak, w rodzinach 3+ w 2011 r. było o 137,3 tys. mniej dzieci niż w roku 2002, co oznacza, że liczba dzieci zmieniła się adekwatnie do liczby rodzin. Inaczej sytuacja wygląda, gdy popatrzymy na ogół rodzin z dziećmi. Mimo że liczba rodzin z dziećmi zmalała o 6,5%, spadek liczby dzieci w rodzinach był dużo większy i wyniósł 15%. Jest to efekt wcześniej opisanego trendu – coraz częstszych decyzji rodzin o posiadaniu tylko jednego dziecka i coraz rzadszych decyzji o powiększeniu rodzin do trójki lub większej liczby dzieci.

Jak wynika z danych Narodowego Spisu Powszechnego z **2011 r.** w Małopolsce **osoby niepełnosprawne** stanowiły **11,8% ludności** (394 309 osób) i wynik ten był niższy niż wskaźnik dla całego kraju o 0,4%. Taki odsetek osób niepełnosprawnych plasuje nasz region na 12 pozycji. Mniejszy udział osób niepełnosprawnych w ogóle ludności odnotowano tylko w 4 województwach: mazowieckim, opolskim, podlaskim i podkarpackim. Należy dodać, iż **mieszkańcy niepełnosprawni prawnie** stanowili **8,5%** ludności (283 775 osób). Przy czym wśród wszystkich **osób niepełnosprawnych** w Małopolsce **osoby niepełnosprawne prawnie stanowią 72%**, a biologicznie – 28% (w Polsce odpowiednio: 67% i 33%)**.**

W stosunku do wyników poprzedniego NSP (z 2002 r.) odsetek osób niepełnosprawnych w Małopolsce zmniejszył się z 18,2% w 2002 roku do 11,8% w 2011 roku. Przy czym udział osób niepełnosprawnych prawnie w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych zmniejszył się z 88,2% w 2002 roku do 72,0% w 2011 roku.

Powiatami o najwyższym odsetku osób niepełnosprawnych ogółem były: Tarnów (14,8%), Kraków (14,2%), powiat olkuski (14,0%), Nowy Sącz (13,5%) i powiat gorlicki (13,5%). Natomiast najniższy udział osób niepełnosprawnych w ludności ogółem odnotowano w powiatach: tatrzańskim (8,5%), nowotarskim (8,6%), tarnowskim (9,1%), myślenickim (9,3%) i nowosądeckim (9,5%).

Mapa 4: Udział mieszkańców z niepełnosprawnością prawną w ogólnej liczbie mieszkańców, NSP 2011

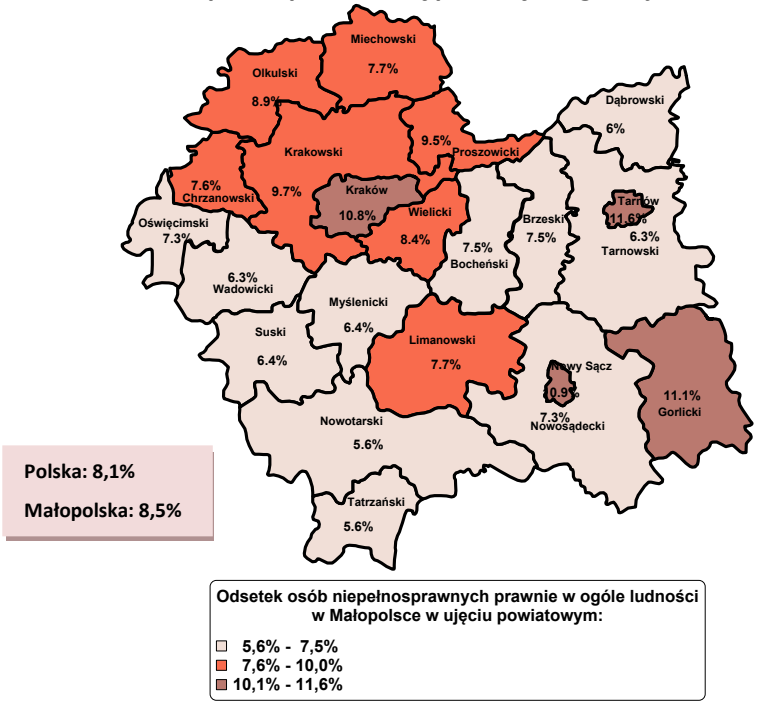

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych wyników spisu NSP 2011. *Wybrane tablice dotyczące osób niepełnosprawnych*, GUS, 2013-11-07.

Powiatami o najwyższym odsetku osób niepełnosprawnych prawnie były: Tarnów (11,6%), powiat gorlicki (11,1%), Nowy Sącz (10,9%), Kraków (10,8%) i powiat krakowski (9,7%). Natomiast najniższy odsetek tych osób odnotowano w powiatach: tatrzańskim (5,6%), nowotarskim (5,6%), dąbrowskim (6,0%), tarnowskim (6,3%) i wadowickim (6,3%). Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w Małopolsce w 2011 roku **osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności stanowiły 33%**, osoby z orzeczonym umiarkowanym stopniem niepełnosprawności stanowiły 39%, a z lekkim – 21%.

Wśród osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) w Małopolsce dominują **kobiety (55%)** oraz osoby zamieszkałe w miastach (również 55%). **Osoby w wieku poprodukcyjnym** stanowią **53%** wszystkich osób niepełnosprawnych (w Polsce: 47%). Z kolei osoby w wieku produkcyjnym stanowią 44% osób niepełnosprawnych, a osoby w wieku przedprodukcyjnym - 3% (w Polsce odpowiednio: 49% i 5%). Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lat) stanowią 12% (w Polsce: 13%), a osoby w wieku produkcyjnym niemobilnym (45 lat i więcej) stanowią 32% (w Polsce: 49%). Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w Małopolsce także dominują osoby w wieku poprodukcyjnym (51,2%), kobiety (55,7%) oraz osoby zamieszkałe w miastach (57,2%).

Od roku 2003 obserwujemy spadek liczby osób biernych zawodowo, które jako powód bierności podają chorobę lub niepełnosprawność[17] – jest on większy w Małopolsce niż przeciętnie dla Polski.

[17] Na podstawie: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski I-III i IV 2012*, GUS, Warszawa 2013.

W Małopolsce w roku 2012 było 177 tys. osób biernych zawodowo z powodu choroby lub niepełnosprawności, a dekadę temu prawie dwa razy tyle – 329 tysięcy. Jednocześnie od 2009 roku odnotowujemy wzrost wskaźnika zatrudnienia osób z ograniczoną sprawnością w wieku 16-64. W 2012 roku wyniósł on 20,9% (w Polsce: 21,4%).

Jak wynika z prognoz demograficznych (zaktualizowanych o wyniki NSP 2011), struktura wiekowa województwa małopolskiego będzie ulegała dalszym niekorzystnym przeobrażeniom. Przede wszystkim zwiększy się udział najstarszych grup wiekowych w populacji województwa. Odsetek mieszkańców Małopolski powyżej 65 roku życia wzrośnie z 14,5% w roku 2013 do ponad 17,2% w roku 2020. Tendencja ta jest analogiczna do prognoz dla Polski, z tą różnicą, iż w skali kraju prognozuje się jeszcze większy odsetek osób po 65 roku życia – o ile w 2013 r. wynosił on 14,7%, to przewiduje się, iż w 2020 r. już osiągnie poziom 18,4%.

Zmiany te nie będą przebiegały podobnie we wszystkich powiatach województwa, tak jak niejednorodna jest sytuacja pod tym względem na chwilę obecną. W roku 2020 najwyższy odsetek dzieci do lat 14 prognozuje się w powiatach: limanowskim (19,8%), nowosądeckim (19,6%) i bocheńskim (18,6%). Jednocześnie prognozy GUS na rok 2020 przewidują najwyższy odsetek mieszkańców powyżej 65 roku życia w Tarnowie (21,1%) oraz powiatach: miechowskim (21,0%), olkuskim (20,3%) i chrzanowskim (20,1%)[18].

[18] BDL i Baza Demografia, GUS.

V.2 Wskaźniki ubóstwa w regionie

Według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) **w 2012 roku** wartości wszystkich trzech podstawowych wskaźników zagrożenia ubóstwem (minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa i ustawowej granicy ubóstwa) lokowały **Małopolskę na 8. pozycji wśród regionów Polski.** Analizując poszczególne granice ubóstwa należy zauważyć, iż **nastąpił znaczny wzrost wartości wskaźnika** dotyczącego ludności żyjącej poniżej **minimum egzystencji** (po czterech latach pozostawania na zbliżonym poziomie): z 4,8% w 2011 r. do 6,2% w 2012 r. Jego wartość dla Małopolski była jednak wciąż niższa niż średnia dla kraju (6,8%). Biorąc pod uwagę pozostałe dwa wskaźniki (relatywną granicę ubóstwa i ustawową granicę ubóstwa) można również zauważyć wzrost liczby Małopolan żyjących poniżej tych granic (po spadkach zanotowanych w poprzednich latach). Poziom pierwszego plasuje Małopolskę także poniżej średniej dla kraju (15,6% w Małopolsce w stosunku do 16,3% w Polsce). Podobna sytuacja dotyczyła odsetka osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa. Wartość tego wskaźnika wynosiła 6,6% (przy średniej dla Polski na poziomie 7,2%).

Należy dodać, iż w przypadku tzw. ustawowej granicy ubóstwa obserwowane do 2011 r. stałe zmniejszanie się odsetka osób w gospodarstwach domowych o dochodach poniżej tego progu wynikało częściowo z przyjętego mechanizmu ustalania kwot dochodu uprawniającego do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej w oparciu o próg interwencji socjalnej. Kryteria te do 2011 r. pozostawały bowiem na poziomie z roku 2006. Natomiast w 2012 roku kwoty te zostały zwiększone (dla osoby samotnie gospodarującej z 477 zł do 542 zł, dla osoby w rodzinie z 351 zł do 456 zł) – w związku z tym, jak można było przypuszczać, wskaźnik ustawowej granicy ubóstwa za rok 2012 wzrósł.

Wykres 4: Odsetek mieszkańców Małopolski żyjących poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa w latach 2007 – 2012

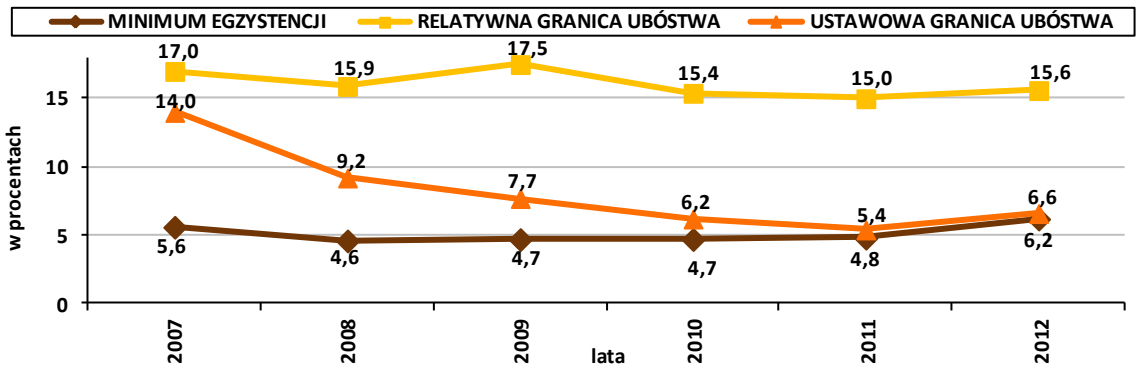

* Szacunki GUS według skorygowanego w 2012 r. (w oparciu o Narodowy Spis Powszechny z 2011 r.) w stosunku do lat poprzednich koszyka minimum egzystencji.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Wykres 5: Odsetek mieszkańców Polski i regionów żyjących w 2012 r. poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa

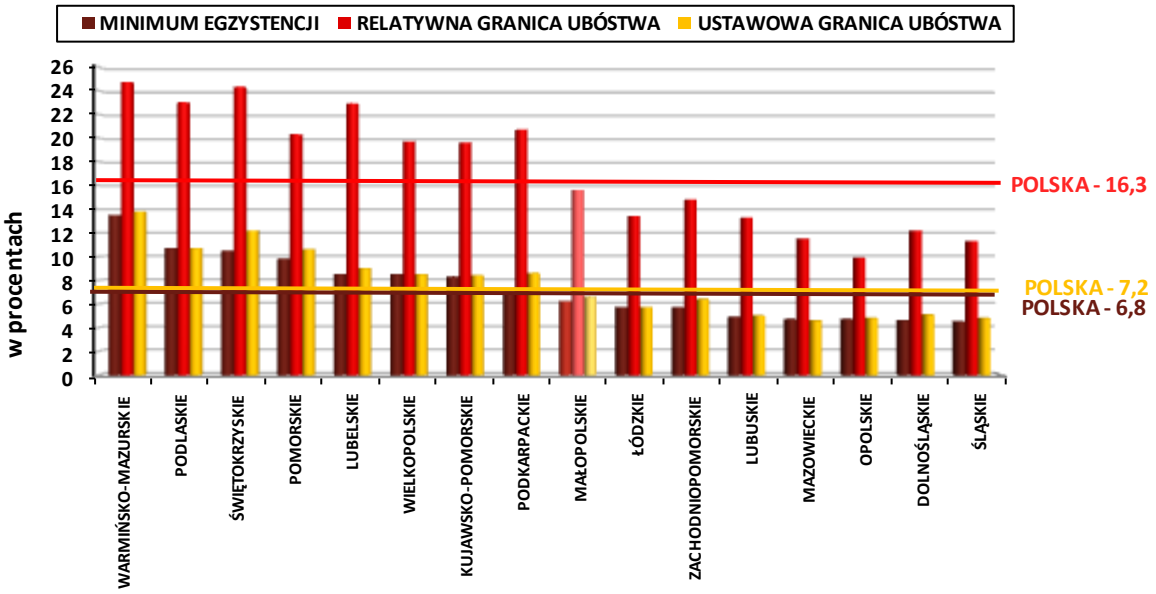

* Szacunki GUS według skorygowanego w 2012 r. (w oparciu o Narodowy Spis Powszechny z 2011 r.) w stosunku do lat poprzednich koszyka minimum egzystencji.
**wartości wskaźników na wykresie posortowano wg kryterium minimum egzystencji.
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Omówione wyżej miary ubóstwa są podstawowymi wskaźnikami warunków życia ludności. Jednak oprócz nich o zamożności mieszkańców regionu może świadczyć liczba dodatków mieszkaniowych czy wielkość pomocy materialnej dla uczniów.

Wsparciem w postaci **dodatków mieszkaniowych** w 2013 r. **objęto przynajmniej 33 674 Małopolan, czyli 1% ludności województwa**. Najwięcej świadczeń wypłacono w 2013 r. w powiecie wadowickim (4,2% ludności powiatu) oraz Tarnowie (4,1% ludności miasta). Natomiast relatywnie najmniej osób było objętych tego typu wsparciem w powiatach: brzeskim, limanowskim, myślenickim, tarnowskim i wielickim (po 0,2% ludności powiatu). Należy dodać, iż w 57 gminach nie wypłacano w ogóle dodatków mieszkaniowych mieszkańcom[19].

Pomoc materialna dla uczniów w formie stypendiów socjalnych i zasiłków szkolnych finansowanych z budżetów gmin była **oferowana w 2013 r. ponad 87 tys. osób w regionie[20].** Grupa osób otrzymujących takie wsparcie stanowiła **12,3%[21] Małopolan w wieku od 7 do 24 lat.** Największy odsetek dzieci i młodzieży otrzymywał stypendia socjalne, bądź zasiłki szkolne w powiatach: limanowskim (28,1%) i wadowickim (26,9%), najmniejszy zaś – w Krakowie (2,0%)[22] oraz powiatach: oświęcimskim (4,0%), olkuskim (4,8%) i chrzanowskim (4,9%).

[19] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[20] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[21] Odsetek osób pobierających stypendia socjalne i zasiłki szkolne liczony do ludności Małopolski w wieku od 7 do 24 lat.
[22] Dane z MOPS w Krakowie dotyczą minimalnej liczby dzieci i młodzieży, które otrzymały wsparcie w formie stypendiów socjalnych i zasiłków szkolnych.

V.3 Bezrobocie w Małopolsce

Stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce od lat jest niższa niż dla całego kraju i od dłuższego czasu utrzymuje się na poziomie o ok. 2 punkty procentowe niższym niż wynik dla Polski. **W 2013 r. wskaźnik ten wzrósł dla Małopolski** o 0,1% i wynosił **11,6%** (w stosunku do 13,4% w kraju)[23]. Małopolska usytuowała się, podobnie jak w latach poprzednich, na czwartym miejscu wśród województw (po Wielkopolsce, Mazowszu i Śląsku).

Wykres 6: Stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce i w kraju w latach 2002-2013

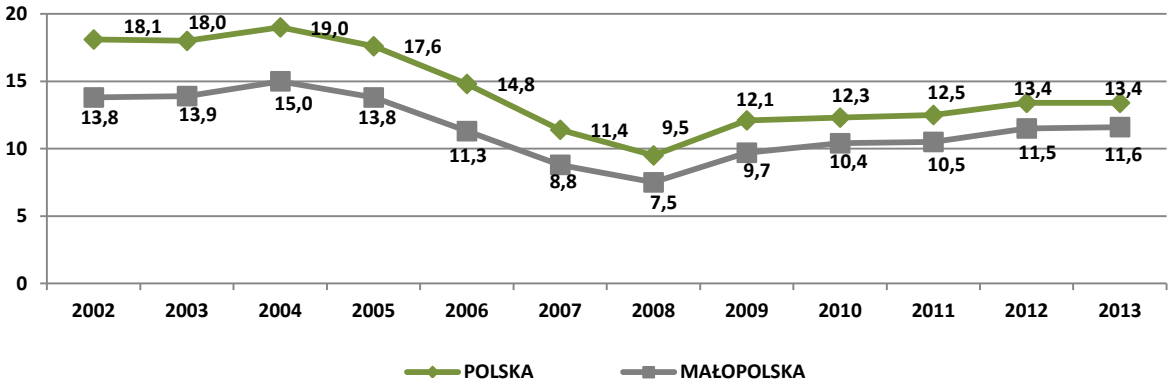

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie *Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013*, WUP w Krakowie, Kraków 2014.

Wykres 7: Stopa bezrobocia rejestrowanego, stan na 31.12.2013 r.

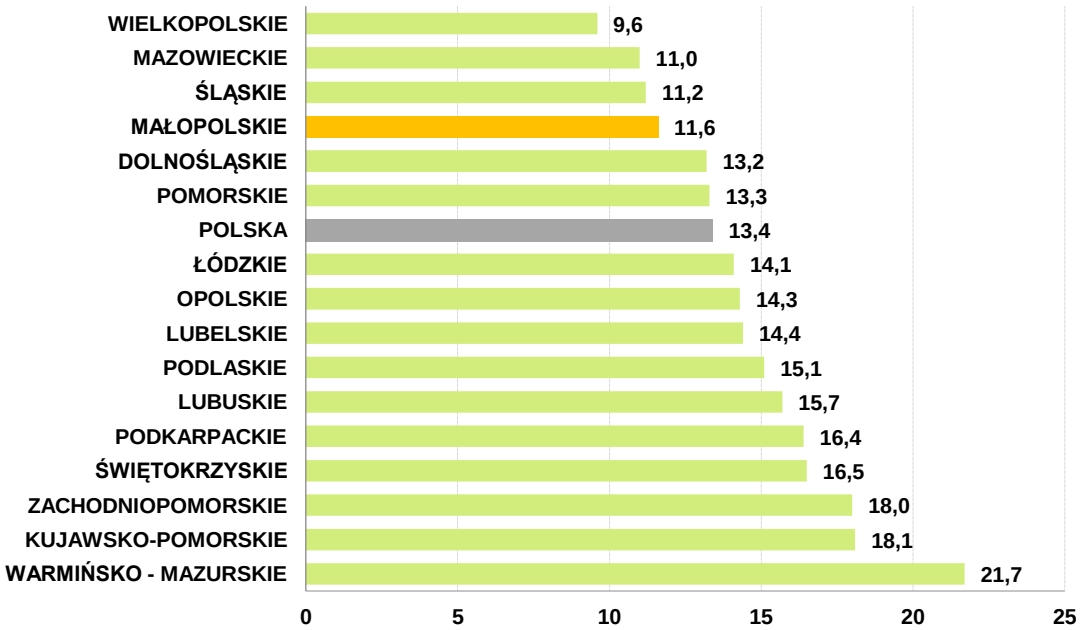

Źródło: Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013, WUP w Krakowie, Kraków 2014

[23] Na podstawie: *Szczegółowej statystyki małopolskiego rynku pracy* (dane MPiPS) udostępnionej na stronie WUP w Krakowie (http://wup-krakow.pl/malopolski-rynek-pracy/regionalna-mapa-bezrobocia).

Według prognoz ekspertów w związku z poprawą wskaźników gospodarczych oraz otoczenia gospodarczego można się spodziewać, że stopa bezrobocia zmniejszy się o średnio 0,4 punktu procentowego, tym samym w 2014 roku prawdopodobny jest niewielki spadek bezrobocia. Stopa bezrobocia na koniec roku 2014 szacowana jest w Małopolsce na 11,2%, podczas gdy w Polsce na – 13%[24]. Tymczasem jednak stopa bezrobocia w Małopolsce na koniec lutego 2014 r. (podobnie jak w styczniu) wynosiła 12,1%.

Tabela 4: Prognoza stopy bezrobocia na 2014 rok w Polsce i Małopolsce (w %)

PROGNOZA	XII'13	I'14	II'14	III'14	IV'14	V'14	VI'14
Polska	**13,4**	14,0	14,2	14,0	13,6	13,0	12,7
Małopolska	**11,6**	12,1	12,4	12,2	11,8	11,3	11,0
PROGNOZA	**VII'14**	**VIII'14**	**IX'14**	**X'14**	**XI'14**	**XII'14**	**I'15**
Polska	12,7	12,6	12,6	12,6	12,8	13	b.d.
Małopolska	11,0	10,9	10,9	10,8	11,0	11,2	b.d.

Źródło: Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013, WUP w Krakowie.

Bezrobocie w Małopolsce jest zróżnicowane terytorialnie. Należy jednak podkreślić, że 10 małopolskich powiatów wyróżniało się pozytywnie na tle średniej stopy bezrobocia w Małopolsce (11,6%). Od lat najniższa stopa bezrobocia występuje w dużych miastach regionu: w Krakowie (5,9% w 2013 r.), Tarnowie (10,2%) i Nowym Sączu (10,8%) oraz powiatach: krakowskim (10,6%) i bocheńskim (11,0%). Natomiast **najwyższa stopa bezrobocia w roku 2013, podobnie jak i w poprzednich latach, wystąpiła w powiatach: dąbrowskim (20,4%), limanowskim (18,8%) i nowosądeckim (17,8%).** Różnica między powiatami o najwyższej (powiat dąbrowski) i najniższej stopie bezrobocia (miasto Kraków) w 2013 roku wynosiła 14,5 p. p. (o 0,5 p. p. więcej niż rok wcześniej). Największe wzrosty stopy bezrobocia na koniec 2013 r. (w porównaniu z rokiem poprzednim) wystąpiły w powiatach: gorlickim, brzeskim, chrzanowskim, nowotarskim, suskim i tatrzańskim[25].

W 2013 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (PUP) wzrosła ogółem o 2%. W siedmiu PUP zanotowano spadek liczby osób bezrobotnych w rejestrze w stosunku do roku poprzedniego, przy czym największy w powiecie olkuskim, a najmniejszy – w nowosądeckim. Do obszarów, na których procentowy wzrost liczby osób bezrobotnych w rejestrach PUP w ostatnim roku był największy, należały powiaty: gorlicki (10,2%), nowotarski (9,1%), brzeski (9,1%) i tatrzański (7,8%). Warto dodać, iż wśród obszarów, na których wystąpił najmniejszy wzrost liczby osób bezrobotnych w rejestrach PUP znalazło się także miasto Kraków[26].

[24] *Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013*, WUP w Krakowie, Kraków 2014.
[25] Na podstawie: *Szczegółowej statystyki małopolskiego rynku pracy* (dane MPiPS) udostępnionej na stronie WUP w Krakowie (http://wup-krakow.pl/malopolski-rynek-pracy/regionalna-mapa-bezrobocia).
[26] *Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013*, WUP w Krakowie, Kraków 2014.

MAPA 5: Stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce na koniec 2013 roku

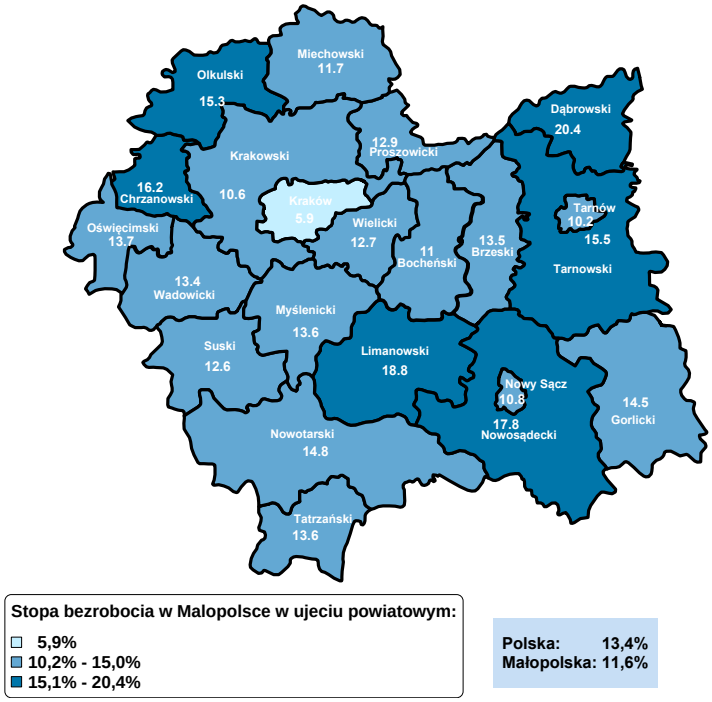

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie *Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013*, WUP w Krakowie, Kraków 2014.

BEZROBOCIE RODZINNE

W Małopolsce problem **„bezrobocia rodzinnego"** na koniec **2012 roku** dotyczył **17 691 gospodarstw (tj. 39 599 osób), czyli 24,6% zarejestrowanych bezrobotnych**. Oznacza to, że co czwarty bezrobotny zamieszkuje gospodarstwo domowe, w którym dwie lub więcej osób pozostaje na bezrobociu. Należy dodać, iż najwyższy udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego" odnotowano w powiatach: limanowskim (49,4%), dąbrowskim (44,5%) i nowosądeckim (44,4%). Jednocześnie są to powiaty o najwyższej stopie bezrobocia rejestrowanego. Najniższy zaś odsetek bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego" odnotowano w powiatach: wadowickim (2,3%), olkuskim (8,8%) i w Krakowie (10,5%).

Dane zebrane (na potrzeby opracowania ROPS w Krakowie: *Kondycja małopolskiej rodziny*) pozwalają także na podanie bardziej szczegółowych charakterystyk osób, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego": ich wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy oraz wykształcenia. Jednak, poza wiekiem, dane dotyczące wymienionych wyżej cech wyraźnie powiązane są z ogólnymi danymi dotyczącymi najliczniejszych grup wiekowych osób bezrobotnych. Analizując wiek omawianej grupy bezrobotnych należy zauważyć, iż zdecydowana **większość** z nich to **osoby młode: prawie 31%** z nich to osoby w wieku 18-24 lata (wyjątkiem jest miasto Kraków, w którym osoby najmłodsze stanowią najmniejszą grupę spośród wszystkich grup wiekowych – 15,5%), a kolejne **niemal 29% to osoby w wieku 25-34 lata**. **Osoby powyżej 55 roku życia** stanowią niecałe **9%** (największy udział w tej

kategorii można zaobserwować w dwóch powiatach o charakterze rolniczym: miechowskim i proszowickim – odpowiednio 3,8% i 4,7%).

Mapa 6: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego" w całkowitej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wg powiatów – stan na 31 XII 2012 r.

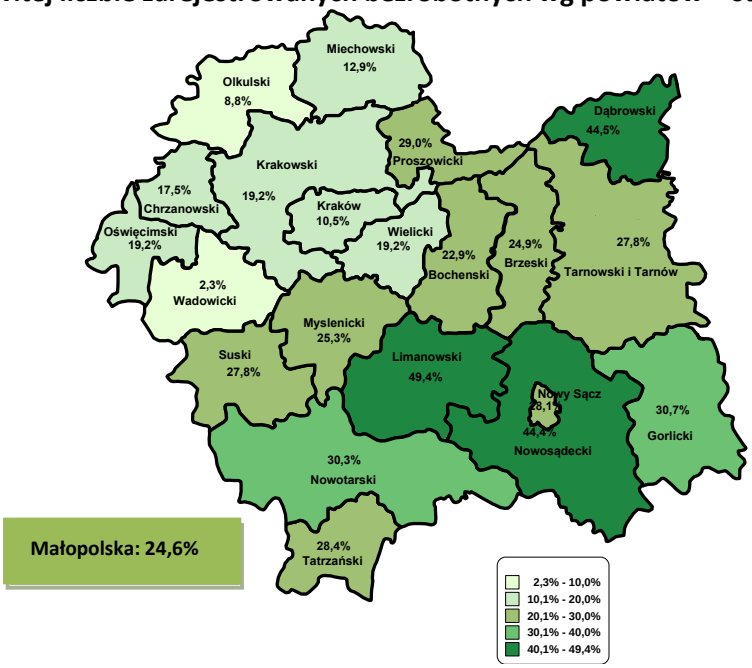

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie od powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego na potrzeby raportu : *Kondycja małopolskiej rodziny*.

Wykres 8: Struktura osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego" w województwie małopolskim wg wieku – stan na 31 XII 2012 r.

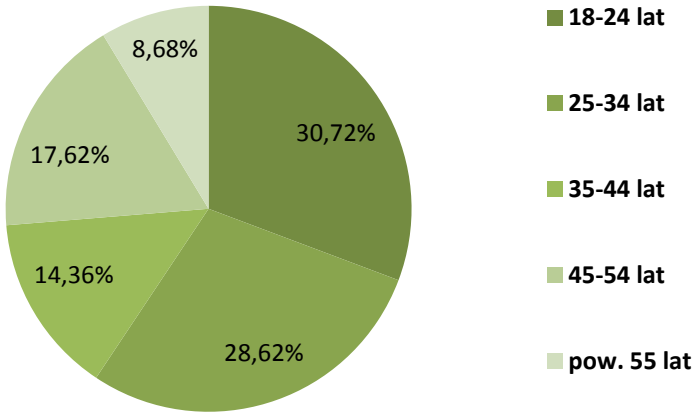

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie od powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego na potrzeby raportu : *Kondycja małopolskiej rodziny*.

V.4 Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy

DŁUGOTRWALE BEZROBOTNI

W 2013 roku w Małopolsce **udział osób długotrwale bezrobotnych wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowanych wyniósł 51,5%**. Najniższym udziałem osób długotrwale bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych charakteryzowały się powiaty: wielicki (44,5%), suski (44,9%), krakowski (46,0%) i chrzanowski (46,9%) oraz Kraków (48,3%). Najwyższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych utrzymywał się natomiast w powiatach: dąbrowskim (62,2%), limanowskim (60,8%), proszowickim (59,4%), tatrzańskim (58,0%) oraz olkuskim (57,4%). Zwraca uwagę, iż **liczba osób długotrwale bezrobotnych wzrasta od 2009 roku**. W 2013 roku wzrosła ona o 10,6% w stosunku do roku poprzedniego. Wzrost odnotowano we wszystkich powiatach województwa małopolskiego oprócz powiatu olkuskiego, w którym liczba osób długotrwale bezrobotnych spadła o 3,4%. Największy wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych w rejestrach PUP w 2013 roku zanotowano w Krakowie (25,5%) oraz w powiatach: tatrzańskim (17,1%), nowotarskim (16,4%), wielickim (15,8%) i brzeskim (15,6%). Do powiatów, w których z kolei wzrost w tej kategorii był stosunkowo niewielki, należały powiaty: myślenicki (2,2%), krakowski (2,7%), dąbrowski (3,0%) i limanowski (4,6%)[27].

Mapa 7: Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w Małopolsce w 2013 r.

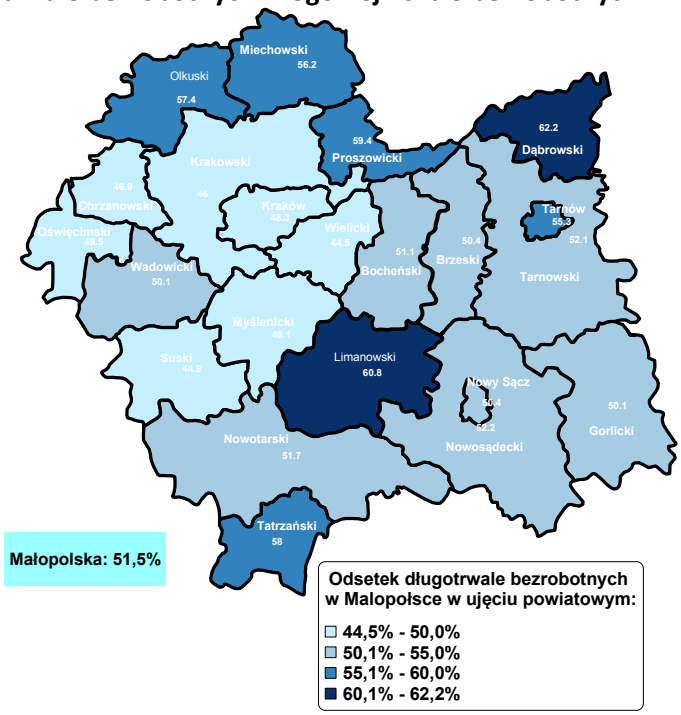

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie *Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013*, WUP w Krakowie, Kraków 2014.

[27] *Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013*, WUP w Krakowie, Kraków 2014.

BEZROBOCIE WŚRÓD OSÓB DO 25 ROKU ŻYCIA

Odsetek osób bezrobotnych w wieku do 25 roku życia w 2013 r. wyniósł w Małopolsce 23,3%. Udział osób młodych w ogóle bezrobotnych zarejestrowanych w małopolskich PUP w stosunku do 2012 roku uległ zmniejszeniu (o 1,3 p. p.). Najmniej takich osób jest zarejestrowanych w urzędach pracy w: Krakowie (10,5% ogółu zarejestrowanych), Tarnowie (16,4%), Nowym Sączu (17,4%) oraz powiecie olkuskim (19,6%). Natomiast powiaty, które znacznie przewyższały średnią wojewódzką pod względem udziału osób do 25. roku życia wśród bezrobotnych, to: proszowicki (37,2%), miechowski (33,2%), tarnowski (31,5%), nowotarski (29,3%) oraz suski (29,2%) i dąbrowski (29,1%). Liczba bezwzględna młodych bezrobotnych w rejestrach PUP również uległa zmniejszeniu o 3,4% w skali województwa. Wzrost liczby młodych osób bezrobotnych w rejestrach PUP w 2013 roku zanotowano w powiatach: tatrzańskim (wzrost o 8,5%), nowotarskim (6,7%), chrzanowskim (4,1%), brzeskim (2,7%), miechowskim (2,4%) i gorlickim (1,6%). Do powiatów, w których z kolei odnotowano największy spadek liczby młodych osób bezrobotnych, należały: powiat olkuski (spadek o 17,3%), Nowy Sącz (spadek o 14,7%), powiat bocheński (spadek o 13,3%), Tarnów (spadek o 13,1%) oraz powiat myślenicki (spadek o 11,8%)[28].

BEZROBOCIE WŚRÓD OSÓB POWYŻEJ 50. ROKU ŻYCIA

Odsetek bezrobotnych wśród osób powyżej 50 roku życia w 2013 roku osiągnął poziom 20,9%, przy czym najniższe wskaźniki zanotowano w powiatach: proszowickim (12,6%), miechowskim (13,5%) i dąbrowskim (13,8%), natomiast wysoki udział tej grupy w ogólnej liczbie bezrobotnych wystąpił w: Krakowie (29,9%), Tarnowie (24,6%) oraz powiatach: wielickim (24,2%), oświęcimskim (23,8%) i olkuskim (22,9%). **W porównaniu z rokiem 2012 nastąpił wzrost liczby osób bezrobotnych w tej grupie we wszystkich powiatach województwa**. W skali województwa liczba ta zwiększyła się o 11,2%. Co więcej trendy demograficzne wskazują, że osób starszych na rynku pracy będzie przybywać. Największy wzrost liczby osób bezrobotnych powyżej 50. roku życia w rejestrach PUP w 2013 roku zanotowano w powiatach: suskim (wzrost o 24,2%), gorlickim (23,6%), brzeskim (22,1%), tarnowskim (17,2%) i nowotarskim (15,9%). Do powiatów, w których z kolei wzrost w tej kategorii był stosunkowo niewielki, należały powiaty: olkuski (3,9%), wadowicki (4,3%), krakowski (6,1%) oraz Nowy Sącz (6,1%) i powiat limanowski (6,3%)[29].

[28] *Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2013*, WUP w Krakowie, Kraków 2014.
[29] Tamże.

BEZROBOCIE WŚRÓD OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W 2013 r. **osoby z niepełnosprawnością** stanowiły w Małopolsce **5,1%** wszystkich osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w województwie. W skali kraju odsetek ten wynosił 5,4%. Średnia ta jednak nie przedstawia różnic między powiatami. Największy udział osób niepełnosprawnych wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych odnotowano w Tarnowie – 12,1% (712 osób niepełnosprawnych), powiecie gorlickim – 9,4% (648 osób) oraz w Krakowie –7,8% (1 927 osób) i Nowym Sączu – 7,6% (368 osób). Natomiast relatywnie najmniej osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy w ogóle bezrobotnych w 2013 r. było w powiatach: tatrzańskim – 2,1% (80 osób), limanowskim – 2,3% (241 osób), proszowickim – 2,4% (57 osób) i dąbrowskim – 2,6% (131 osób). Wśród 8,4 tys. zarejestrowanych osób niepełnosprawnych w Małopolsce nieco ponad połowę stanowili mężczyźni (52,4%), przy czym obserwujemy znaczne różnicowanie pod tym względem między powiatami – najmniejszy odsetek mężczyzn w tej grupie odnotowano w powiecie olkuskim (46,7%), a najwyższy – w Tarnowie (66,3%)[30].

[30]Na podstawie: *Bezrobocie rejestrowane I-IV kwartał 2013 r.*, GUS, Warszawa 2014.

VI OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY

W Polsce świadczeniami pomocy społecznej[31] w 2013 r. objęto ponad 3,3 miliona osób[32], co stanowi 8,6% ludności kraju (wzrost o 0,2% w stosunku do poprzedniego roku). Natomiast w Małopolsce w 2013 r. wskaźnik ten wynosi 7% ludności regionu i jest niższy o 1,6% od średniej dla kraju, co daje województwu małopolskiemu IV miejsce w porównaniu do innych regionów (po województwach: śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w ludności województw w Polsce). W województwie małopolskim tego rodzaju pomocą społeczną objęto ponad 81,6 tysięcy rodzin, a tym samym ponad 235 tysięcy osób w tych rodzinach[33]. Wśród osób, którym przyznano świadczenie **długotrwale korzystający z pomocy stanowili 51,4%**[34].

Wykres 9: Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej ludności Małopolski w latach 2005 – 2013

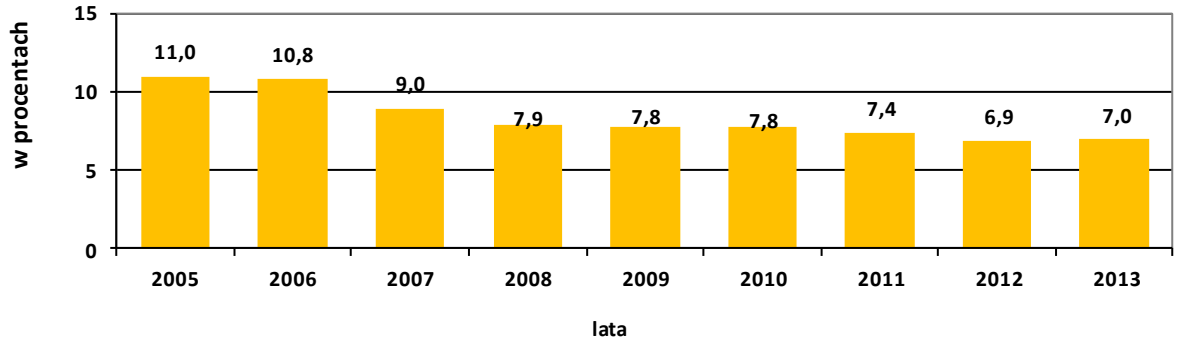

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).
Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2005 – 2013 r. oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – BDL i Bazy Demografia, www.stat.gov.pl.

Odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2013 roku w poszczególnych powiatach i gminach Małopolski różni się od średniej dla województwa. Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem miała miejsce w Krakowie (3,5% ogółu mieszkańców) oraz powiecie krakowskim (4,4%) i olkuskim (4,7%). Natomiast najmniej korzystnymi wskaźnikami charakteryzowały się powiaty: nowosądecki (14,3%), dąbrowski (13,9%), limanowski (13,3%) i gorlicki (13,2%)[35].

[31] Analiza dotyczy osób i rodzin, które w 2013 roku otrzymały pomoc w formie świadczeń pomocy społecznej bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania.
[32] Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców.
[33] Analiza oparta na podstawie sprawozdań MPiPS-03 ze względu na brak ogólnopolskich danych pochodzących z formularza oceny zasobów pomocy społecznej na czas przygotowywania raportu.
[34] Osoby, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej, przez co najmniej 18 miesięcy.
[35] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03 dla PCPR i MOPS w Krakowie.

Mapa 8: Udział osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej w liczbie ludności w Małopolsce w 2013 r.

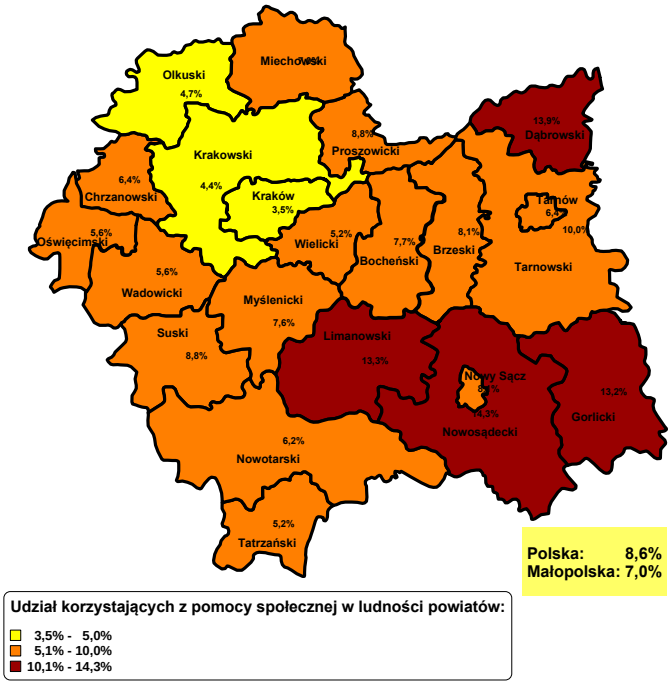

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i sprawozdania MPiPS-03 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Baza Demografia, www.stat.gov.pl.

Należy podkreślić, że osoby długotrwale korzystające pomocy społecznej w ogóle pobierających świadczenia pomocy społecznej stanowi ponad połowę świadczeniobiorców we wszystkich trzech miastach na prawach powiatu i w 6 powiatach ziemskich. Największy udział takich osób odnotowano jednak w Krakowie (75,4% ogółu świadczeniobiorców) i powiatach: proszowickim (73,4%), dąbrowskim (62,8%) i gorlickim (60,5%). Relatywnie najmniejszą grupę takich osób obsługiwały jednostki pomocowe w powiecie oświęcimskim (20,7%)[36].

[36] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Mapa 9: Udział długotrwale korzystających w ogóle świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r.

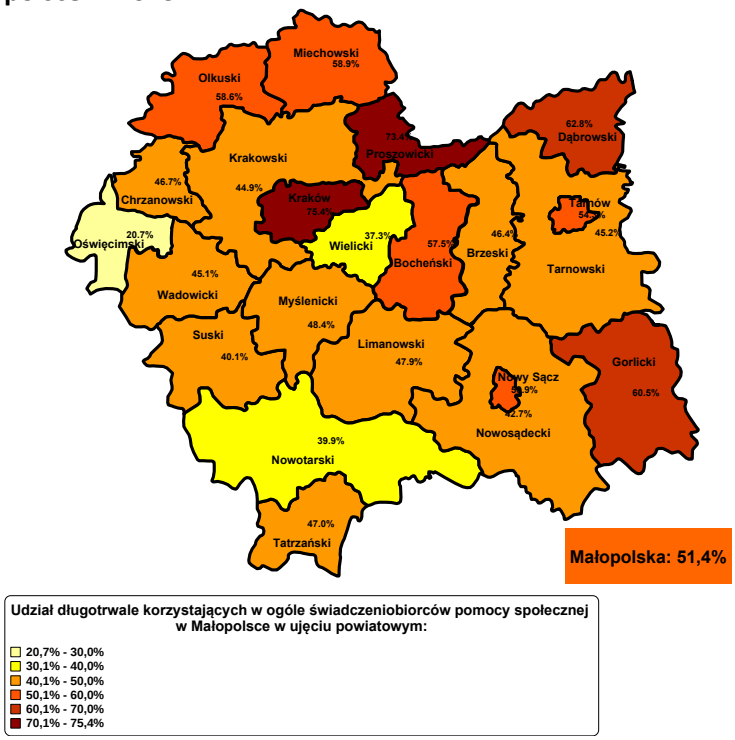

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i danych miasta Kraków.

Niezmiennie od lat **charakterystyka terytorialna związana z odsetkiem mieszkańców otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej w Małopolsce jest zbliżona do terytorialnego zróżnicowania stopy bezrobocia w danym powiecie**. Powiaty o najwyższej stopie bezrobocia w roku 2013 (jednocześnie o najwyższym odsetku świadczeniobiorców pomocy społecznej) to: dąbrowski (20,4%), limanowski (18,8%) i nowosądecki (17,8%). Jednocześnie w Krakowie stopa bezrobocia dla roku 2013 była najniższa w regionie (5,9%, przy średniej dla województwa 11,6%), podobnie jak udział klientów pomocy społecznej w populacji miasta.

Jak wynika ze sprawozdania MPiPS-03 za 2013 r. rodziny 3+ stanowiły w Małopolsce w 2013 roku ponad jedną trzecią ogółu rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną. Ze wsparcia w ramach **systemu pomocy społecznej skorzystało prawie 40 tys. rodzin z dziećmi, w tym 14,7 tys. rodzin 3+.** Była to **co piąta** rodzina 3+ w regionie. **W rodzinach z dziećmi objętych wsparciem było 181,5 tys. osób, a w rodzinach z trojgiem lub więcej dzieci – 88 tysięcy osób, w tym 55 tys. dzieci.** Oznacza to, że 23% dzieci z rodzin 3+ było objętych pomocą społeczną. Najwięcej rodzin 3+ w systemie pomocy społecznej to rodziny z trojgiem dzieci (8,3 tys.), najmniej – z siedmiorgiem i więcej (515 rodzin).

Wśród rodzin 3+ korzystających z systemu pomocy społecznej **16% (2,4 tys.) stanowiły rodziny niepełne**, czyli samotne matki lub ojcowie wychowujący dzieci.

Powiatami o najwyższym udziale rodzin 3+ objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie rodzin z dziećmi objętych pomocą były: nowotarski (48,6%), limanowski (47,8%), suski (47,2%), tarnowski

(46%) i nowosądecki (45,1%). Z kolei najniższy udział rodzin 3+ objętych pomocą w liczbie wszystkich rodzin z dziećmi objętych pomocą charakteryzują się Kraków (17,9%) i Tarnów (23,9%) oraz powiaty: chrzanowski (21,1%), oświęcimski (22,9%) i olkuski (27%)[37].

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń można zauważyć, iż **świadczenia pieniężne w 2013 r. dotyczyły średnio 74,2% ludności objętej pomocą społeczną**. Tylko nieco rzadziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – przeciętnie niewiele ponad 64,5% ludności objętej pomocą społeczną było ich beneficjentami[38].

Mapa 10: Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r.

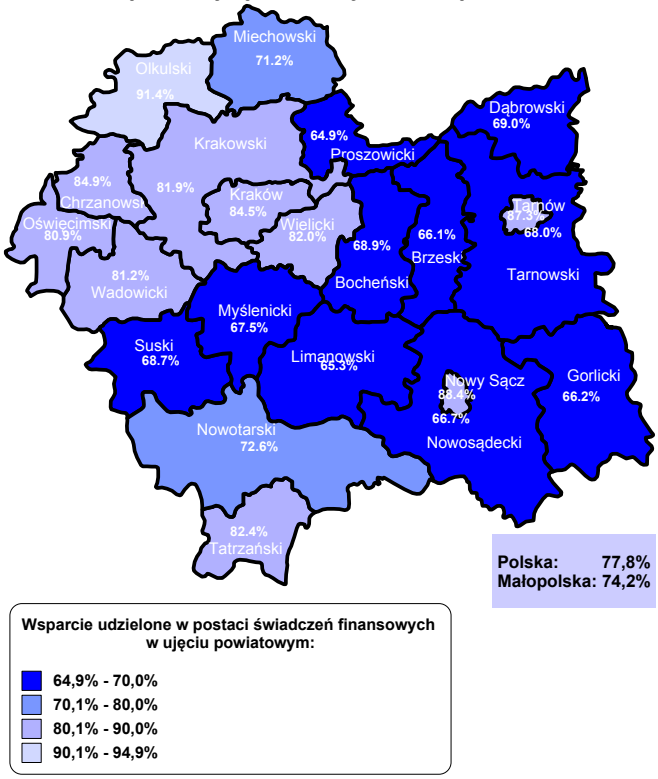

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i sprawozdania MPiPS-03.

Średnia dla Małopolski nie odzwierciedla jednak sytuacji w poszczególnych powiatach. Największy odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej był objęty świadczeniami pieniężnymi w powiecie olkuskim (91,4%), najniższy zaś w powiecie proszowickim (64,9%). Z kolei klientów wsparcia w postaci świadczeń pozafinansowych najwięcej było w powiecie limanowskim (74,9%), a najmniej – w powiecie oświęcimskim (38,8%).

[37] Analiza oparta o sprawozdanie MPiPS-03.
[38] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03 dla PCPR i miasta Krakowa.

Mapa 11: Odsetek osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r.

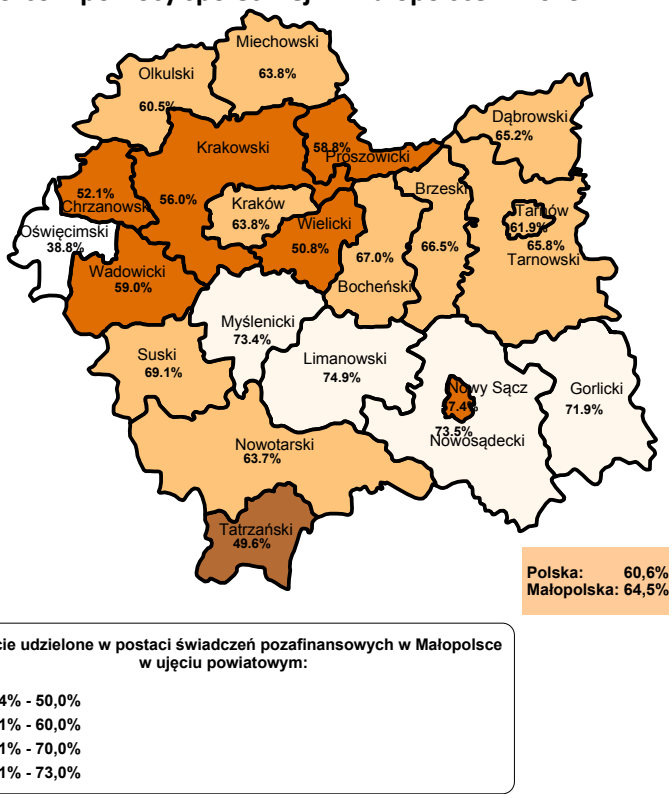

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i sprawozdania MPiPS-03.

Należy podkreślić, iż oprócz świadczeń klienci gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej otrzymują innego rodzaju wsparcie. W formularzu OZPS poproszono OPS i PCPR o wskazanie liczby wszystkich osób, którym udzielono pomocy i wsparcia. W tej grupie ujęto osoby, które uzyskały pomoc i wsparcie bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania, uwzględniając zarówno pomoc, która udzielona jest w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomoc, która jest udzielana bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego, czyli osoby: objęte wyłącznie pracą socjalną, interwencją kryzysową, wsparciem w postaci skierowań do centrów i klubów integracji społecznej oraz prac społecznie użytecznych, korzystające z poradnictwa specjalistycznego, a także osoby otrzymujące pomoc i wsparcie w PCPR na podstawie innych przepisów niż ustawa o pomocy społecznej (np. niepełnosprawni, dzieci z rodzin zastępczych, usamodzielniani wychowankowie). Jak wynika ze sprawozdania OZPS w 2013 r. tak zdefiniowanych klientów podstawowych jednostek pomocy społecznej było ponad 228 tys. w ponad 138 tys. rodzin. Łącznie w 2013 r. wsparciem objęto w Małopolsce prawie 332,5 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 9,9% ludności regionu. Najwięcej osób objętych tak zdefiniowanym wsparciem (w odniesieniu do liczby mieszkańców) było w 2013 r. w powiatach: dąbrowskim (21,1%), gorlickim (18,9%), limanowskim (16,8%) i nowosądeckim (16,0%). Z kolei najmniej – w Krakowie (5,4%) oraz w powiatach: wadowickim i tatrzańskim (po 6,9%). Rozkład terytorialny mieszkańców,

którym udzielono omówionego wyżej wsparcia w OPS i PCPR jest zbieżny z obszarami, w których najwięcej klientom przyznano świadczenia z pomocy społecznej[39].

Mapa 12: Odsetek dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 r.ż.) w Małopolsce w 2013 r.

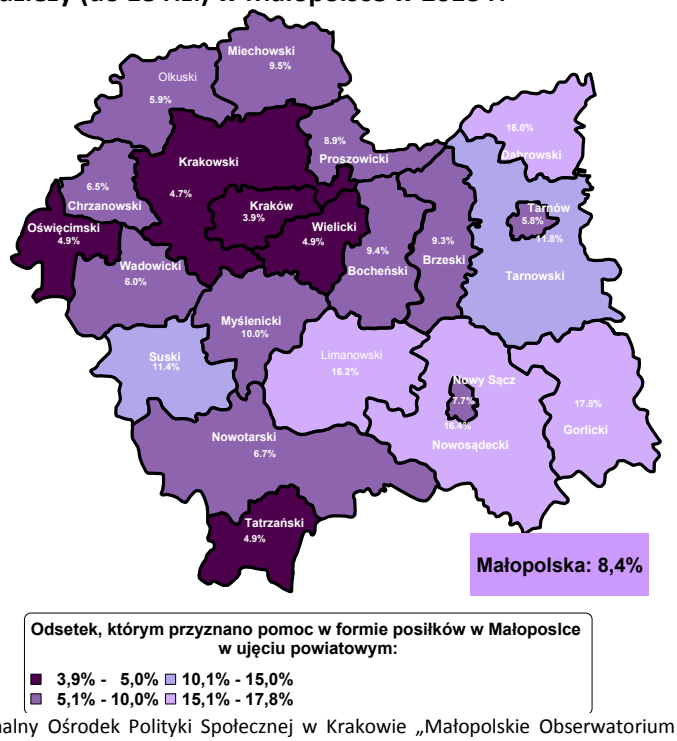

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania Ocena zasobów pomocy społecznej i sprawozdania MPiPS-03 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Baza Demografia, www.stat.gov.pl.

Ważną pozycją w świadczeniach niepieniężnych jest wspieranie najmłodszych mieszkańców poprzez przyznawanie im prawa do korzystania z darmowych posiłków. W 2013 r. skorzystało z takiej formy pomocy ponad 57,3 tys. najmłodszych Małopolan (8,4% ogółu mieszkańców do 18 r.ż.). Największy odsetek osób korzystających z tego rodzaju świadczeń można zaobserwować w powiatach: gorlickim (17,8%), nowosądeckim (16,4%), limanowskim (16,2%) i dąbrowskim (16,0%). Najmniejszy zaś – w Krakowie (3,9%)[40].

[39] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

[40] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje z miasta Krakowa pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03.

Mapa 13: Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w Małopolsce w 2013 r.

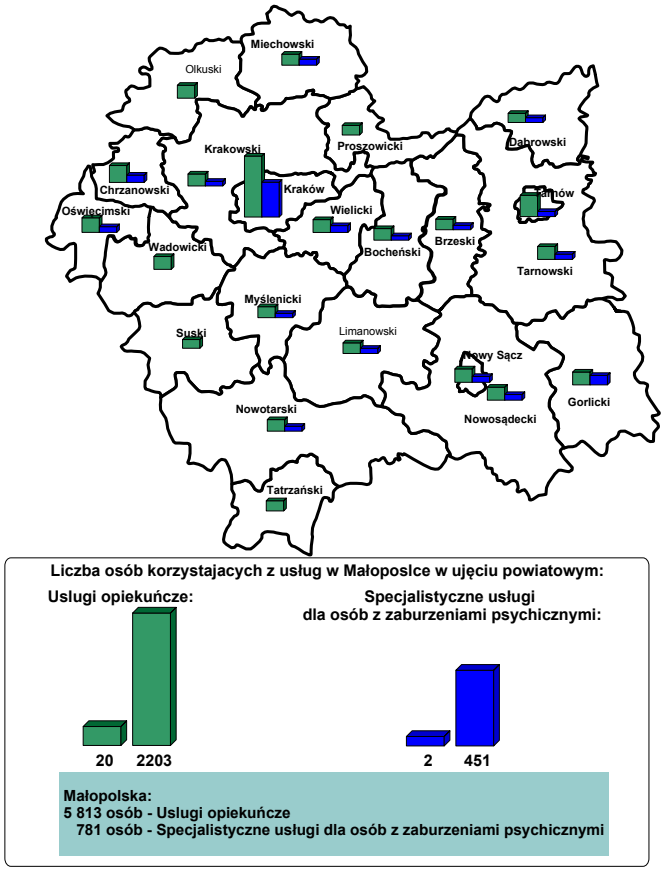

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i sprawozdania MPiPS-03.

Wśród wsparcia, jakie ośrodki pomocy społecznej oferują mieszkańcom są **usługi opiekuńcze**, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze (zadanie własne gminy), a także specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone gminie) kierowane do osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn. W 2013 r. w Małopolsce udzielono tego rodzaju pomocy łącznie **5 813 osobom**. Należy zaznaczyć, że specjalistycznym rodzajem tych usług zostało objętych 228 klientów w 7 powiatach i 2 miastach na prawach powiatów (Kraków i Nowy Sącz). Z kolei **specjalistycznymi usługami dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 781 osób** w 14 powiatach i 3 miastach na prawach powiatów[41].

Najwięcej usług opiekuńczych (będących zadaniem własnym gminy) było oferowanych w 2013 r. w Krakowie (objęto nimi 2 203 osoby) i Tarnowie (545 osób) oraz powiatach: chrzanowskim i oświęcimskim (odpowiednio: 362 i 265 osób objętych usługami opiekuńczymi). Natomiast najmniej klientów skorzystało z usług opiekuńczych w powiatach: suskim (20 osób), dąbrowskim (37 osób) i proszowickim (56 osób).

[41] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje z miasta Krakowa pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03.

Również ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone gminie) korzystają najczęściej mieszkańcy Krakowa (451 osób), a także powiatu gorlickiego (77 osób). Niekiedy są one kierowane jedynie do kilu osób (powiaty: myślenicki – 2 klientów, bocheński i brzeski – po 3, krakowski – 6 osób oraz dąbrowski – 9 osób), a w kolejnych 5 powiatach nie są świadczone w ogóle (powiaty: olkuski, proszowicki, tatrzański, suski i wadowicki).

Mapa 14: Odsetek osób, którym udzielono wsparcia w postaci pracy socjalnej w liczbie ludności w Małopolsce w 2013 r.

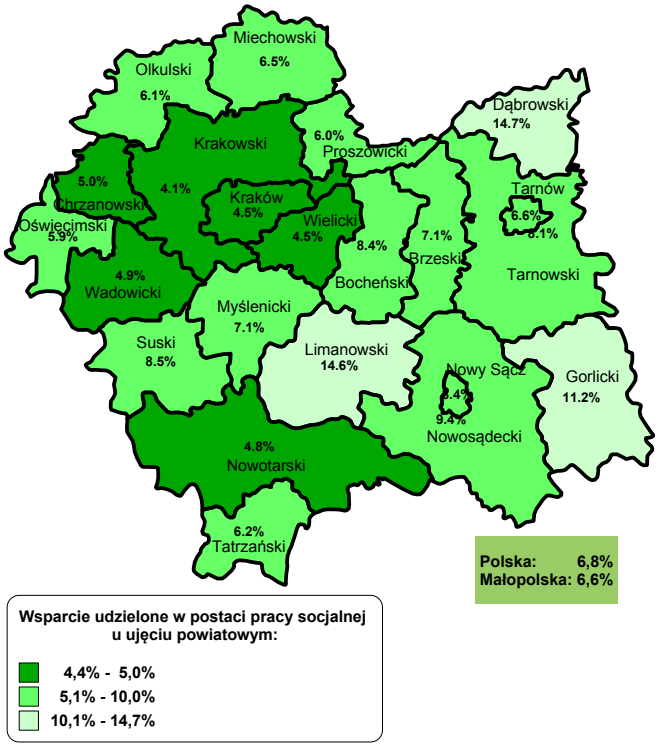

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i sprawozdania MPiPS-03 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Baza Demografia, www.stat.gov.pl.

Podstawową formą wsparcia, jaką oferują pracownicy socjalni, jest praca socjalna. Biorąc pod uwagę wielkość wsparcia dla mieszkańców udzielonego w postaci pracy socjalnej w 2013 r. w Małopolsce objęto tym rodzajem pomocy (wg sprawozdania OZPS) prawie 84,4 tys. rodzin i prawie 221,3 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 6,6% ludności województwa.

Analizując zakres tego rodzaju wsparcia udzielonego w poszczególnych powiatach Małopolski zwraca uwagę fakt, iż największy odsetek mieszkańców objętych pracą socjalną był w powiecie dąbrowskim (14,7%) i limanowskim (14,6%), najmniej natomiast w powiatach: krakowskim (4,1%), wielickim (4,5%), nowotarskim (4,8%), wadowickim (4,9%), chrzanowskim (5,0%) oraz w Krakowie (4,5%)[42].

Natomiast jednym z podstawowych narzędzi pracownika socjalnego w pracy z klientem pomocy społecznej jest kontrakt socjalny. **W 2013 r. małopolskie ośrodki pomocy społecznej zawarły**

[42] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03 dla miasta Krakowa.

z klientami 9 862 kontrakty socjalne, które objęły łącznie 11 192 osób (4,8% świadczeniobiorców)[43]. Należy dodać, iż wśród kontraktów zawartych w OPS jedynie 244 to umowy zawarte w ramach klubów integracji społecznej (2,2% wszystkich kontraktów zawartych w OPS). Były one zawarte w 8 powiatach (chrzanowskim, krakowskim, myślenickim, nowosądeckim, oświęcimskim, proszowickim, tatrzańskim i wadowickim) i Tarnowie[44].

Mapa 15: Odsetek osób objętych kontraktami socjalnymi w liczbie osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r.

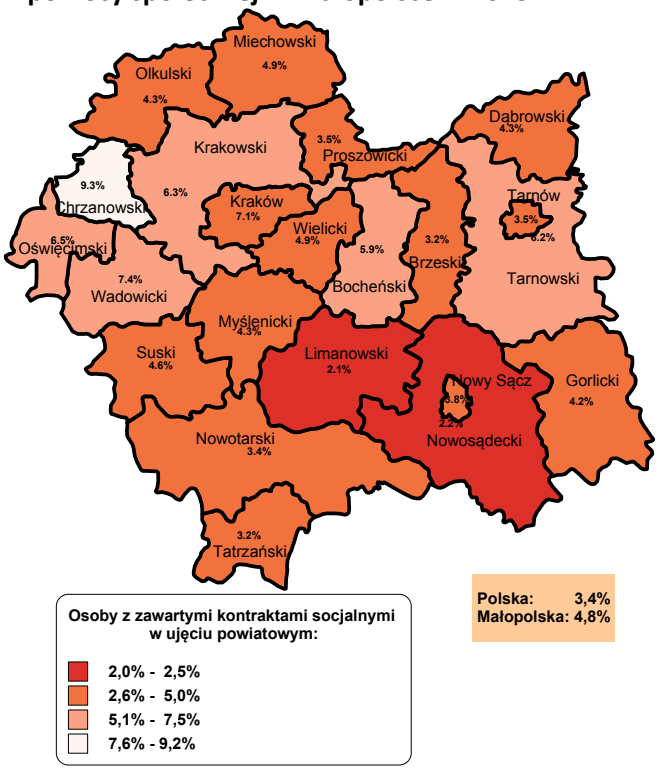

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Analizując sytuację związaną z zawieraniem kontraktów socjalnych w poszczególnych powiatach Małopolski zwraca uwagę, iż największy odsetek świadczeniobiorców objętych kontraktami w 2013 r. obserwujemy (podobnie jak przed rokiem) w zachodniej części regionu (powiaty: chrzanowski – 9,3%, wadowicki – 7,4% i Kraków – 7,1%), natomiast najmniejszą część klientów, którym przyznano świadczenia, obejmuje się jednocześnie kontraktami w powiatach: limanowskim (2,1%) i nowosądeckim (2,2%)[45].

[43] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[44] Brak danych dla miasta Krakowa.
[45] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Mapa 16: Liczba indywidualnych programów w Małopolsce w 2013 r.

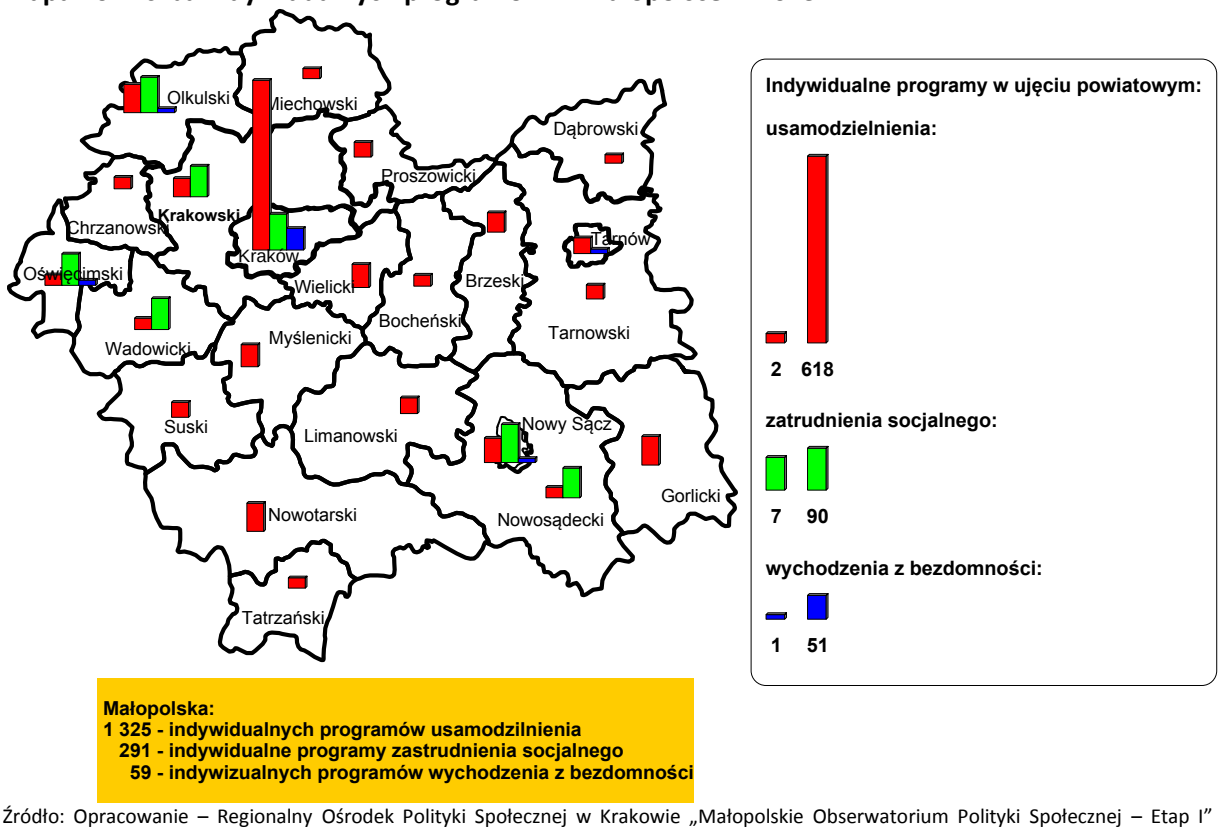

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Odmianą kontraktu socjalnego są indywidualne programy pracy z klientem. **Indywidualnym programem usamodzielnienia wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych itp.** jednostki pomocy społecznej w powiatach i miastach na prawach powiatu **objęły w 2013 roku łącznie 1 325 osób**. Pracę z usamodzielniającą się młodzieżą w oparciu o takie narzędzie najczęściej stosowano w Krakowie (618 programów) oraz powiatach: gorlickim (79 programów), olkuskim (78 programów) i nowotarskim (77 programów). Jednak już w powiecie dąbrowskim tylko dwóch wychowanków pieczy zastępczej zostało nim objętych. Przeciętnie jednak jeden PCPR prowadził w 2013 r. ponad 60 takich programów.

Indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego objęto w 2013 r. 291 osób. Był on wdrażany w 6 gminach (miejsko-wiejskiej Brzeszcze p. oświęcimski, wiejskiej Klucze p. olkuski, miejsko-wiejskiej Skawina p. krakowski, wiejskiej Podegrodzie i miejsko-wiejskiej Stary Sącz p. nowosądecki oraz wiejskiej Wieprz p. wadowicki) i 2 miastach na prawach powiatu (Krakowie – 69 i Nowym Sączu – 90). Należy dodać, iż w trzech z nich (Skawinie, Podegrodziu i Starym Sączu) nie działają centra integracji społecznej i osoby objęte tym programem korzystały zapewne ze wsparcia CIS w Krakowie, czy Nowym Sączu. Najwięcej indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego prowadzono w Krakowie (69) i Kluczach (64).

Z kolei **indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności** objęto klientów jedynie w 2 gminnych OPS (w gminach: wiejskiej Klucze p. olkuski i miejsko-wiejskiej Brzeszcze

p. oświęcimski) oraz 3 miastach: Krakowie (51 programów), Nowym Sączu (1 program) i Tarnowie (2 programy)**. Objęto** nim **59 osób**[46].

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcie zapewniają powołani w tym celu organizatorzy pieczy zastępczej. Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka prowadzonej przez asystenta rodziny.

Dla efektywnej pracy asystenta rodziny niezbędny jest **plan pracy z rodziną**. Obejmuje on działania mające na celu przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, a także zawiera terminy ich realizacji i przewidywane efekty[47].

W 2013 roku w Małopolsce plan pracy z rodziną sporządzony został łącznie dla **1 940 rodzin** (w 121 gminach zlokalizowanych na terenie wszystkich powiatów regionu) stanowiących **2,4%** wszystkich rodzin świadczeniobiorców pomocy społecznej. Największy odsetek rodzin świadczeniobiorców pomocy społecznej objętych planem pracy z rodziną odnotowano w powiatach: olkuskim (9,2%), proszowickim (5,5%) i wadowickim (4,4%). Z kolei najniższy odsetek takich rodzin w 2013 roku odnotowano w Krakowie (0,8%) oraz powiatach: dąbrowskim i nowotarskim (1,4%). W pozostałych powiatach odsetek ten wynosił od 1,6% (p. nowosądecki) do 3,7% (p. limanowski)[48].

Jeżeli chodzi o liczby bezwzględne rodzin, z którymi sporządzono plan pracy z rodziną, to najwięcej było ich w gminach powiatów: olkuskiego, krakowskiego i limanowskiego (odpowiednio: 193, 166 i 160 rodzin). Natomiast pracę poprzez plan pracy z rodziną najrzadziej wdrażano w gminach powiatów: dąbrowskiego (32 rodziny) i tatrzańskiego (34 rodziny).

Osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, pomoc społeczna zobowiązana jest świadczyć **poradnictwo specjalistyczne**. Według danych zgromadzonych w formularzu oceny zasobów pomocy społecznej[49] w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej w 2013 r. **oferowano** tego rodzaju wsparcie **łącznie prawie 6,5 tys. rodzin,** a tym samym **prawie 21 tys. osób w tych rodzinach,** co stanowi **0,6%** mieszkańców Małopolski. W 2013 r. wsparcie w postaci poradnictwa specjalistycznego najczęściej otrzymywali klienci pomocy społecznej w powiatach: oświęcimskim (3,5% ogółu mieszkańców) oraz chrzanowskim (2,0%). Relatywnie najmniej osób skorzystało z takiego wsparcia w powiecie suskim (0,03%).

[46] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[47] *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2013 r. ze zmianami).
[48] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych dołączono informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[49] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03 dla miasta Krakowa.

Dodatkowo w Krakowie w 2013 r. (jak wynika z *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2013)* ze wsparcia w ramach poradnictwa psychologicznego świadczonego przez pracowników MOPS skorzystało 460 osób, w ramach poradnictwa prawnego 3 009 osób. Udzielono łącznie 12 351 porad, w tym 8 977 porad prawnych oraz 3 374 porady psychologiczne[50].

Mapa 17: Odsetek osób, którym udzielono wsparcia poprzez poradnictwo specjalistyczne w OPS w liczbie ludności w Małopolsce w 2013 r.

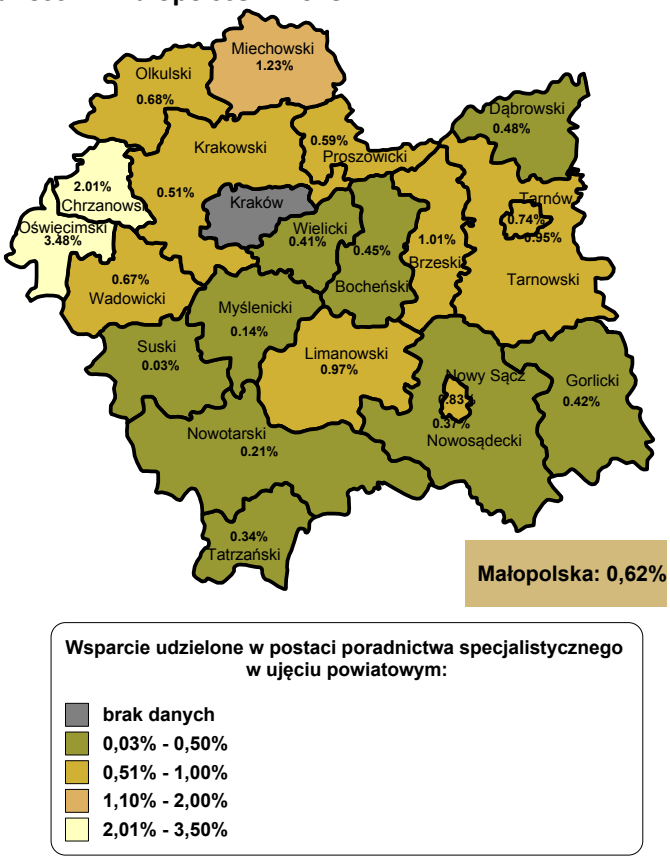

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej,* MPiPS-03 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Baza Demografia, www.stat.gov.pl.

Oprócz wsparcia klientów poprzez specjalistyczne poradnictwo w ramach OPS, tego typu pomoc jest oferowana również poprzez wydzielone w tym celu jednostki. Jak wynika z danych zgromadzonych w formularzu OZPS w ramach takiej formy wsparcia w 2013 r. w 49 jednostkach specjalistycznego poradnictwa udzielono ponad 16,3 tys. porad w ramach tego zadania[51]. Jednak szerzej zostanie to omówione w dalszej części raportu (w rozdziale dotyczącym infrastruktury wsparcia mieszkańców).

[50] Informacje pochodzą z *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2013,* MOPS w Krakowie, Kraków 2014. Należy zaznaczyć, iż w sprawozdaniu MPiPS-03 Kraków wykazał 0 rodzin i osób w rodzinach.

[51] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje z raportu: *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*.

Mapa 18: Odsetek osób, którym udzielono wsparcia poprzez interwencję kryzysową w OPS w ogólnej liczbie świadczeniobiorców w Małopolsce w 2013 r.

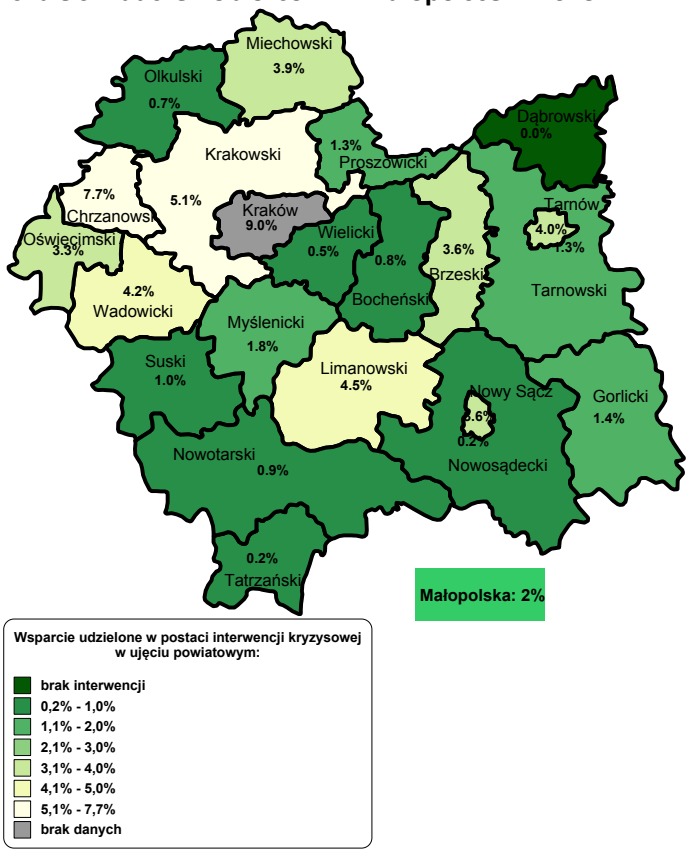

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i MPiPS-03.

Natychmiastową specjalistyczną pomocą w ramach **interwencji kryzysowej objęto w małopolskich OPS** w 2013 r. **łącznie prawie 1,5 tys. rodzin i ponad 4,6 tys. osób w tych rodzinach,** co stanowi **2,0%** ogółu ludności objętej wsparciem, a 0,14% mieszkańców regionu[52]. Największy odsetek osób, którym udzielono tego rodzaju wsparcia można odnotować w powiecie chrzanowskim (7,7%). Z kolei niewielki poziom świadczeń tego rodzaju można zaobserwować w powiatach: nowosądeckim i tatrzańskim (po 0,2%).

Należy dodać, iż jak wynika z *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2013*, z pomocy w ramach interwencji kryzysowej w Krakowie skorzystało 4 400 osób[53].

Jednostki pomocy społecznej udzielają bezpłatnej pomocy także osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Jest ona kierowana zarówno do doświadczających przemocy (ofiar), jak stosujących przemoc (sprawców przemocy).

Jeżeli chodzi o pomoc udzielaną ofiarom przemocy to w 2013 r. ośrodki pomocy społecznej udzieliły jej 5 141 osobom. Najwięcej osób objęto tego rodzaju pomocą w gminach powiatu chrzanowskiego

[52] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03 dla miasta Krakowa.

[53] Informacje pochodzą z *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2013*. Należy zaznaczyć, iż w sprawozdaniu MPiPS-03 Kraków wykazał 0 rodzin i osób w rodzinach.

(604 osoby), krakowskiego (583 osoby) i tarnowskiego (505 osób). Najmniej ofiar przemocy objęto wsparciem w gminach powiatu proszowickiego (42 osoby). Z kolei powiatowe centra pomocy rodzinie objęły wsparciem co najmniej 1,1 tys. rodzin z problemem przemocy domowej. Dodatkowo ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich pomogły w 2013 r. ponad 1,5 tys. osób (głównie w Krakowie: 1 405 osób[54])[55].

Z kolei wsparcie dla sprawców przemocy oferowano w Małopolsce w 2013 r. w 18 powiatowych centrach pomocy rodzinie i 172 ośrodkach pomocy społecznej oraz wszystkich 3 ośrodkach pomocy społecznej miast na prawach powiatu.

W ośrodkach pomocy społecznej wsparcie otrzymało ponad 5,4 tys. sprawców przemocy, w tym w miastach na prawach powiatu – ponad 1,5 tys. osób (głównie w Krakowie – 1 405 sprawców). Jednostkami, które objęły wsparciem najwięcej sprawców przemocy były ośrodki w: Chrzanowie (179 osób) i Trzebini (117 osób) – p. chrzanowski oraz Andrychowie (126 osób) – p. wadowicki. Natomiast w gminach: Jerzmanowice – Przeginia i Skała (p. krakowski), Kościelisko (p. tatrzański), Kozłów i Książ Wielki (p. miechowski), Łącko (p. nowosądecki), Mędrzechów (p. krakowski), Nowy Targ (p. nowotarski) i Przeciszów (p. oświęcimski) wsparciem objęto 1 lub 2 sprawców.

Jedną z metod pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie jest objęcie ich **programem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych**. Takie programy funkcjonowały w 2013 r. w 12 małopolskich powiatach i 3 miastach na prawach powiatów. Łącznie objęto nimi **419 osób**. Najwięcej sprawców przemocy objęto takim programem w powiecie bocheńskim (99 osób) i Tarnowie (93 osoby)[56].

Z 15 wymienionych w art. 7 *Ustawy o pomocy społecznej* **przesłanek, które mogą być podstawą udzielenia pomocy społecznej** w Małopolsce od lat **najczęstszą jest ubóstwo**. W 2013 r. problem ten dotykał niemal 63,2% klientów pomocy społecznej. Oprócz ubóstwa można wyróżnić inne problemy, które w ciągu ostatnich lat są dominujące w naszym regionie: **bezrobocie (47,6% ogółu klientów pomocy społecznej), długotrwała choroba (36,3%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (32,0%) oraz niepełnosprawność (30,6%).** Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy występują znacznie rzadziej lub w ogóle[57].

[54] Do danych zgromadzonych w sprawozdaniu OZPS zostały dołączone informacje z miasta Krakowa pozyskane z *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2013*.

[55] W przypadku danych dotyczących wsparcia oferowanego przez PCPR i MOPS ofiarom przemocy przyjęto liczbę rodzin, jako liczbę osób, które uzyskały pomoc z uwagi na brak danych w formularzu OZPS dotyczących liczby osób. Dane, jakie były do uzupełnienia przez te jednostki (liczba rodzin i osób w rodzinach) nie były możliwe do precyzyjnego określenia (był to jedynie szacunek), gdyż omawiane jednostki pomagają osobom, często nie posiadając danych o ich rodzinach.

[56] Do danych zgromadzonych w sprawozdaniu OZPS zostały dołączone informacje z miasta Krakowa pozyskane ze *Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.*

[57] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje z miasta Krakowa pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03.

Wykres 10: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r.

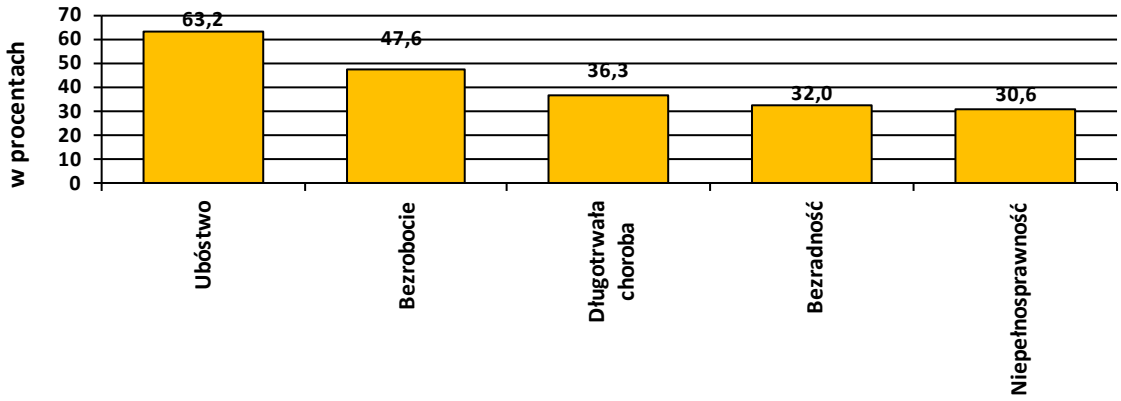

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (l. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz sprawozdania MPiPS-03.

Analizując powody udzielania pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat można zauważyć pewne ogólne tendencje. **Obserwowany jest wzrost (po okresie spadkowym) odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z tytułu ubóstwa, bezrobocia i długotrwałej choroby**. Z kolei odsetek klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie **z powodu niepełnosprawności, bezradności w spawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego** od lat **utrzymuje się na podobnym poziomie**[58].

Wykres 11: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2005 – 2013

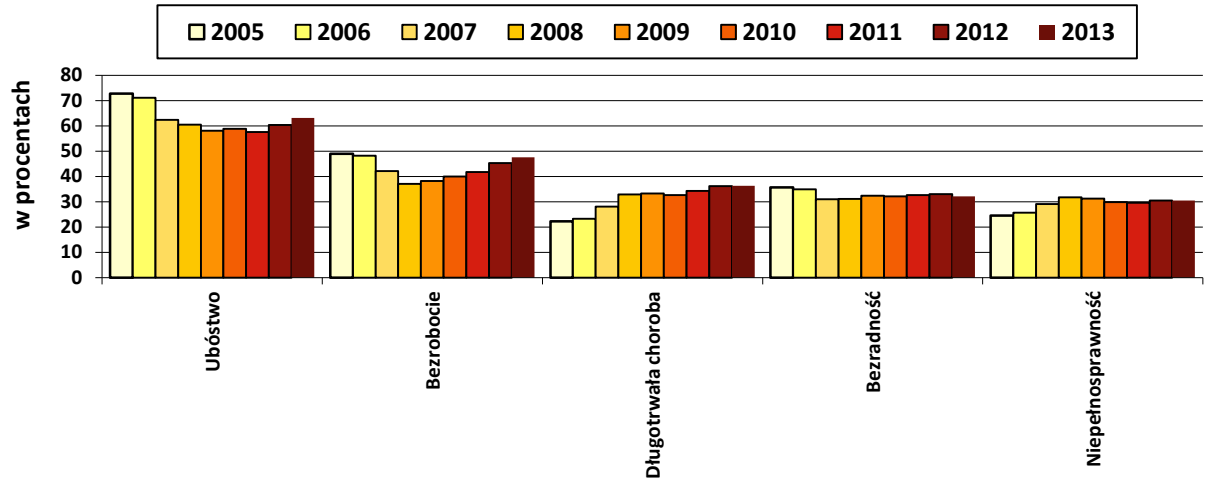

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (l. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2005 – 2013.

[58] Analiza oparta na podstawie sprawozdań MPiPS-03 ze względu na brak danych pochodzących z formularza *Oceny zasobów pomocy społecznej* za poprzednie lata w czasie przygotowywania raportu.

Sytuacja w poszczególnych powiatach Małopolski pod względem powodów udzielania pomocy społecznej jest bardzo zróżnicowana[59]:

- do powiatów, w których w roku 2013 najczęściej udzielano pomocy z powodu ubóstwa należały powiaty: gorlicki, dąbrowski, nowosądecki, tatrzański i suski (odpowiednio: 77,6%, 74,1%, 72,3%, 72,2% i 70,8% ogółu klientów pomocy społecznej). Najmniejszy udział klientów, którzy skorzystali z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa odnotowano w powiecie proszowickim (42,3%) i Tarnowie (43,8%);
- bezrobocie było najczęściej powodem udzielania pomocy społecznej w 2013 roku w: powiecie olkuskim (74,4%) oraz Nowym Sączu (69,1%) i Tarnowie (68,1%). Relatywnie najrzadziej z tej przyczyny w 2013 r. z pomocy społecznej korzystali klienci powiatu proszowickiego (31,2%);
- długotrwała lub ciężka choroba była najczęściej przesłanką do przyznania świadczeń w Nowym Sączu (60,7%), Tarnowie (53,8%) i Krakowie (52,4%), najrzadziej zaś – w powiecie proszowickim (21,7%);
- z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego najczęściej wsparcie otrzymywali klienci w powiecie chrzanowskim (49,8%), a najmniejszy odsetek klientów ośrodków pomocy społecznej korzystających z pomocy z tego powodu wystąpił w powiatach: proszowickim (16,8%), gorlickim (17,7%) i wielickim (19,2%);
- niepełnosprawność to znaczący problem klientów pomocy społecznej (wg odsetka korzystających ze wsparcia z tej przyczyny) z: Krakowa (43,8%), Nowego Sącza (42,6%) i Tarnowa (40,7%). Z kolei najrzadziej przyznawano pomoc biorąc pod uwagę tę przesłankę w powiatach: proszowickim i dąbrowskim (odpowiednio: 18,0%, 18,6%).

Należy dodać, iż omówione powyżej przesłanki udzielania pomocy społecznej najczęściej występują w tych samym powiatach co rok wcześniej.

Pomoc na usamodzielnienie przyznano w 2013 r. w Małopolsce 1 647 osobom opuszczającym (po osiągnięciu pełnoletniości) rodzinę zastępczą, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub inne instytucje, o których mowa w art. 88 *Ustawy o pomocy społecznej*[60]. Największą grupę osób, które otrzymały takie świadczenia stanowili wychowankowie rodzin zastępczych (1 082 osoby). Najwięcej osób opuszczających rodzinną pieczę zastępczą otrzymało pomoc w Krakowie (230 wychowanków) oraz powiecie oświęcimskim (85 osób). Natomiast najmniej pełnoletnich wychowanków otrzymało taką pomoc w powiatach: dąbrowskim i tatrzański (po 13 osób) oraz proszowickim

[59] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje z miasta Krakowa pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03.

[60] Instytucje, o których mowa w art. 88 Ustawy o pomocy społecznej to: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę i młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

(14 usamodzielnianych). Z kolei pełnoletnich osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, którzy otrzymali pomoc na usamodzielnianie było w 2013 r. w regionie łącznie 403. Największa ich liczba była w Krakowie (144 osoby), a najmniejsza powiecie suskim (2 wychowanków)[61].

Najmniejsza grupa usamodzielnianych osób otrzymała wsparcie w związku z opuszczeniem przez nich instytucji takich jak: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, itp. W 2013 r. wsparcie takie otrzymały 162 usamodzielniane osoby w 18 powiatach i 3 miastach na prawach powiatów. Najwięcej opuszczających tego typu jednostki otrzymało wsparcie w Krakowie (48 osób). Pojedyncze pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 *Ustawy o pomocy społecznej* otrzymały wsparcie w powiatach: tarnowskim i tatrzańskim. Natomiast w ogóle nie udzielano takiej pomocy w 2013 r. w powiecie proszowickim[62].

Mapa 19: Liczba pełnoletnich osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne instytucje, którym przyznano pomoc na usamodzielnienie w Małopolsce w 2013 r.

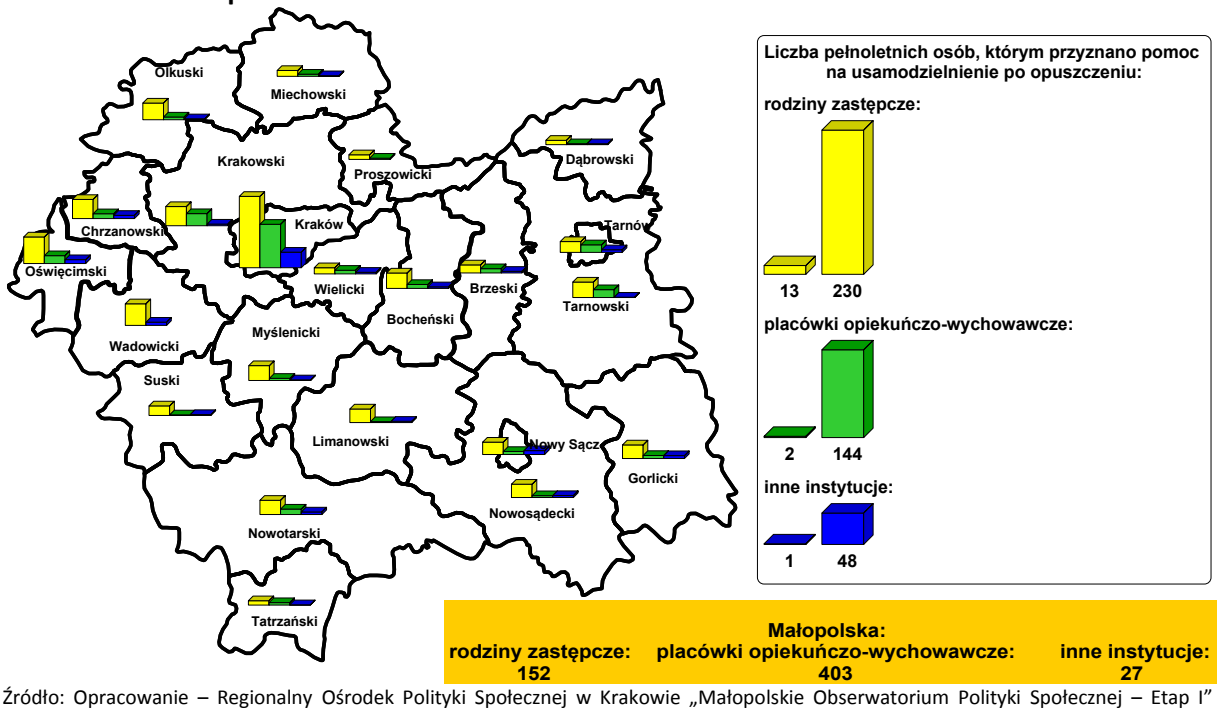

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej*.

[61] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje z miasta Krakowa pozyskane z *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2013*.

[62] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje z miasta Krakowa pozyskane z *Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2013*.

VII ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ JEJ OTOCZENIA

VII.1 Kadra pomocy społecznej

Zasoby kadrowe jednostek pomocowych to jeden z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców. W 2013 r. w ośrodkach pomocy społecznej w całej Polsce zatrudniano 51 058 pracowników[63]. Natomiast **małopolskie ośrodki pomocy społecznej zatrudniały w tym czasie 3 902 pracowników**[64], w tym ośrodki w miastach na prawach powiatów – 949 osób. Ośrodki gminne (bez MOPS) zatrudniają średnio 16 osób. **Najczęściej liczą one do 10 pracowników**, rzadziej 11 – 20 pracowników, w mniej licznych przypadkach większą ich liczbę. **Między ośrodkami pomocy społecznej w Małopolsce ciągle istnieją duże różnice dotyczące wielkości zespołów**. Istnieją ośrodki, gdzie zatrudnia się czterech (2 jednostki – Mucharz p. wadowicki i Radziemice p. proszowicki) lub pięciu pracowników (8 jednostek: Gręboszów p. dąbrowski; Łabowa, Łapsze Niżne p. nowotarski i Maniowy p. nowotarski; Koniusza i Nowe Brzesko p. proszowicki; Racławice p. miechowski oraz Wietrzychowice p. tarnowski). Z drugiej strony funkcjonuje 18 dużych jednostek, zatrudniających powyżej 40 pracowników (od 41 do 75 osób). Zupełnie innymi, jeżeli chodzi o wielkość zespołów pracowniczych jednostkami są miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów), które zatrudniają największą liczbę pracowników, odpowiednio: 691, 137 i 121. Należy jednak pamiętać, iż realizują one także powiatowe zadania z zakresu pomocy społecznej[65].

W ośrodkach pomocy społecznej w całym kraju było zatrudnionych w 2013 r. prawie 19,8 tysiąca pracowników socjalnych. Natomiast **w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej** zatrudniano w tym czasie **1 701 pracowników socjalnych**[66].

W Polsce **na jednego pracownika socjalnego w gminie** w 2013 roku przypadało średnio 1 948[67], natomiast województwie małopolskim – **1 976 mieszkańców**[68]. Wskaźnik ten lokuje nasz region na dziesiątej pozycji w kraju[69] (tj. w 9 województwach na jednego pracownika socjalnego przypada mniejsza liczba mieszkańców niż w Małopolsce).

[63] Na podstawie sprawozdań MPiPS-03.

[64] Analiza stanu zatrudnienia w OPS i PCPR została dokonana na podstawie danych formularza OZPS (łączna liczba osób zatrudnionych w ramach umowy o pracę w przeliczeniu na osoby). Do kadry jednostki zaliczono również osoby zatrudnione na zastępstwo oraz osoby na urlopach macierzyńskich. Natomiast nie zaliczono osób na urlopach wychowawczych, opiekuńczych i bezpłatnych. Stan na dzień 31.12.2013 r. Według danych ze sprawozdania MPiPS-03 – 3 541 osób.

[65] Analiza została przeprowadzona w oparciu o sprawozdanie OZPS. Do danych zgromadzonych zostały dołączone informacje z miasta Krakowa pozyskane ze sprawozdania MPiPS-03.

[66] Według danych z formularza oceny zasobów pomocy społecznej – 1 710 osób.

[67] Zgodnie z ustawą każdy ośrodek pomocy społecznej powinien zatrudniać przynajmniej 3 pracowników socjalnych bez względu na wielkość gminy, przy czym na 2 000 mieszkańców gminy powinien przypadać przynajmniej jeden taki specjalista.

[68] Według danych z formularza oceny zasobów pomocy społecznej – 1 965 osób.

[69] Analiza oparta na podstawie sprawozdań MPiPS-03 ze względu na brak ogólnopolskich danych pochodzących z formularza oceny zasobów pomocy społecznej na czas przygotowywania raportu.

Wykres 12: Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS w latach 2005 – 2013

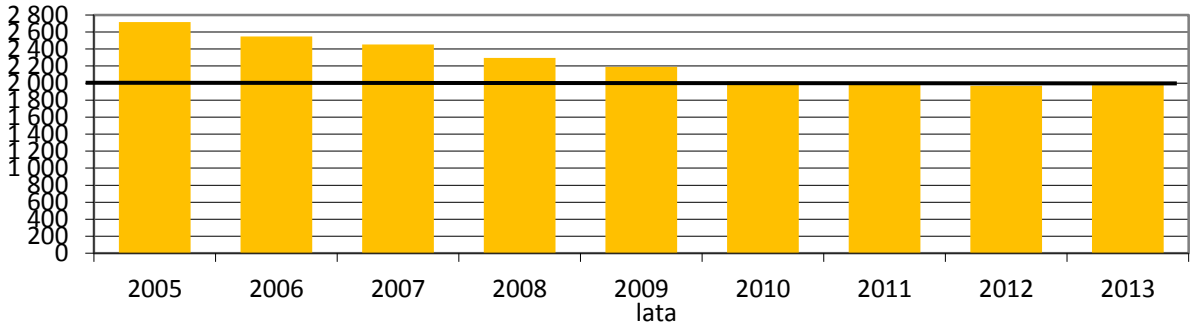

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2005 – 2013 r. oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Baza Demografia, www.stat.gov.pl.

Szczegółowa analiza struktury kadry pomocy społecznej w Małopolsce została przeprowadzona w oparciu o ogólnopolski formularz oceny zasobów pomocy społecznej[70].

Średnia dla województwa dotycząca liczby pracowników socjalnych w odniesieniu do liczby mieszkańców nie odzwierciedla sytuacji w poszczególnych powiatach. Więcej niż założone w *Ustawie o pomocy społecznej* 2 000 mieszkańców przypadało na 1 pracownika socjalnego w 2013 roku w 9 małopolskich powiatach (średnia z gmin). Należy także dodać, iż ciągle jeszcze funkcjonują w regionie ośrodki pomocy społecznej, w których zatrudnionych jest mniej niż wymaganych 3 pracowników socjalnych. Dotyczy to 7 gmin: Bystra – Sidzina (p. suski), Grybów (p. nowosądecki), Koszyce i Radziemice (p. proszowicki), Kozłów (p. miechowski), Wietrzychowice (p. tarnowski) i Żegocina (p. bocheński).

Mapa 20: Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS w 2013 r.

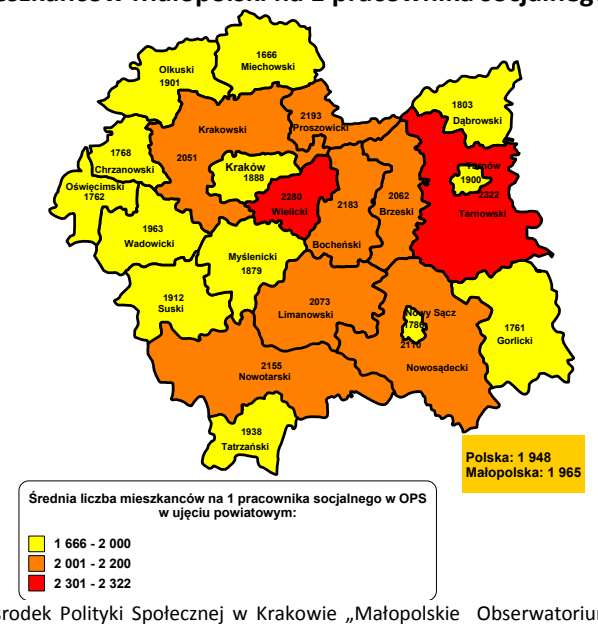

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie: danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej*, informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Baza Demografia, www.stat.gov.pl.

[70] Analiza została przeprowadzona w oparciu o sprawozdanie OZPS. Do danych zgromadzonych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Należy dodać, iż w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej wykorzystując środki Europejskiego Funduszu Społecznego w 2013 r. finansowano zatrudnienie co najmniej 205 pracowników socjalnych (o 22 takich specjalistów mniej niż w 2012 r.), co stanowi minimum 15,7% ogółu tych pracowników w regionie[71].

Mapa 21: Odsetek pracowników socjalnych ośrodków pomocy społecznej w Małopolsce posiadających wyższe wykształcenie w 2013 r.

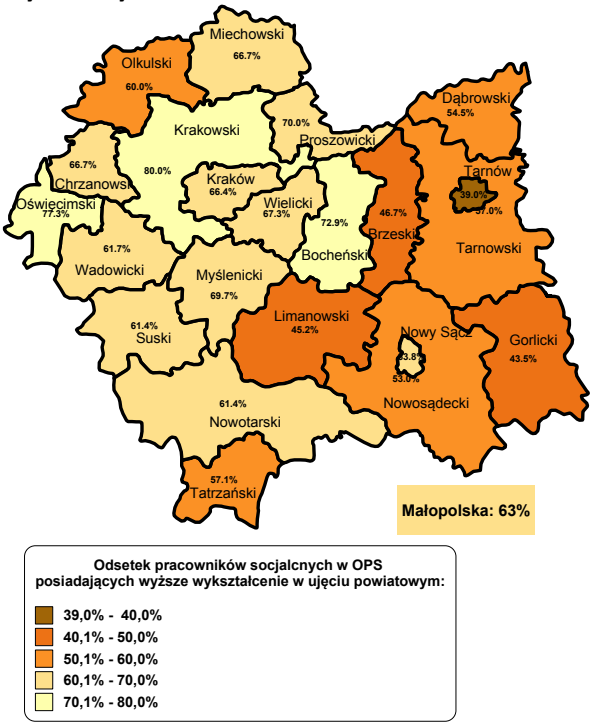

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Prawie 63% pracowników socjalnych posiadało w 2013 r. wyższe wykształcenie w ośrodkach pomocy społecznej. Jednak sytuacja pod względem poziomu wykształcenia pracowników socjalnych jest znacznie zróżnicowana terytorialnie. Najczęściej wykształcenie wyższe posiadają pracownicy socjalni w powiecie krakowskim (80%), natomiast najrzadziej – w Tarnowie (39%). Generalnie można stwierdzić, iż największy odsetek pracowników socjalnych z wyższym wykształceniem był w 2013 r. w okolicach Krakowa i na zachodzie regionu, najmniej korzystne wskaźniki notuje się na ścianie wschodniej województwa. Należy dodać, iż istnieją OPS, w których wszyscy pracownicy socjalni posiadają wykształcenie wyższe (24 jednostki), ale i takie, w których żaden pracownik socjalny nie legitymował się nim (6 jednostek).

Małopolscy pracownicy socjalni w większości nie legitymowali się w 2013 r. specjalizacjami zawodowymi II stopnia. Posiadali je pracownicy socjalni nielicznych gmin regionu – łącznie 64 osoby, co stanowi niespełna 4% zatrudnionych w Małopolsce na tym stanowisku. Tego rodzaju specjalizację posiadali głównie pracownicy socjalni w Nowym Sączu (23% pracowników socjalnych OPS)

[71] Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS. Brak danych z Krakowa.

oraz w powiatach: chrzanowskim (19%), olkuskim (15%), oświęcimskim (14%) i brzeskim (7%). Specjalizacje zawodowe II stopnia posiadają też pojedynczy pracownicy socjalni w Krakowie oraz ośrodków pomocy społecznej powiatów: bocheńskiego, dąbrowskiego, gorlickiego, krakowskiego, myślenickiego, nowotarskiego i tarnowskiego. W pozostałych małopolskich powiatach żaden z pracowników socjalnych nie posiada II stopnia specjalizacji w zawodzie[72].

Mapa 22: Pracownicy socjalni ośrodków pomocy społecznej w Małopolsce posiadający I i II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.

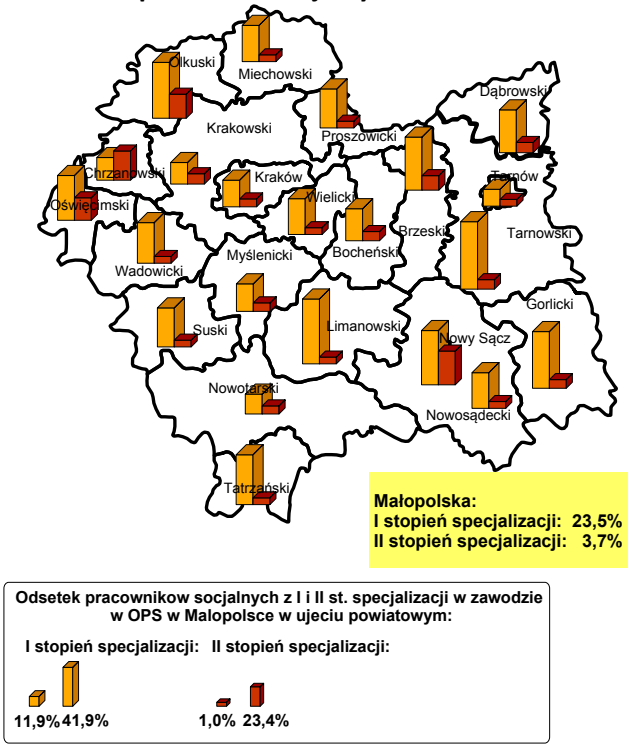

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Należy dodać, iż 50 pracowników socjalnych z regionu marcu 2014 r. ukończyło – zorganizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie **w ramach projektu systemowego PO KL: Szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej** – szkolenie z zakresu specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny, a z kolei w maju 2014 r. 50 kolejnych pracowników socjalnych – szkolenie z zakresu specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny (po 25 pracowników w dwóch specjalizacjach: praca socjalna z osobą i rodziną z problemem przemocy oraz praca socjalna z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami).

W 2013 roku w województwie małopolskim zatrudnionych było **226 asystentów rodziny** w 143 gminach. Najwięcej asystentów rodziny zatrudniano w gminach na terenie powiatu krakowskiego (23 asystentów) i w Krakowie (22 asystentów), a następnie w kolejności w gminach na terenie powiatów: oświęcimskiego i tarnowskiego (po 16 asystentów), nowosądeckiego (15),

[72] Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

limanowskiego (14), wadowickiego (12) oraz brzeskiego, gorlickiego, miechowskiego i nowotarskiego (po 10). W pozostałych powiatach zatrudnionych było od 3 (Nowy Sącz i p. tatrzański) do 9 asystentów rodziny. Nadal jednak 39 małopolskich gmin nie oferuje rodzinom usług asystenta. Ponadto w powiecie dąbrowskim jako jedynym w województwie asystent rodziny zatrudniony jest w mniej niż połowie gmin (w 3 z 7 gmin)[73].

W 2013 roku w województwie łącznie asystenci rodziny sporządzili plany pracy z 1 940 rodzinami. **Średnio na jednego asystenta przypadało 9 rodzin, z którymi sporządzono plan pracy z rodziną**. Najwięcej takich rodzin przypadało na jednego asystenta w powiecie olkuskim (28 rodzin) i w Nowym Sączu (16 rodzin), a następnie w kolejności w powiatach: bocheńskim i suskim (po 12 rodzin) oraz myślenickim, limanowskim, tatrzańskim i wadowickim (po 11 rodzin). W pozostałych powiatach na jednego asystenta przypadało od 5 (4 powiaty) do 10 rodzin, z którymi sporządzono plan pracy z rodziną[74].

Ośrodki pomocy społecznej są na ogół zarządzane jednoosobowo. Jedynie w trzech miastach i w 21 ośrodkach gminnych zespół zarządzających jest dwu- lub trzyosobowy. Łącznie w Małopolsce OPS zarządza 207 dyrektorów, czy kierowników oraz ich zastępców. Jeżeli chodzi o strukturę wykształcenia **kadry kierowniczej** w małopolskich **OPS** to 132 zarządzających legitymowało się **wyższym wykształceniem (63,8%)**. Wyższe wykształcenie kadry kierowniczej najczęściej wykazywano w 2013 r. w miastach na prawach powiatu (Kraków, Nowy Sącz i Tarnów) i OPS powiatu oświęcimskiego (wyższe wykształcenie posiadali wszyscy przedstawiciele kadry kierowniczej w OPS), a także powiatach: olkuskim i chrzanowskim (po 87,5%) oraz tatrzańskim (80,0%). Najniższy udział osób z wyższym wykształceniem zanotowano natomiast pośród kadry zarządzającej OPS zlokalizowanych na terenie powiatów: nowosądeckiego, bocheńskiego, miechowskiego oraz suskiego (odpowiednio 31,3%, 40,0%, 42,9%, 44,4%). Zaś wymóg posiadania przez kadrę kierowniczą **OPS specjalizacji z organizacji pomocy społecznej spełnia 188 osób z kadry zarządzającej (90,8%)**. W 11 powiatach województwa wszyscy pracownicy kadry zarządzającej OPS posiadali specjalizację z organizacji pomocy społecznej, natomiast najmniej pracowników zatrudnionych na stanowiskach kierowniczych legitymowało się tą specjalizacją w OPS zlokalizowanych na terenie powiatów: brzeskiego (71,4%) i dąbrowskiego (55,6%)[75].

Warto wspomnieć, że w 15 OPS, 7 PCPR i MOPS Nowy Sącz zaangażowano w 2013 roku 288 wolontariuszy[76]. Najwięcej wolontariuszy angażowało miasto Nowy Sącz (40 osób) oraz gmina Myślenice (48 osób). Jednocześnie w 97 jednostkach pomocy społecznej w Małopolsce (w tym:

[73] Na podstawie *Sprawozdania z wykonania zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej*, stan na 31 grudnia 2013 r.
[74] Na podstawie danych sprawozdania OZPS oraz *Sprawozdania z wykonania zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej*, stan na 31 grudnia 2013 r.
[75] Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS. Brak danych z Krakowa.
[76] Suma wszystkich osób zatrudnianych w ciągu całego roku.

79 OPS, 16 PCPR i 2 MOPS) w 2013 r. zatrudniano 219 stażystów. W OPS najczęściej pracowały 1 lub 2 takie osoby, natomiast w Nowym Sączu – 16, a Tarnowie – 23[77].

W powiatowych centrach pomocy rodzinie, realizujących powiatowe zadania pomocy społecznej, **w 2013 r. zatrudniano łącznie 366 pracowników**. Przeciętnie w jednym centrum zatrudnionych było około 19 osób. Jednak należy dodać, że także w tym przypadku istnieją dość duże różnice w zatrudnieniu pomiędzy tego typu jednostkami – liczba pracowników w poszczególnych centrach wynosi od 6 (p. dąbrowski) do 38 (p. krakowski). W PCPR zatrudnionych było 77 pracowników socjalnych i stanowili oni średnio 21% ogółu osób zatrudnionych w tego typu jednostkach. Liczba pracowników socjalnych w powiatowych centrach pomocy rodzinie waha się od 1 (PCPR proszowicki) do 10 (PCPR krakowski), najczęściej w PCPR zatrudnia się 2 takich specjalistów (7 jednostek). W ramach projektów systemowych Poddziałania 7.1.2 PO KL zatrudniano w 2013 r. 18 pracowników socjalnych (3 – w powiatach: oświęcimskim i chrzanowskim, 2 – w powiatach: olkuskim i krakowskim oraz po jednym w powiatach: bocheńskim, brzeskim, dąbrowskim, gorlickim, limanowskim, nowosądeckim, tatrzańskim i wadowickim).

W powiatowych centrach pomocy rodzinie pracownicy socjalni posiadający wyższe wykształcenie stanowią ponad 92%, w tym w 15 centrach wszyscy ci specjaliści legitymują się takim wykształceniem.

19 powiatowymi centrami pomocy rodzinie kieruje łącznie 27 dyrektorów, w tym w 8 PCPR są oni wspomagani zastępcami. **Wszyscy kierujący tymi jednostkami posiadają wyższe wykształcenie**, a specjalizację z organizacji pomocy społecznej posiadają 24 osoby (89%), w tym wszyscy zarządzający w 16 centrach.

[77] Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS. Brak danych z Krakowa.

VII.2 Infrastruktura wsparcia mieszkańców

Dla zapewnienia mieszkańcom o określonych problemach i potrzebach kompleksowego wsparcia gminy i powiaty Małopolski podejmują szereg działań oraz organizują infrastrukturę socjalną w ramach systemu pomocy społecznej i jego otoczenia. Infrastruktura wspierająca mieszkańców w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych niejednokrotnie sprofilowana jest na pomoc konkretnym grupom osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

RODZINA:

Mieszkańcom w trudnej sytuacji gminy i powiaty udzielają wsparcia m. in. poprzez interwencję kryzysową i poradnictwo specjalistyczne. Zgodnie ze zgromadzonymi w formularzu OZPS danymi w województwie małopolskim w 2013 roku funkcjonowało **14 ośrodków interwencji kryzysowej** w 10 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu (w tym 2 w Krakowie). Należy dodać, iż jedynie trzy z nich były prowadzone przez inne niż powiat podmioty (w Krakowie oraz powiecie krakowskim i tarnowskim). Mieszkańcy 9 powiatów na swoim terenie nie mieli dostępu do usług ośrodka interwencji kryzysowej – powiaty: brzeski, dąbrowski, gorlicki, limanowski, miechowski, nowosądecki, olkuski, proszowicki i wielicki. Małopolskie ośrodki interwencji kryzysowej dysponowały łącznie **179 miejscami pobytu**, a z ich pomocy skorzystało w ciągu 2013 roku **8 959 osób** (w tym 4 532 osób w Krakowie)[78].

Mapa 23: Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2013 r.

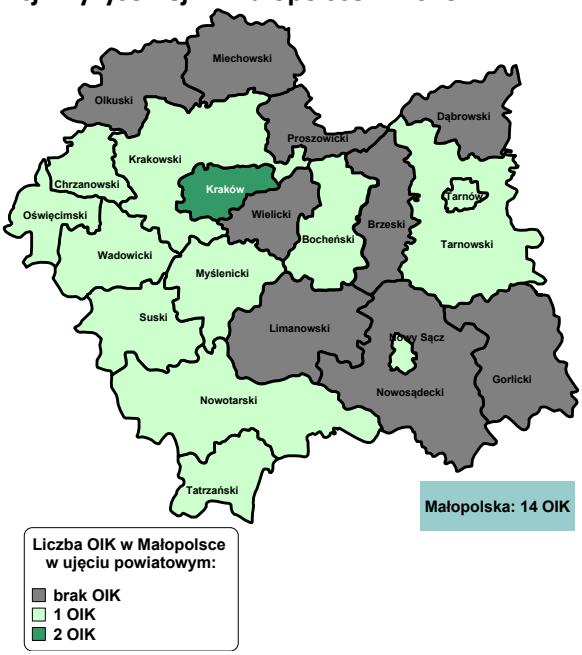

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

[78] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Warto zaznaczyć, iż PCPR – jak wykazały w sprawozdaniu OZPS – dostrzegają potrzebę uruchomienia w 2014 r. nowych 2 tego typu placówek (w powiatach: miechowskim i wielickim), a roku 2015 kolejnych dwóch (w powiatach: olkuskim i proszowickim)[79].

Według danych wykazanych w sprawozdaniu OZPS przez małopolskie OPS i PCPR w 2013 roku na terenie województwa funkcjonowało łącznie **49 jednostek specjalistycznego poradnictwa** prowadzonych zarówno przez gminy (40 jednostek), jak i powiaty (9 jednostek, w tym jedna prowadzona przez podmiot zewnętrzny).

Mapa 24: Jednostki specjalistycznego poradnictwa w Małopolsce w 2013 r.

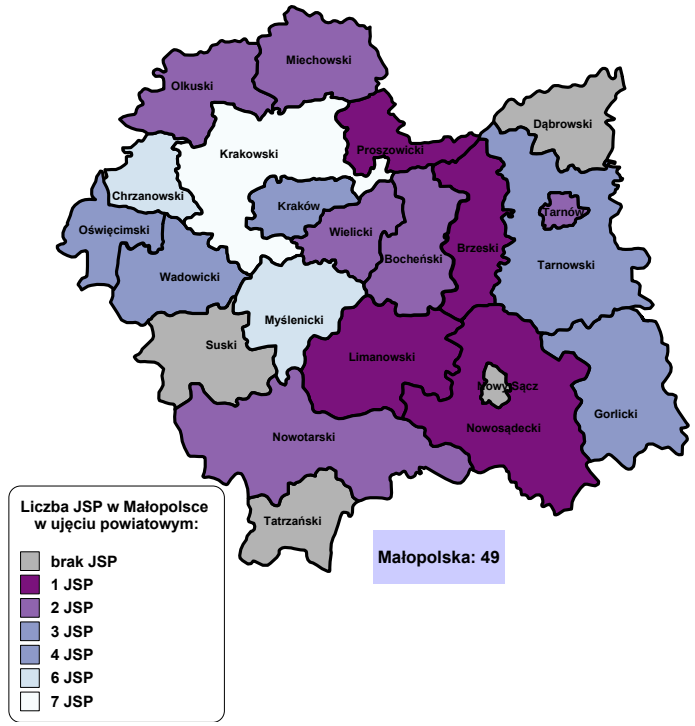

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013.*

Tego rodzaju jednostki zlokalizowane były na terenie 18 z 22 małopolskich powiatów. Najwięcej JSP (6 jednostek) funkcjonowało na terenie powiatu krakowskiego oraz w powiatach: chrzanowskim i myślenickim (po 5 JSP). Łącznie funkcjonujące w 2013 r. w regionie jednostki specjalistycznego poradnictwa wsparły poradami **ponad 16,3 tys. osób**. W gminnych jednostkach tego rodzaju pomoc otrzymało ponad 13 tys. osób (w tym prawie 2 tys. osób w MOPS w Tarnowie), a w jednostkach powiatowych – ponad 3,3 tys. klientów[80]. Dodatkowo w MOPS w Krakowie ośrodki terapii i poradnictwa udzieliły wsparcia 1 821 osobom. W ośrodkach tych w 2013 r. przeprowadzono 9 987 spotkań terapeutycznych oraz udzielono 2 175 porad specjalistycznych[81].

[79] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[80] Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS.
[81] *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.

W sprawozdaniu OZPS wykazano, iż w 2013 r. funkcjonowały w Małopolsce **3 kluby samopomocy**. Jeden z nich prowadzony był przez samorząd powiatowy, a 2 finansowane przez samorząd gminny. W MOPS Wadowice funkcjonowały 2 kluby samopomocy, w których przewidziano 165 miejsc dla osób uzależnionych. Z kolei w klubie samopomocy prowadzonym przez powiat krakowski przeznaczonym dla rodziców niepełnosprawnych dzieci funkcjonowało w 2013 r. 20 miejsc.

Należy wspomnieć, że zgodnie z informacjami uzyskanymi w Wydziale Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie w 2013 roku w naszym województwie funkcjonowały również **ośrodki wsparcia – kluby samopomocy**, które prowadzone były przez organizacje pozarządowe na zlecenie gmin. Wspomniane ośrodki utworzono w ramach dotacji celowej przyznanej gminom na realizację zadania pn. **„Wspieranie osób w podeszłym wieku w integracji z młodzieżą”**. Dotacja w 2013 roku objęła łącznie **32 gminy** zlokalizowane na terenie 16 powiatów. Przy czym należy podkreślić, że gmina w ramach realizacji zadania mogła uruchomić kluby samopomocy (filie) w różnych lokalizacjach na terenie gminy. Łącznie w 2013 roku w regionie funkcjonowało **59 takich filii klubów samopomocy**, które oferowały łącznie **1 188 miejsc**. Najwięcej filii zlokalizowanych było w powiecie gorlickim, tj. 11 filii oferujących 160 miejsc w 6 gminach (gminy: Biecz, Bobowa, Lipinki, Sękowa, Uście Gorlickie oraz gm. wiejska Gorlice). W powiecie myślenickim funkcjonowało 9 filii klubów samopomocy oferujących łącznie 220 miejsc w 3 gminach (gminy: Dobczyce i Raciechowice). Podobnie – 9 filii oferujących łącznie 155 miejsc zlokalizowanych było na terenie powiatu tarnowskiego w 5 gminach (gminy: Ciężkowice, Lisia Góra, Zakliczyn oraz gm. wiejska Tarnów). Po 4 filie klubów samopomocy zlokalizowane były na terenie powiatów: bocheńskiego (85 miejsc w gminach: Drwinia, Trzciana i Żegocina) i wadowickiego (30 miejsc w gm. Wieprz). Po 3 filie zlokalizowane były na terenie powiatów: miechowskiego (75 miejsc w gminach: Gołcza, Miechów i Racławice), olkuskiego (60 miejsc w gminach: Klucze i Olkusz), proszowickiego (80 miejsc w gminach: Koszyce i Pałecznica) oraz w Krakowie (90 miejsc). Po dwie filie zlokalizowane były na terenie powiatów: brzeskiego (30 miejsc w gm. Czchów), nowosądeckiego (42 miejsca w gm. Chełmiec) oraz suskiego (50 miejsc w gm. miejskiej Jordanów i gm. Sucha Beskidzka). Natomiast 1 klubem samopomocy dysponowały na swoim terenie powiaty: chrzanowski (35 miejsc w gm. Alwernia), limanowski (27 miejsc w gm. Jodłownik), oświęcimski (30 miejsc w gm. miejskiej Oświęcim) oraz Nowy Sącz (19 miejsc).

Zgodnie z aktualnymi danymi MUW w Krakowie również w 2014 roku przyznano dotacje na prowadzenie **ośrodków wsparcia – kluby samopomocy**. Na rok 2014 dotację taką otrzymało **37 gmin** (o 5 więcej niż w roku 2013), ze środków których utworzyły one **73 filie klubów** samopomocy (o 14 więcej niż w roku 2013) oferujące łącznie **1 566 miejsc** (o 378 więcej niż w roku 2013). Z realizacji zadania pn. „wspieranie osób w podeszłym wieku w integracji z młodzieżą”

zrezygnowały gminy: Żegocina (p. bocheński) i Kraków. Natomiast 7 gmin rozpoczęło jego realizację – w powiatach: bocheńskim (gm. Nowy Wiśnicz), limanowskim (gm. miejska Limanowa), myślenickim (gm. Tokarnia), suskim (gm. Maków Podhalański), tarnowskim (gm. Wojnicz), wadowickim (gm. miejska Wadowice) oraz wielickim (gm. Niepołomice).

Mapa 25: Mieszkania socjalne w Małopolsce w 2013 r.

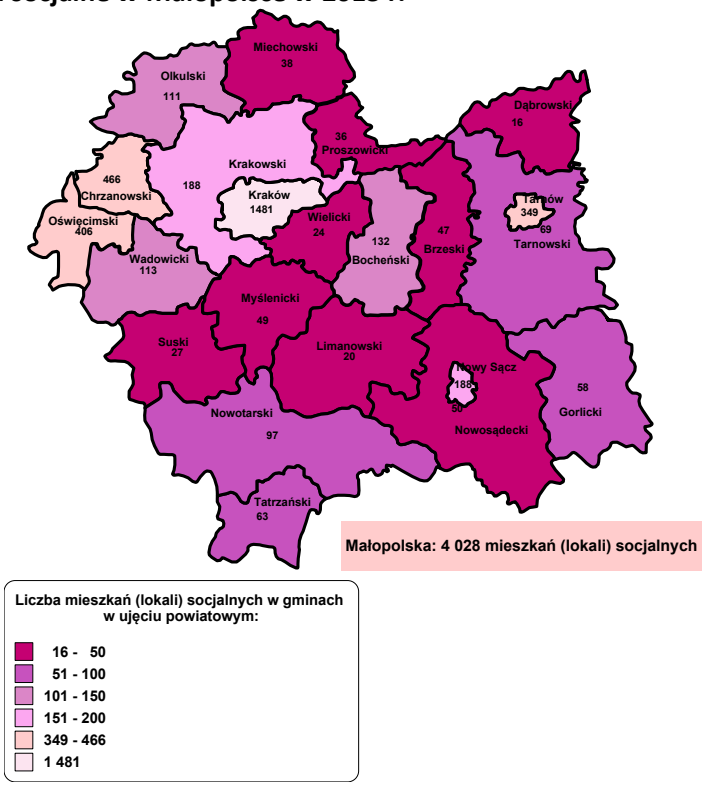

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Analiza zgromadzonych danych pokazuje, iż **mieszkaniami (lokalami) socjalnymi dysponowało** w 2013 roku **95 gmin** (we wszystkich powiatach). **Małopolskie gminy posiadały w swoich zasobach łącznie 4 028 takich mieszkań.** Najwięcej tego typu lokali miało w zasobach miasto Kraków – 1 481 oraz gminy powiatu chrzanowskiego (466 mieszkania) i oświęcimskiego (406). Powyżej 100 mieszkań (lokali) socjalnych posiadały w swoich zasobach również gminy w powiatach: bocheńskim, krakowskim, olkuskim i wadowickim oraz w Nowym Sączu i Tarnowie. Zaś najmniejszą liczbą mieszkań socjalnych dysponowały gminy powiatu dąbrowskiego (16) i limanowskiego (20).

Podobne zróżnicowanie dotyczyło oczekujących na lokal socjalny – największa ich liczba to mieszkańcy Krakowa (866 osób) oraz powiatu oświęcimskiego (282 osoby), czyli powiatów dysponujących jednocześnie największą liczbą mieszkań (lokali) socjalnych. Najmniej oczekujących na tego typu lokale odnotowano w powiecie dąbrowskim (7 osób), w którym gminy dysponowały

najmniejszą liczbą mieszkań socjalnych. Łącznie w Małopolsce na lokal socjalny w 2013 r. oczekiwało 2 367 osób[82].

Zgodnie z danymi pozyskanymi w sprawozdaniu OZPS jedynie **w 30 małopolskich gminach** (na terenie 18 powiatów) w 2013 roku funkcjonowały **żłobki (w tym kluby dziecięce i oddziały żłobkowe)** dla dzieci do lat 3, łącznie **126 placówek dysponujących 4 995 miejscami**. Tego typu miejsca opieki dla małych dzieci funkcjonowały jednak głównie w Krakowie – 78 żłobków. 8 żłobków funkcjonowało w Tarnowie, a po 4 – w gminach powiatów: limanowskiego i wielickiego. Po 4 żłobki wykazano w Nowym Sączu i w powiecie krakowskim, po 3 żłobki – w powiatach: chrzanowskim, nowotarskim i wadowickim, zaś po dwa – w gminach powiatów: bocheńskiego, brzeskiego, olkuskiego i oświęcimskiego. W pozostałych 5 powiatach wykazano po 1 tego typu placówce – gminy: Chełmiec (p. nowosądecki), Miechów (p. miechowski), Myślenice (p. myślenicki), Zakopane (p. tatrzański) oraz Żabno (p. tarnowski)[83].

W sprawozdaniu OZPS uwzględniono również funkcjonujące na terenie małopolskich gmin **przedszkola** – czyli placówki edukacyjne przeznaczone dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat, wspomagające indywidualny rozwój, zapewniające opiekę odpowiednią do potrzeb dziecka oraz przygotowujące do nauki w szkole[84]. Zgodnie z danymi wykazanymi przez OPS w Małopolsce w 2013 roku funkcjonowało **łącznie 1 955 przedszkoli**[85]. Zlokalizowane one były na terenie 176 gmin (we wszystkich powiatach regionu) i 3 miast na prawach powiatu. Dzieci zamieszkujące teren 3 gmin nie miały na swoim terenie dostępu do przedszkoli – gminy: Uście Gorlickie (p. gorlicki), Mucharz (p. wadowicki) i Racławice (p. miechowski). Najwięcej przedszkoli zlokalizowanych było w Krakowie (334 placówki), a następnie w powiatach: krakowskim (190 placówek) i nowosądeckim (172).

DZIECI I MŁODZIEŻ:

W przypadkach braku możliwości sprawowania opieki nad dziećmi i ich wychowywania przez rodziców biologicznych organizowane jest wsparcie realizowane poprzez system tzw. pieczy zastępczej. Jedną z podstawowych form pieczy zastępczej jest **rodzinna piecza zastępcza**. W jej ramach, Małopolsce w 2013 roku funkcjonowały **1 494 rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem**, w których przebywało **1 959 dzieci** oraz **740 rodzin zastępczych niezawodowych**,

[82] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

[83] Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje dla Krakowa pozyskane z Urzędu Statystycznego w Krakowie.

[84] Definicja wg GUS na podstawie *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 roku w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół* (Dz.U. nr 61 z 2001 r. poz. 624), dostęp: http://old.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-694.htm.

[85] Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje dla Krakowa pozyskane z Kuratorium Oświaty w Krakowie (stan na 30.09.2013).

w których przebywało **1 007 dzieci**[86]. Wymienione dwa typy rodzin zastępczych funkcjonowały w każdym powiecie Małopolski.

Najwięcej rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem funkcjonowało w Krakowie (342 rodziny), a następnie w powiatach: krakowskim (108 rodzin), oświęcimskim (105 rodzin), chrzanowskim (85 rodzin), olkuskim (77 rodzin), nowotarskim (72 rodziny) i wadowickim (70 rodzin). W pozostałych powiatach funkcjonowało od 15 (p. proszowicki) do 67 (powiaty: bocheński i tarnowski) rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem.

W przypadku rodzin zastępczych niezawodowych najwięcej z nich funkcjonowało w Krakowie (120 rodzin), a następnie w powiatach: nowosądeckim (57 rodzin), wadowickim (52 rodziny) i nowotarskim (51). Ponadto w powiatach: krakowskim i oświęcimskim funkcjonowało po 50 takich rodzin. Natomiast w pozostałych powiatach funkcjonowało od 9 (p. proszowicki) do 37 (p. tarnowski) rodzin zastępczych niezawodowych.

Mapa 26: Rodzinna piecza zastępcza w Małopolsce w 2013 r.

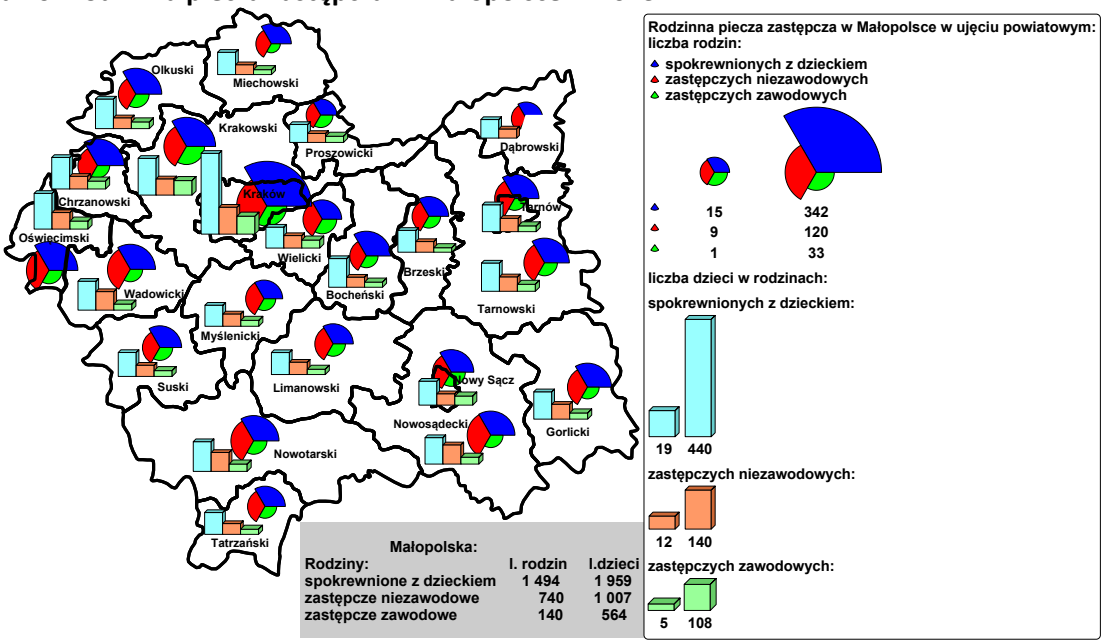

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i *Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013.*

Pozostałe formy rodzinnej pieczy zastępczej (rodziny zawodowe oraz rodzinne domy dziecka) w 2013 roku występowały w zdecydowanie mniejszej liczbie i nie we wszystkich powiatach województwa. Łącznie w Małopolsce funkcjonowało **140 rodzin zastępczych zawodowych**, które świadczyły opiekę i wychowanie **564 dzieciom**[87]. Największa liczba tego typu rodzin zastępczych funkcjonowała w Krakowie (33 rodziny), a następnie w powiatach: krakowskim (23 rodziny),

[86] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu: *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie, Kraków 2014.

[87] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu: *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie, Kraków 2014.

wielickim (9 rodzin) i w Nowym Sączu (8 rodzin) oraz w powiatach: nowotarskim, olkuskim i oświęcimskim (po 6 rodzin zastępczych zawodowych). Ponadto w powiecie suskim funkcjonowało 5, a w powiatach: nowosądeckim, wadowickim, chrzanowskim, limanowskim i proszowickim po 4 takie rodziny. Pozostałe powiaty oferowały zastępczą opiekę nad dziećmi w rodzinach zawodowych w liczbie od 1 (p. miechowski) do 3 rodzin. Powiat dąbrowski był jedynym, w którym nie funkcjonowała ani jedna zawodowa rodzina zastępcza.

W sprawozdaniu OZPS w odniesieniu do 2013 roku wśród rodzin zastępczych zawodowych wyszczególniono rodziny specjalistyczne oraz rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego. W Małopolsce w 2013 roku funkcjonowały **24 rodziny zastępcze specjalistyczne**, w których przebywało **43 dzieci** oraz **60 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego**, w których przebywało **296 dzieci**[88].

Łącznie we wszystkich wykazanych powyżej **typach rodzin zastępczych tj. 2 374 rodzinach zastępczych w 2013 roku przebywało 3 530 dzieci.** Oznacza to, że przeciętnie w województwie małopolskim na 1 rodzinę zastępczą przypadało w 2013 roku 1 dziecko. Przy czym na 1 rodzinę zastępczą zawodową przypadało przeciętnie 4 dzieci.

Najmniej rozbudowaną formą rodzinnej pieczy zastępczej były w 2013 roku **rodzinne domy dziecka**. W całym województwie było ich **28** i przebywało w nich **211 dzieci**[89]. Przeciętnie w 2013 roku na 1 rodzinny dom dziecka przypadało 8 dzieci. Najwięcej domów funkcjonowało w powiatach: krakowskim i wadowickim (po 4 domy), a następnie w Krakowie, Nowym Sączu oraz powiatach: bocheńskim, chrzanowskim i olkuskim (po 3 domy). 2 domy funkcjonowały w powiecie gorlickim. Natomiast powiaty: myślenicki, nowosądecki i suski dysponowały pojedynczymi rodzinnymi domami dziecka. Połowa małopolskich powiatów (11 z 22) nie posiadała na swoim terenie domu tego typu.

Według uzyskanych danych w 2013 roku w Małopolsce, w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej, funkcjonowało **77 placówek opiekuńczo-wychowawczych** (POW) oferujących łącznie **1 345 miejsc**. W całych roku z usług POW skorzystało **1 800 dzieci**[90]. 29 POW prowadzonych było przez podmioty zewnętrzne na zlecenie powiatu lub miasta na prawach powiatu. Pozostałe 48 POW funkcjonowało jako jednostki publiczne prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego. Placówki zlokalizowane były we wszystkich powiatach oprócz powiatu proszowickiego. Poszczególne powiaty były pod tym względem bardzo zróżnicowane. Najwięcej, bo aż 32 POW zlokalizowane były w Krakowie, a następnie 6 POW zlokalizowanych było w Nowym Sączu. W 3 powiatach (krakowskim,

[88] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu: *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.

[89] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu: *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.

[90] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu: *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.

nowosądeckim oraz w Tarnowie) funkcjonowały po 4 POW oraz podobnie – w 3 powiatach (chrzanowskim, gorlickim i oświęcimskim) – po 3 placówki. Ponadto w 5 powiatach (miechowskim, nowotarskim, olkuskim, tatrzańskim i wielickim) zlokalizowane były po 2 POW, a w pozostałych ośmiu – po jednej.

Mapa 27: Placówki opiekuńczo – wychowawcze w Małopolsce w 2013 r.

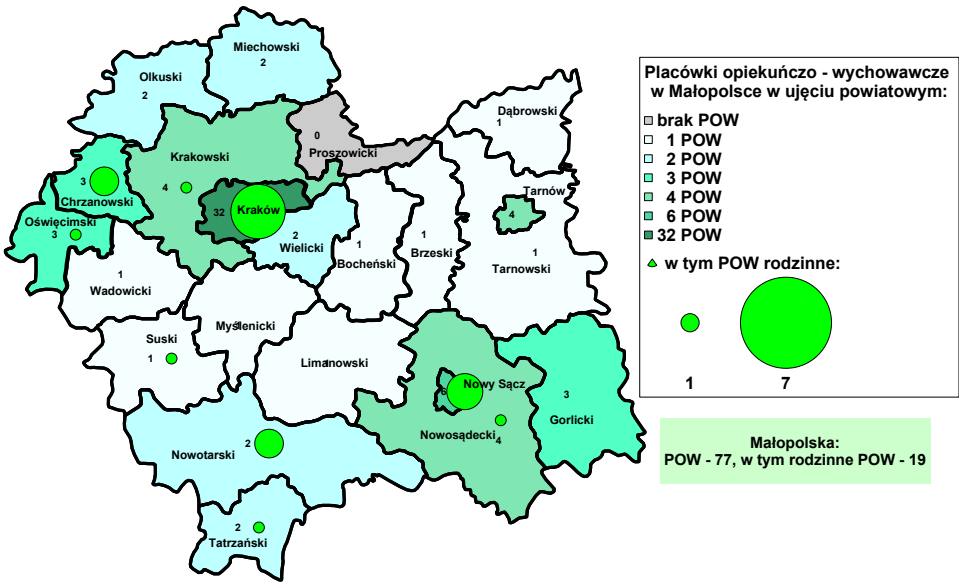

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i *Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013.*

W Małopolsce funkcjonują 4 typy POW: socjalizacyjne, interwencyjne, rodzinne i specjalistyczno-terapeutyczne. Jednakże z grupy wszystkich POW w formularzu oceny zasobów pomocy społecznej wyodrębniono tylko placówki typu rodzinnego, do których dostęp w 2013 roku możliwy był tylko w 9 powiatach regionu. Łącznie w całym województwie funkcjonowało **19 POW typu rodzinnego**, z których 10 prowadzonych było przez podmioty zewnętrzne na zlecenie powiatu lub miasta na prawach powiatu, a 9 funkcjonowało jako jednostki publiczne prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego. Łącznie POW typu rodzinnego oferowało **179 miejsc**, a w ciągu całego roku 2013 skorzystało z nich **202 dzieci**[91]. Najwięcej POW typu rodzinnego zlokalizowanych było w Krakowie (7 placówek) i w Nowym Sączu (3 placówki). Pozostałe zlokalizowane były w powiatach: chrzanowskim i nowotarskim (po 2 placówki) oraz krakowskim, nowosądeckim, oświęcimskim, suskim i tatrzańskim (po 1 placówce).

Oprócz pieczy zastępczej zapewniającej całodobową opiekę i wychowanie dzieciom, opisanej powyżej, pomoc społeczna oferuje wsparcie rodzin poprzez objęcie dziecka opieką i wychowaniem w formie dziennej. W województwie małopolskim w 2013 roku funkcjonowało **109 placówek wsparcia dziennego** (PWD) z łączną liczbą **5 260 miejsc**, z których w ciągu roku

[91] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu: *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.

skorzystało **7 744 dzieci**[92]. Wśród nich PCPR wykazały 11 PWD oferujących łącznie 241 miejsc, z których skorzystało 248 dzieci. Zgodnie z pozyskanymi danymi 39 PWD prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego (w tym 2 przez powiat), a pozostałe 70 PWD – przez inne podmioty. Najwięcej PWD (33 placówki) zlokalizowanych było w Krakowie, z kolei 12 placówek funkcjonowało w powiecie tarnowskim i 9 – w Tarnowie. Po 7 placówek zlokalizowanych było w powiatach: chrzanowskim i wielickim, po 6 – w powiatach: suskim i wadowickim, a po 5 – w powiatach: bocheńskim i olkuskim. Pozostałe powiaty dysponowały placówkami w liczbie od 1 (6 powiatów) do 3 PWD. Na terenie 2 powiatów: miechowskiego i Nowego Sącza w 2013 roku rodziny nie miały dostępu do wsparcia w postaci PWD. Łącznie w formularzu oceny zasobów pomocy społecznej tego typu placówki wykazały 42 gminy i 3 powiaty. Oznacza to, że aż w 140 małopolskich gminach nie jest prowadzona taka forma wsparcia rodziny.

Mapa 28: Placówki wsparcia dziennego w Małopolsce w 2013 r.

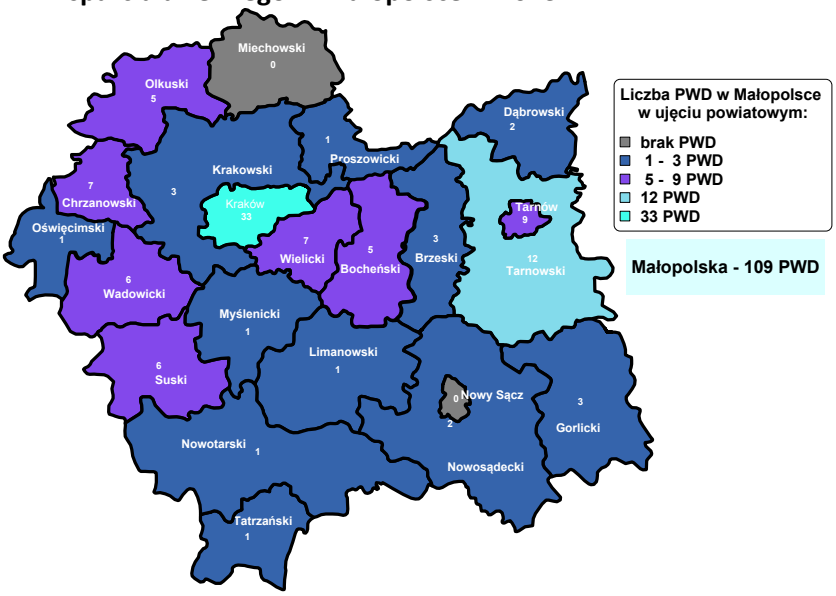

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Należy dodać, iż jednostki samorządowe w regionie dostrzegają potrzebę uruchomienia 9 dodatkowych placówek wsparcia dziennego w 2014 roku. Przy czym planuje się, że 1 z nowych PWD prowadzona będzie przez jednostkę samorządu gminy, a pozostałe – przez podmioty inne niż gmina i powiat. Taką potrzebę wskazano w Krakowie, powiecie tarnowskim oraz w gminach: Wieliczka (p. wielicki), Łużna (p. gorlicki), Lubień (p. myślenicki), Brzeszcze (p. oświęcimski) oraz w gm. miejskiej Nowy Targ (p. nowotarski). W roku 2015 wskazano potrzebę utworzenia kolejnych 5 PWD (w tym 2 placówki prowadzone będą przez jednostki samorządu terytorialnego, a pozostałe – przez podmioty inne niż gmina i powiat). Taką potrzebę wskazano w powiecie proszowickim oraz w gminach: Trzciana (p. bocheński), Bobowa (gorlicki) i Lipnica Wielka (p. nowotarski). Zgodnie

[92] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

ze zgromadzonymi danymi powiat chrzanowski przewiduje, że liczba PWD na jego terenie zmniejszy się o 1 w roku 2014. Podobną sytuację przewiduje się w gm. miejskiej Grybów (p. nowosądecki) w roku 2015[93].

Obok placówek wsparcia dziennego małopolskie jednostki pomocy społecznej wykazały w sprawozdaniu OZPS także **świetlice i kluby dla dzieci i młodzieży**, które należy rozumieć jako placówki prowadzące działalność kulturalną lub społeczną (np. świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe), z wyłączeniem świetlic, których pomieszczenia służą również innym celom niż zapewnienie opieki i organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży. Zgodnie z uzyskanymi danymi w 2013 roku w Małopolsce funkcjonowały **1 083 świetlice i kluby dla dzieci i młodzieży**, w tym 697 przyszkolnych i 386 pozaszkolnych[94]. Zlokalizowane były one na terenie 133 gmin we wszystkich powiatach województwa, co oznacza, że na terenie 49 gmin nie funkcjonowały świetlice i kluby dla dzieci inne niż placówki wsparcia dziennego. Najliczniej takie placówki wykazano w Krakowie (192 świetlice i kluby), a następnie w kolejności w powiatach: krakowskim (135 placówek), nowosądeckim (92 placówki), tarnowskim (71 placówek), nowotarskim (69 placówek), limanowskim (58 placówek), bocheńskim (50 placówek), wielickim (49 placówek), gorlickim (48 placówek) oraz oświęcimskim (39 placówek) i myślenickim (38 placówek). Jedynie na terenie 4 powiatów dzieci i młodzież miały dostęp do mniej niż 20 świetlic i klubów – powiaty: olkuski, suski, dąbrowski i proszowicki. Przy czym na terenie powiatu proszowickiego wykazano najmniejszą liczbę świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży, tj. 10 placówek.

Mapa 29: Świetlice i kluby dla dzieci i młodzieży w Małopolsce w 2013 r.

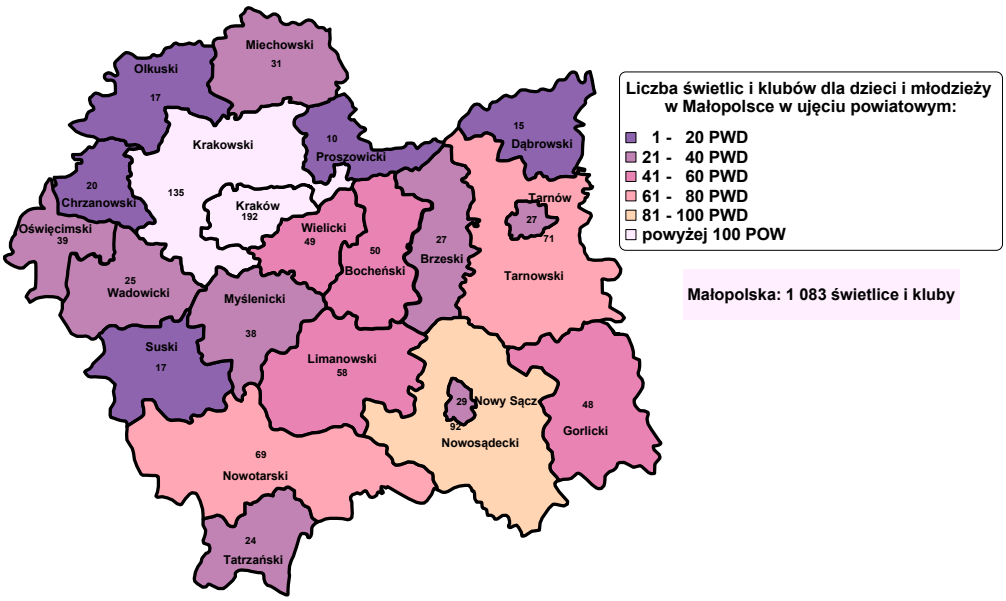

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

[93] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[94] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne i interwencyjne ośrodki preadopcyjne nie funkcjonują w regionie.

Samorząd Województwa Małopolskiego realizując zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej w zakresie organizowania i prowadzenia ośrodków adopcyjnych prowadzi **Małopolski Ośrodek Adopcyjny** (MOA) **w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie**, zlokalizowany w Nowym Sączu. Ponadto procedury adopcyjne na terenie Małopolski prowadzą także **3 niepubliczne ośrodki adopcyjne** zlokalizowane w Krakowie. Dodatkowo jeden z nich posiada filię umiejscowioną w Tarnowie.

Kolejną formą pomocy dzieciom i młodzieży jest pomoc w usamodzielnianiu pełnoletnich wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych. Pomocą w usamodzielnianiu w formie instytucjonalnej są mieszkania chronione. Zgodnie z danymi wykazanymi w formularzu oceny zasobów pomocy społecznej **w 2013 roku funkcjonowało w Małopolsce 68 mieszkań chronionych**[95], przy czym zgromadzone dane uniemożliwiły określenie, jakiego typu były to mieszkania. Można przypuszczać, że część z nich przeznaczona była dla usamodzielnianej młodzieży, ponieważ zgodnie ze sprawozdaniem MPiPS-03 za rok 2013 w Małopolsce funkcjonowało 25 tego typu mieszkań chronionych[96]. W sprawozdaniu OZPS małopolskie jednostki pomocy społecznej wykazały większą liczbę mieszkań chronionych (o 33) niż w sprawozdaniu rocznym MPiPS-03. Możemy zatem zakładać, że liczba mieszkań chronionych dla osób usamodzielnianych w 2013 roku była większa niż 25.

Zgodnie z pozyskanymi danymi mieszkania chronione w Małopolsce oferowały łącznie **288 miejsc**, a w ciągu roku skorzystało z nich **238 osób**. Wśród wykazanych mieszkań chronionych 53 prowadzone były przez jednostki samorządu terytorialnego (w tym 37 przez gminy i 16 przez powiaty), a pozostałe 15 mieszkań prowadzonych było przez podmioty inne niż gmina i powiat.

Dostęp do mieszkań chronionych w 2013 roku mieli na swoim terenie mieszkańcy 19 z 22 powiatów, a w ich ramach na terenie 33 gmin. Przy czym mieszkania gminne były jedynymi na terenie 5 powiatów: nowosądeckiego, nowotarskiego, oświęcimskiego, suskiego i tarnowskiego. Wśród wszystkich mieszkań chronionych dominują mieszkania gminne (52 z 68 mieszkań). Najwięcej mieszkań chronionych funkcjonowało w Krakowie (14 mieszkań), a następnie w kolejności w powiatach: nowosądeckim i oświęcimskim (po 7 mieszkań), limanowskim (6 mieszkań) oraz gorlickim, tarnowskim i wadowickim (po 4 mieszkania). Pozostałe powiaty dysponowały na swoim terenie od 1 (4 powiaty) do 3 mieszkań chronionych. Natomiast mieszkańcom żadnej z gmin

[95] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

[96] W sprawozdaniu MPiPS-03 za rok 2013 wykazano łącznie 35 mieszkań chronionych, w tym: 25 mieszkań dla osób usamodzielnianych i 10 mieszkań dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

w 3 powiatach Małopolski nie oferowano miejsc w takich mieszkaniach – powiaty: krakowski, tatrzański i wielicki.

W zgromadzonym materiale zwraca uwagę, iż w Małopolsce z mieszkań chronionych skorzystało łącznie mniej osób (238), niż oferowano miejsc (288). Co więcej, wykazano mieszkania chronione, z których w ciągu całego 2013 roku nie skorzystała ani jedna osoba. Dotyczyło to mieszkań wykazanych przez powiaty: myślenicki (1 mieszkanie) i proszowicki (2 mieszkania). Ponadto sytuacja taka wystąpiła również w 17 gminach, w tym 3 gminach miejsko-wiejskich: Szczucin (p. dąbrowski), Rabka-Zdrój (p. nowotarski) i Żabno (p. tarnowski) oraz 14 gminach wiejskich: Mszana Dolna, Kamienica, Limanowa i Łukowica (p. limanowski), Racławice i Słaboszów (p. miechowski), Lubień i Pcim (p. myślenicki), Gródek nad Dunajcem i Nawojowa (p. nowosądecki), Raba Wyżna (p. nowotarski), Polanka Wielka (p. oświęcimski), Budzów (p. suski) i Stryszów (p. wadowicki). Spośród tych gmin tylko Pcim zgłasza potrzebę zamknięcia mieszkania chronionego w 2015 roku. Ponadto gmina Dąbrowa Tarnowska (p. dąbrowski) uznaje, że funkcjonujące na jej terenie mieszkanie chronione powinno zostać zamknięte w roku 2015. W tym przypadku z mieszkania chronionego w ciągu 2013 roku skorzystała tylko 1 osoba (przy dostępnych 2 miejscach).

Mapa 30: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2013 r.

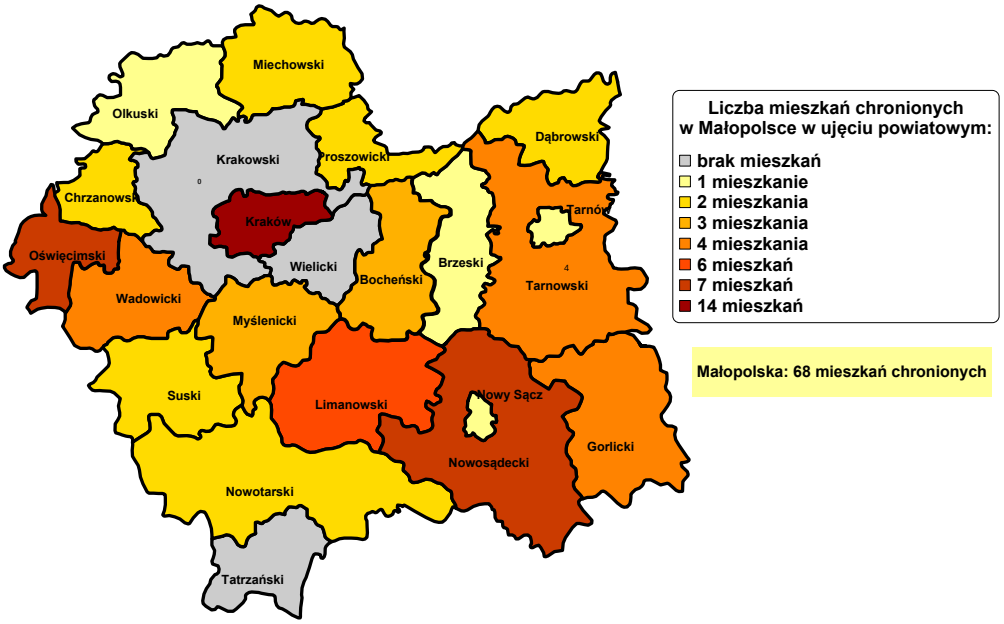

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Warto podkreślić, że gminy i powiaty w regionie dostrzegają potrzebę uruchomienia 18 dodatkowych mieszkań chronionych w 2014 roku. Przy czym planuje się, że 13 z nowych mieszkań prowadzonych będzie przez jednostki samorządu gminy, a pozostałe – przez podmioty inne niż gmina i powiat. Potrzebę utworzenia nowych mieszkań chronionych w 2014 roku wskazano w Krakowie (5 nowych mieszkań), Nowym Sączu i Tarnowie (po 1), powiecie dąbrowskim (1) i w gminie Ryglice

(p. tarnowski – 2 mieszkania). Ponadto potrzebę pojedynczych nowych mieszkań socjalnych w 2014 roku wykazały gminy: Łużna (p. gorlicki), Iwanowice i Zabierzów (p. krakowski), gm. miejska Limanowa (p. limanowski), Myślenice (p. myślenicki), Chełmiec i gm. miejska Grybów (p. nowosądecki) i gm. wiejska Oświęcim (p. oświęcimski)[97].

Zgłoszono również potrzebę utworzenia kolejnych 11 mieszkań chronionych w 2015 roku (w tym 3 mieszkania prowadzone będą przez podmioty inne niż gmina i powiat, a pozostałe – przez jednostki samorządu terytorialnego). Potrzebę utworzenia nowych mieszkań chronionych w 2015 roku wskazano w Tarnowie (2 mieszkania), powiecie krakowskim oraz po 1 mieszkaniu w gminach: Zielonki (p. krakowski), Miechów (p. miechowski), Kamionka Wielka (p. nowosądecki), Bukowno i Trzyciąż (p. olkuski), Wojnicz i gm. miejska Ryglice (p. tarnowski) oraz Wadowice (p. wadowicki).

Warto zauważyć, że wśród 19 gmin, które zgłosiły potrzebę utworzenia nowych mieszkań chronionych 16 w 2013 roku nie oferowało na swoim terenie takiej formy wsparcia. Były to 3 gminy miejskie: Limanowa, Grybów i Bukowno oraz 5 gmin miejsko-wiejskich: Miechów, Myślenice, Wadowice, Ryglice i Wojnicz. Pozostałym gminom, które w 2013 roku nie dysponowały mieszkaniami chronionymi, ale zauważyły potrzebę ich utworzenia były gminy wiejskie: Łużna, Iwanowice, Zabierzów, Zielonki, Chełmiec, Kamionka Wielka, Trzyciąż i Oświęcim. Ponadto potrzebę stworzenia mieszkań chronionych podkreśliły również 2 powiaty, które w roku 2013 nie dysponowały nimi na swoim terenie: dąbrowski i krakowski.

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE:

Zgodnie z danymi wykazanymi przez małopolskie jednostki pomocy społecznej w 2013 roku **funkcjonowało 63 warsztatów terapii zajęciowej** (WTZ) **w województwie**. Placówki prowadzone były w 2013 r. przez powiaty (9 WTZ) lub przez inne podmioty na zlecenie powiatów (52). Dodatkowo 3 WTZ (w gminie Grybów i Korzenna p. nowosądecki oraz Gorlice p. gorlicki) prowadzone były przez gminę (na podstawie umowy z powiatem). Dostęp na swoim terenie do tego rodzaju wsparcia mieli mieszkańcy każdego z powiatów regionu. Na terenie poszczególnych powiatów zlokalizowanych było od 1 (na terenie 7 powiatów) do 14 warsztatów. Najwięcej, bo 14 WTZ, funkcjonowało w Krakowie, po 6 w powiatach: nowosądeckim i gorlickim, 4 – w powiecie krakowskim. W 2013 roku w Małopolsce w zajęciach WTZ uczestniczyło łącznie **2 405 osób** niepełnosprawnych[98].

[97] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[98] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Mapa 31: Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2013 r.

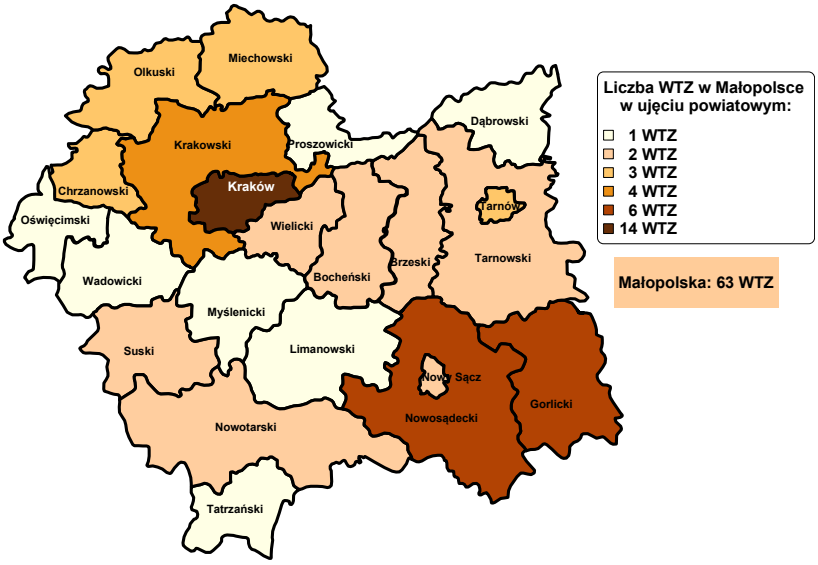

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Warto dodać, iż w 2014 r. powiat wadowicki dostrzega potrzebę uruchomienia dodatkowego warsztatu. Planuje się, że będzie prowadzony przez jednostkę inną niż PCPR[99].

Małopolska posiada zdecydowanie ubogą infrastrukturę wsparcia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych (w tym również osób dotkniętych niepełnosprawnością z powodu zaburzeń psychicznych) w postaci **zakładów aktywności zawodowej** (ZAZ). W całym województwie w 2013 roku działało tylko **6 ZAZ**[100]. Dwa zakłady zlokalizowane były w Krakowie, a pozostałe 4 w gminach: Świątniki Górne (p. krakowski), Charsznica (p. miechowski), Klucze (p. olkuski) i w gm. wiejskiej Tarnów (p. tarnowski).

Mapa 32: Zakłady aktywności zawodowej w Małopolsce w 2013 r.

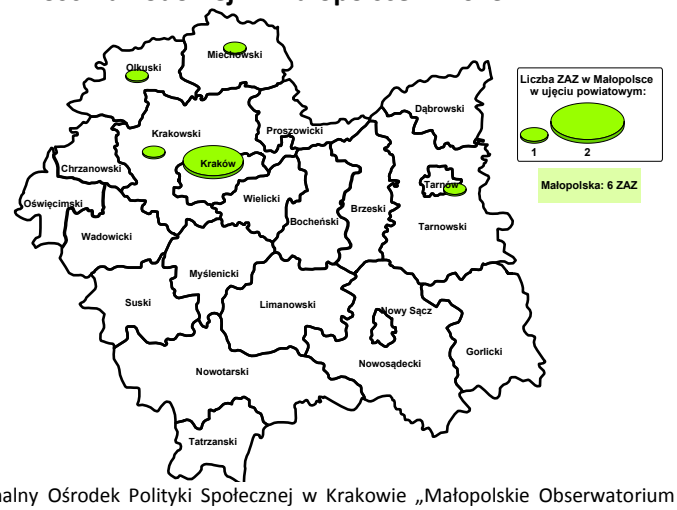

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych MUW w Krakowie, (stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal):
http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=zaklad_aktywnosci_zawodowej

[99] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

[100] Na podstawie wykazu zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego (stan od 15 czerwca 2012 roku do nadal) dostępnego na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=zaklad_aktywnosci_zawodowej.

Obecnie w województwie małopolskim funkcjonują **104 zakłady pracy chronionej**[101] (o 3 mniej niż przed rokiem). Zlokalizowane są one na terenie 18 powiatów, z czego aż 49 zakładów zlokalizowanych jest w Krakowie, 11 zakładów w Tarnowie i 2 zakłady w Nowym Sączu. Natomiast wśród powiatów ziemskich najwięcej ZPCh działa w powiecie olkuskim (8 zakładów), a następnie w powiatach: wadowickim (6 zakładów), myślenickim (5 zakładów) oraz krakowskim i nowosądeckim (po 4 zakłady). Niepełnosprawni mieszkańcy czterech powiatów nie mają możliwości na swoim terenie podjęcia pracy w zakładzie pracy chronionej – powiaty: brzeski, dąbrowski, miechowski i suski.

Mapa 33: Zakłady pracy chronionej w Małopolsce w 2014 r.

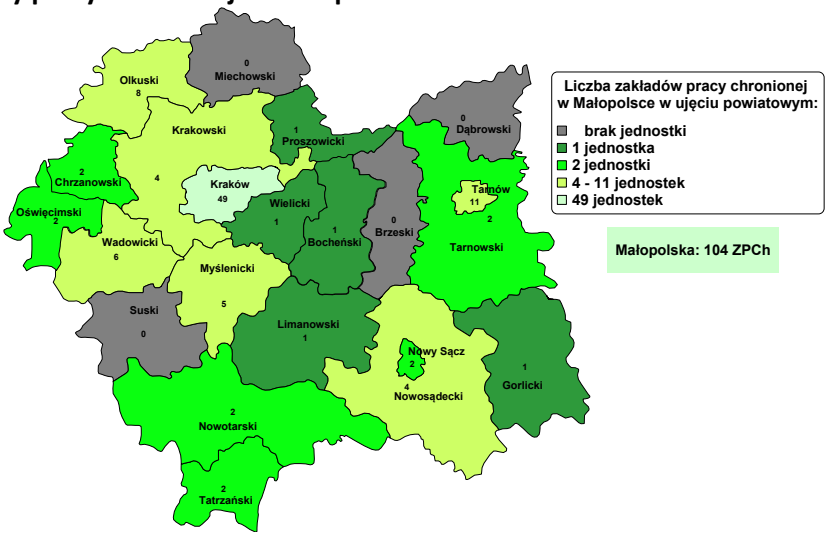

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie wykazu zakładów pracy chronionej (stan na 1 stycznia 2014 roku), MUW w Krakowie: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=zaklad_pracy_chronionej.

Ważną inną formą wsparcia osób niepełnosprawnych jest udostępnienie im możliwości rehabilitacji. W województwie małopolskim działa obecnie duża liczba ośrodków, w których mogą odbywać się **turnusy rehabilitacyjne (120 ośrodków) oraz organizatorów turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych (69 organizatorów)**[102].

W Małopolsce jest obecnie 120 (o 5 więcej niż przed rokiem) ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy rehabilitacyjne dla osób niepełnosprawnych. Są one zlokalizowane na terenie 14 powiatów. Najwięcej takich ośrodków funkcjonuje w powiatach: nowosądeckim (42 ośrodki), tatrzańskim (26) i nowotarskim (25). W pozostałych 11 powiatach działa zdecydowanie mniej takich ośrodków: od 1 (w 5 powiatach) do 7 ośrodków. Lokalizacja takich ośrodków łączy się przede wszystkim z czynnikami środowiskowymi, geograficznymi i klimatycznymi poszczególnych rejonów Małopolski.

[101] Wykaz zakładów pracy chronionej województwa małopolskiego dostępny na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=zaklad_pracy_chronionej, stan na 1 stycznia 2014 r.

[102] Wykaz ośrodków i organizatorów turnusów rehabilitacyjnych pobrano dnia 16.04.2014 r. Dane pochodzą z Rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy rehabilitacyjne (https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiadczeniobiorcow/turnusy/rejestr-osrodkow).

Odmienne czynniki decydują o terenie działania organizatorów turnusów rehabilitacyjnych, którzy organizują często turnusy w ośrodkach zlokalizowanych w uzdrowiskowym terenie. Obecnie w Małopolsce działa 69 organizatorów turnusów rehabilitacyjnych (o 1 mniej niż przed rokiem). Ich działalność prowadzona jest na terenie 13 powiatów. Najwięcej organizatorów turnusów jest w Krakowie i powiecie nowosądeckim (po 15 organizatorów) oraz powiecie nowotarskim (13 organizatorów). Ponadto w powiecie krakowskim działa 1 organizator turnusów, a w Nowym Sączu i Tarnowie – po dwóch, a nie funkcjonuje na tym terenie żaden ośrodek realizujący turnusy.

Dla osób z zaburzeniami psychicznymi w województwie małopolskim w 2013 roku wsparcie oferowały **74 środowiskowe domy samopomocy** (ŚDS), których łącznie skorzystało **2 915 osób**. 13 z nich zlokalizowanych było w Krakowie, 9 – w powiecie krakowskim, a po 6 – w powiatach: wielickim i tarnowskim. Po 4 ŚDS zlokalizowane były w powiatach: bocheńskim, proszowickim, nowosądeckim i nowotarskim. W pozostałych powiatach mieszkańcy mieli dostęp do usług od 1 (1 powiat) do 3 ŚDS. Powiat tatrzański był jedynym, który w 2013 roku nie dysponował ŚDS na swoim terenie[103].

Mapa 34: Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2013 r.

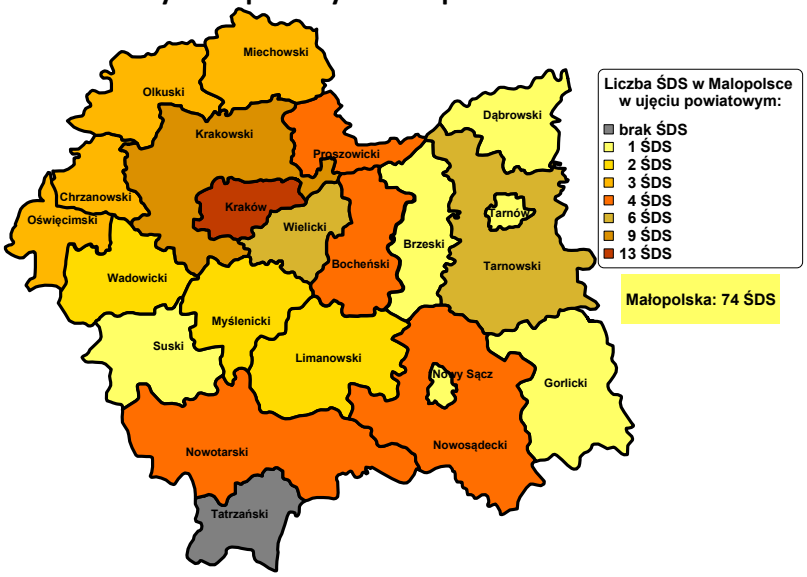

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Należy dodać, iż jednostki samorządowe dostrzegają potrzebę uruchomienia trzech dodatkowych środowiskowych domów samopomocy w regionie w 2015 r. Taką potrzebę wskazano powiecie myślenickim oraz w dwóch gminach w powiecie oświęcimskim (Oświęcimiu i Brzeszczach)[104].

[103] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[104] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

OSOBY STARSZE:

W województwie małopolskim, według danych uzyskanych w sprawozdaniu OZPS, w 2013 roku funkcjonowało **87 domów pomocy społecznej** (DPS). Były one w większości prowadzone przez samorządy powiatowe (55 jednostek). 2 placówki prowadzone były przez gminy (Sękowa p. gorlicki i Grybów p. nowosądecki). Natomiast pozostałe 30 DPS prowadziły inne podmioty na zlecenie powiatu. Łącznie w całym województwie DPS oferowały w 2013 roku **7 539 miejsc**, z których skorzystały w ciągu całego roku **8 177 osób**. Najwięcej domów, bo aż 15, zlokalizowanych było w Krakowie. 9 DPS funkcjonowało w powiecie krakowskim, 8 – w powiecie tarnowskim. Po 5 DPS zlokalizowanych było w powiatach: limanowskim, miechowskim i wadowickim. Natomiast powiaty: gorlicki, nowosądecki i Tarnów posiadały na swoim terenie po 4 domy. W pozostałych powiatach mieszkańcy mieli dostęp do usług od 1 (3 powiaty) do 3 domów[105].

Mapa 35: Domy pomocy społecznej i rodzinne domy pomocy w Małopolsce w 2013 r.

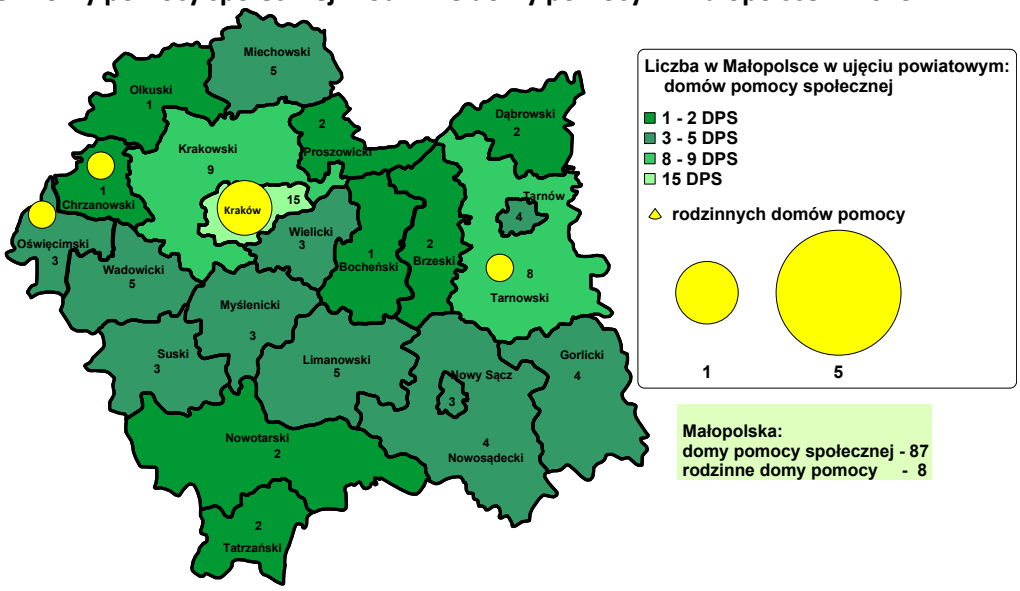

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i *Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013.*

W Małopolsce funkcjonują również inne **placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku**. Według rejestru Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego obecnie funkcjonują w regionie **34** takie placówki, w tym 25 prowadzonych w oparciu o działalność gospodarczą („domy opieki", „domy seniora", „pensjonaty", „domy spokojnej jesieni", „domy dla emerytów") i 9 placówek prowadzonych w oparciu o działalność statutową[106] (placówki prowadzone przez organizacje kościelne czy organizacje pozarządowe). Są one zlokalizowane na terenie 25 małopolskich gmin (na terenie

[105] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu: *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, MOPS w Krakowie, Kraków 2014.

[106] Zgodnie ze stanem na dzień 15 kwietnia 2013 roku. Wykaz dostępny na stronie internetowej: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=sprawdz_placowke_w_rejestrze_wojewody.

15 powiatów) i oferują łącznie **856 miejsc**. W 7 małopolskich powiatach (w 157 gminach) taka działalność nie jest prowadzona ani przez sektor prywatny, ani też organizacje not for profit różnego typu.

Mapa 36: Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w Małopolsce w 2014 r.

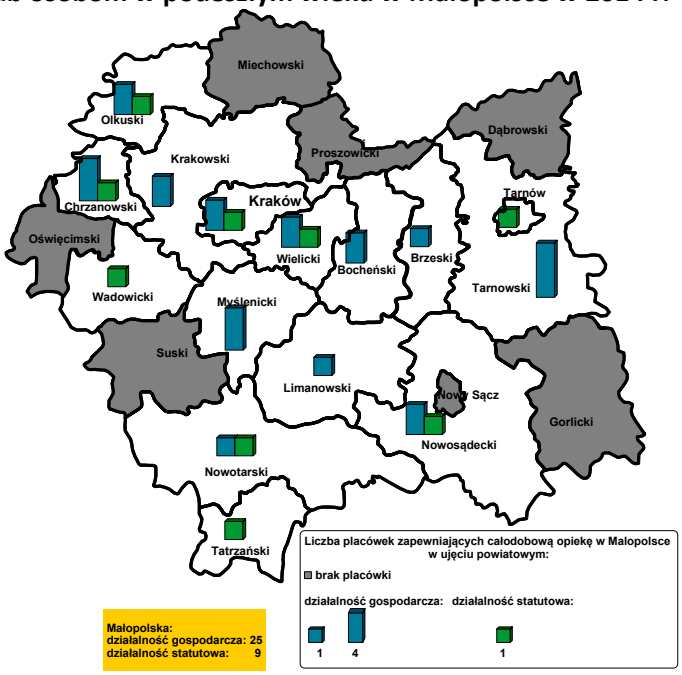

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie: (na dzień 15 kwietnia 2014 r.): http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=sprawdz_placowke_w_rejestrze_wojewody.

W województwie małopolskim szczególnie mało rozpowszechnione są usługi dla osób starszych i niepełnosprawnych w formie **rodzinnych domów pomocy**. Według danych sprawozdania OZPS w 2013 roku prowadzone były (przez jednostki inne niż OPS) jedynie **3** takie domy: 2 w Krakowie i 1 w gminie Lisia Góra (p. tarnowski). Łącznie starsi i niepełnosprawni mieszkańcy wymienionych gmin mieli dostęp do **20 miejsc** w rodzinnych domach pomocy, a korzystały z nich w 20132 roku **24 osoby**[107].

Uboga jest w Małopolsce również infrastruktura ośrodków wsparcia, jakimi są **dzienne domy pomocy** (DDP) przeznaczone głównie dla osób starszych. Zgodnie z danymi wykazanymi przez jednostki pomocy społecznej w 2013 roku w całym województwie funkcjonowało jedynie **8 tego typu jednostek. 4 z nich prowadzi samorząd terytorialny** – po jednej w gminach: Chrzanów, Oświęcim i Tarnów[108] oraz Kraków. Pozostałe 4 placówki prowadzone były przez podmioty zewnętrzne

[107] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie, Kraków 2014.

[108] W Chrzanowie DDP nie jest wydzieloną jednostką organizacyjną, lecz działa w ramach struktury Centrum Usług Socjalnych. Natomiast w Tarnowie wykazano DDP wchodzący w struktury Domu Pomocy Społecznej im. św. Brata Alberta – jest jego działem.

na zlecenie miasta Kraków. Dzienne domy pomocy dysponowały łącznie **893 miejscami**, z których skorzystały w 2013 r. **1 432 osoby**[109].

Mapa 37: Dzienne domy pomocy w Małopolsce w 2013 r.

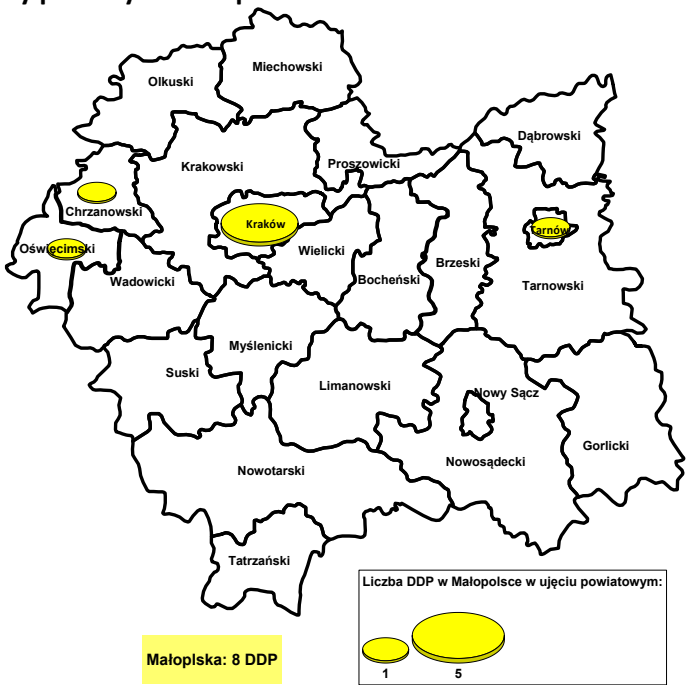

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Na uwagę zasługuje, iż w miasto Kraków wykazało potrzebę uruchomienia kolejnych 6 dziennych domów pomocy społecznej[110].

Wspieraniem osób starszych zajmują się również kluby samopomocy. W Małopolsce w ramach dotacji celowej przyznanej gminom przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie ośrodki pomocy społecznej realizują zadanie pn. „wspieranie osób w podeszłym wieku w integracji z młodzieżą". Szerzej omówione są one w części dotyczącej rodzin.

Istotnym uzupełnieniem działań służb publicznych na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu seniorów są **uniwersytety trzeciego wieku** (UTW) oferujące wsparcie osobom starszym. **W województwie małopolskim aktualnie działa już 49 UTW**. Warto zauważyć, iż w ostatnich latach można zaobserwować dynamiczny ich rozwój – w 2012 r. było 30 UTW, a w 2013 r. – 41[111].

[109] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[110] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[111] Opracowanie na podstawie danych dostępnych na stronie internetowej Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku (http://www.federacjautw.pl), stan na styczeń 2014 r.

Mapa 38: Uniwersytety trzeciego wieku w Małopolsce w 2014 r.:

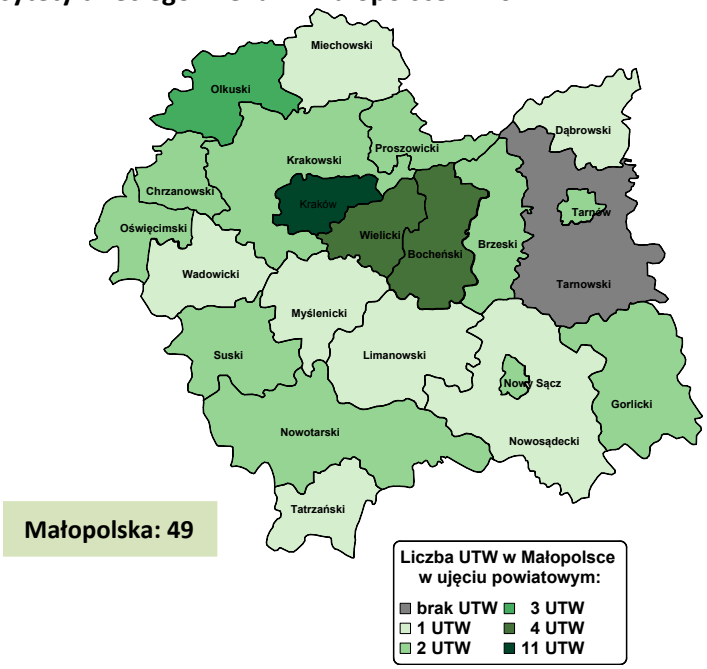

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Małopolskie UTW działają na terenie 21 powiatów. Jedynie na terenie powiatu tarnowskiego nie działa jeszcze uniwersytet trzeciego wieku. Mieszkańcy tego powiatu mają możliwość uczestnictwa w zajęciach 2 UTW w Tarnowie. Najwięcej UTW działa w Krakowie (11), 4 UTW – w powiatach: bocheńskim i wielickim, a 3 UTW – w powiecie olkuskim oraz po 2 UTW w powiatach: brzeskim, chrzanowskim, gorlickim, krakowskim, nowotarskim, proszowickim, oświęcimskim, suskim oraz w Nowym Sączu i Tarnowie.

Pod względem liczby UTW nasz region plasuje się na II pozycji po województwie mazowieckim, na terenie którego funkcjonują aż 73 tego rodzaju uniwersytety. W całym kraju obecnie działa zaś 477 UTW zrzeszonych w Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku zlokalizowanej w Małopolsce.

OSOBY BEZROBOTNE:

W województwie małopolskim w 2013 roku funkcjonowało **6 centrów integracji społecznej** (CIS) oraz **14 klubów integracji społecznej** (KIS).

W 2013 r. 2 centra integracji społecznej funkcjonowały w Krakowie. Natomiast po jednym CIS na swoim terenie posiadały powiaty: oświęcimski (w Brzeszczach), olkuski (w Kluczach), wadowicki (w Wieprzu) oraz Nowy Sącz. Wszystkie centra były prowadzone przez organizacje pozarządowe, ale CIS w Brzeszczach finansowany był z dotacji z budżetu województwa, a pozostałe centra –

z budżetów gmin. W zajęciach CIS uczestniczyły łącznie w 2013 r. **304 osoby**, a ukończyło je **198 osób**, najwięcej w Nowym Sączu (70 osób), Krakowie (55 osób) i Kluczach (43 osoby)[112,113].

Należy dodać, iż jednostki samorządowe dostrzegają potrzebę uruchomienia trzech dodatkowych centrów integracji społecznej w regionie. Potrzebę taką zgłosiły dwie gminy i jeden powiat. Przewiduje się, że jeden CIS powstanie w 2014 roku w powiecie oświęcimski (w gm. wiejskiej Oświęcim), a kolejne dwa – w 2015 roku w powiatach: wielickim (w gm. Kłaj) i proszowickim[114]. Z zebranych danych wynika, że będą one prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego.

Kluby integracji społecznej w 2013 r. funkcjonowały: po 2 w Krakowie i powiatach: oświęcimskim (w Brzeszczach i Kętach) i chrzanowskim (w Libiążu i Trzebini). Po 1 KIS funkcjonowało w Tarnowie i Nowym Sączu oraz powiatach: gorlickim (Gorlice), krakowskim (w Zielonkach), myślenickim (Sułkowice), olkuskim (w Kluczach), wadowickim (w Wieprzu) i tatrzańskim (w Zakopanem). 8 klubów było finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym 5 z nich wyłącznie z takiego źródła. Z kolei KIS w Zielonkach, oprócz środków gminnych otrzymał dofinansowanie z MPiPS na realizację projektu ,,KIS konsekwentni i solidni''. 11 KIS prowadzonych było przez gminy, a 3 – przez organizacje pozarządowe (w Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie). Zgodnie z danymi wykazanymi przez ośrodki pomocy społecznej w zajęciach w małopolskich klubach integracji społecznej w 2013 roku uczestniczyło łącznie **2 341 osób**, zaś zajęcia ukończyło – **1 361 czestników**[115].

Mapa 39: Centra i kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2013 r.

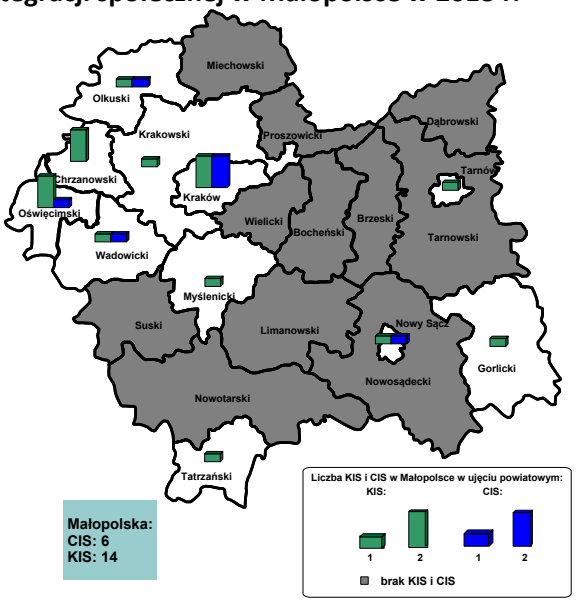

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania OZPS i CIS za I-XII 2013 r. oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

[112] Brak danych z KIS w Krakowie prowadzonego przez organizację pozarządową.
[113] Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS i CIS za I-XII 2013 r. oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.
[114] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[115] Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS i KIS za I-XII 2013 r. oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

W województwie małopolskim funkcjonuje coraz więcej **spółdzielni socjalnych**. Ich liczba obecnie wynosi **63**[116], czyli o 8 więcej niż rok temu i o 24 niż dwa lata temu[117]. Zlokalizowane są one na terenie 17 małopolskich powiatów, z czego aż 38 spółdzielni funkcjonuje na terenie miasta Krakowa, 4 – w powiecie nowotarskim, po 3 – w powiecie myślenickim i Tarnowie, a po 2 spółdzielnie działają w powiecie krakowskim i suskim. Na terenie 5 małopolskich powiatów (bocheńskiego, dąbrowskiego, miechowskiego, proszowickiego i tatrzańskiego) nie utworzono jeszcze spółdzielni socjalnych.

Mapa 40: Spółdzielnie socjalne w Małopolsce w 2014 r.

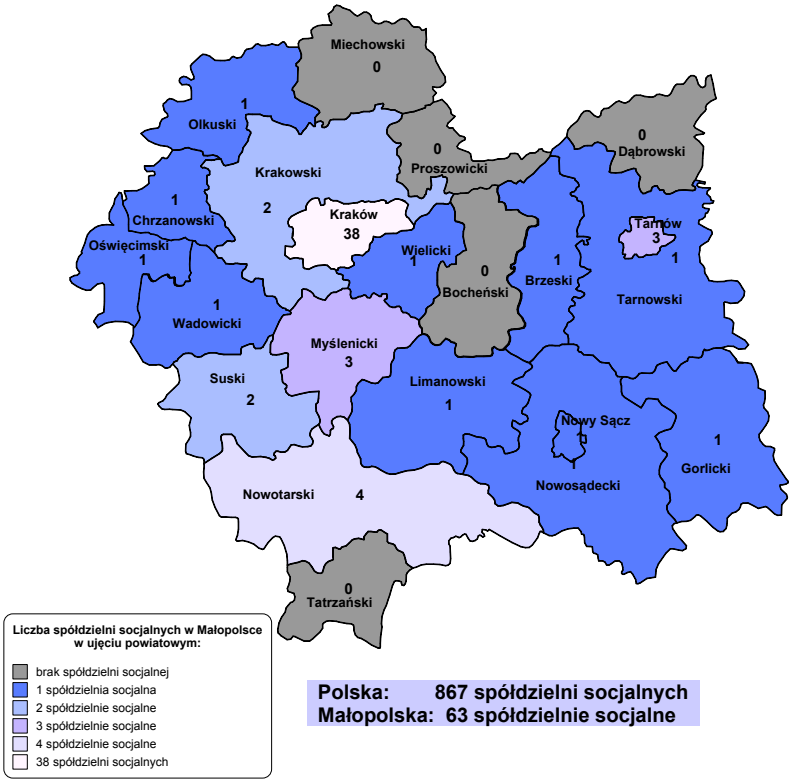

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych – katalogu zarejestrowanych spółdzielni socjalnych: http://ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/) (stan na 23.01.2014 r.).

W całym kraju obserwuje się dynamiczny rozwój spółdzielczości socjalnej. Obecnie w Polsce zarejestrowanych jest 867 spółdzielni socjalnych[118]. Najwięcej zlokalizowanych jest w województwie wielkopolskim (102 spółdzielnie) i mazowieckim (84). Małopolska zajmuje pod tym względem siódme miejsce w kraju. Najmniej spółdzielni funkcjonuje natomiast w województwie opolskim (19 spółdzielni).

[116] Na podstawie katalogu spółdzielni socjalnych sporządzonego według rejestracji w KRS prowadzonego przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych dostępnego stronie internetowej (http://ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/), stan na 23.01.2014

[117] Na podstawie raportu *Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2012*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, Kraków 2013, s. 43.

[118] Na podstawie katalogu spółdzielni socjalnych sporządzonego według rejestracji w KRS prowadzonego przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych dostępnego stronie internetowej (http://ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/), stan na 23.01.2014.

Mapa 41: Spółdzielnie socjalne w Polsce w 2014 r.

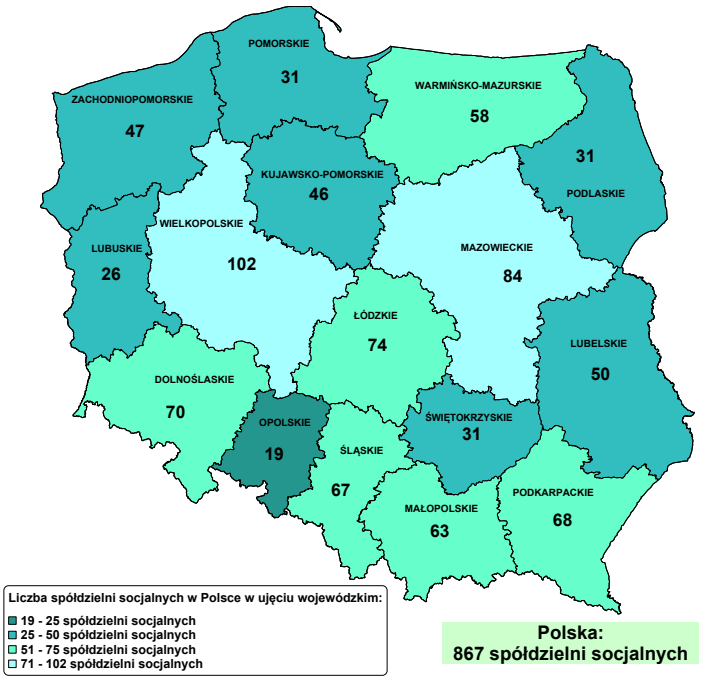

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych – katalogu zarejestrowanych spółdzielni socjalnych: http://ozrss.pl/spoldzielnie-socjalne/katalog/).

INNE GRUPY OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM: OSOBY BEZDOMNE

Województwo małopolskie dysponowało w 2013 roku **34 placówkami oferującymi miejsca noclegowe** dla osób bezdomnych (noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych). Łącznie oferowały one **1 156 miejsc**, z których w 2013 roku skorzystało **2 542 osoby**[119]. Zgodnie z zebranym materiałem 16 z tych placówek zlokalizowanych było na terenie Krakowa, po 2 – w powiatach: nowotarskim, oświęcimskim i wadowickim oraz w Nowym Sączu i Tarnowie. Natomiast po jednej – w powiatach: brzeskim, chrzanowskim, gorlickim, limanowskim, miechowskim, olkuskim, suskim i tatrzańskim. Oznacza to, że w pozostałych 8 powiatach Małopolski samorządy gmin i powiatów nie oferowały pomocy w formie miejsc noclegowych.

[119] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane z raportu *Ocena zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013*, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie, Kraków 2014.

Mapa 42: Placówki zapewniające miejsca noclegowe i liczba osób z nich korzystających w Małopolsce w 2013 r.[120]

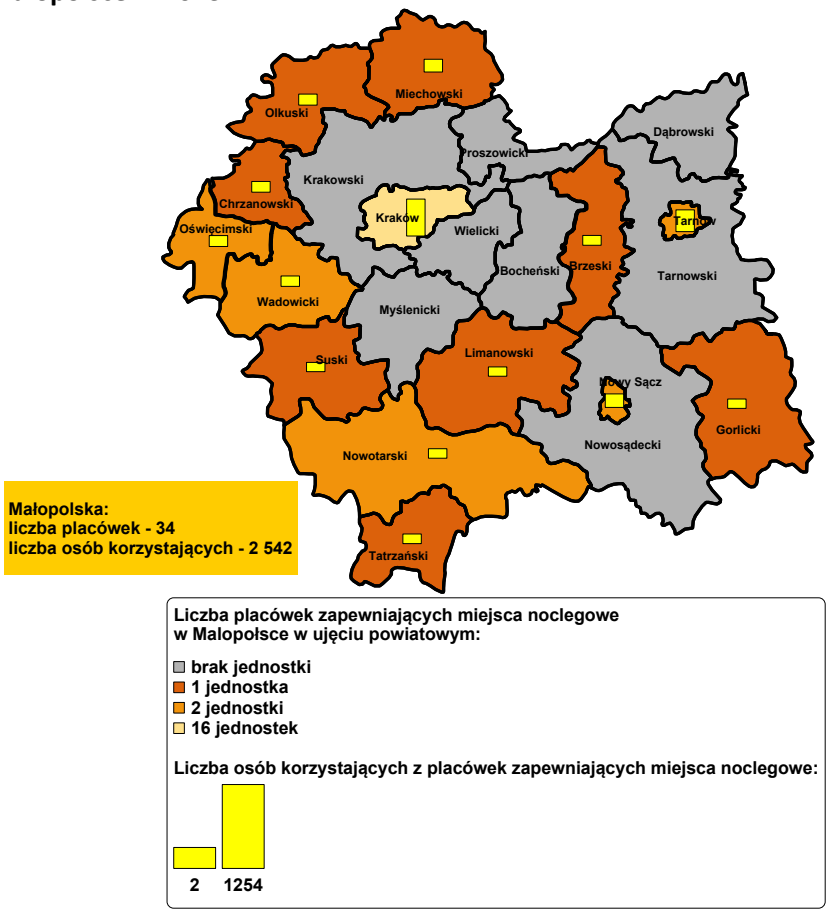

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* i *Oceny zasobów pomocy społecznej w Krakowie za rok 2013.*

Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie prowadzi rejestr **ośrodków wsparcia doraźnego dla bezdomnych**, które świadczą pomoc bez udziału samorządu terytorialnego (np. poprzez działalność charytatywną). Zgodnie ze stanem na październik 2013 roku w regionie funkcjonowały **63** takie ośrodki wsparcia[121]. Wśród nich zdecydowana większość świadczyła pomoc w formie posiłków: 42 jadłodajni i 1 punkt wydawania paczek żywnościowych. Kolejnych 10 ośrodków udzielało osobom bezdomnym pomocy medycznej, a 10 ośrodków umożliwiało osobom bezdomnym skorzystanie z łaźni. Najwięcej ośrodków wsparcia doraźnego dla osób bezdomnych w 2013 roku funkcjonowało w Krakowie (18 ośrodków), a następnie kolejno w: Tarnowie (8 ośrodków), powiecie oświęcimskim (5 ośrodków) oraz powiecie nowotarskim i Nowym Sączu (po 4 ośrodki). W pozostałych powiatach osoby bezdomne miały dostęp do usług od 1 (7 powiatów) do 3 takich ośrodków (7 powiatów). Jedynie w trzech powiatach ośrodki wsparcia tego rodzaju nie funkcjonowały w ogóle – powiaty: bocheński, suski i tarnowski.

[120] Placówki prowadzone lub finansowane przez gminy i powiaty Małopolski.

[121] Wykaz ośrodków wsparcia doraźnego dla bezdomnych dostępny na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=pomoc_dla_bezdomnych, stan na październik 2013 r.

VII.3 Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Gminy i powiaty mają możliwość zlecania części zadań pomocy społecznej do realizacji organizacjom pozarządowym. **W roku 2013 w województwie małopolskim gminy i powiaty zleciły zadania w obszarze pomocy społecznej łącznie 389 organizacjom pozarządowym (NGO). Łączna wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych wynosiła ponad 88,8 mln zł**[122].

Zadania zlecone w obszarze pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 roku obejmowały m.in.: realizację usług opiekuńczych, realizację specjalistycznych usług opiekuńczych oraz prowadzenie różnego rodzaju jednostek pomocy społecznej. Według danych wykazanych w sprawozdaniu OZPS w 2013 roku łącznie 13 organizacjom pozarządowym zlecono realizację usług opiekuńczych. To zadanie zlecono w powiecie nowosądeckim, Nowym Sączu i Tarnowie oraz w 8 gminach: Łapanów (p. bocheński), Babice i Trzebinia (p. chrzanowski), Miechów (p. miechowski), Szaflary (p. nowotarski), gm. miejska Jordanów (p. suski) oraz Wieliczka (p. wielicki). Realizację specjalistycznych usług opiekuńczych w 2013 roku zlecono jedynie 4 NGO w regionie - po jednej w: Nowym Sączu, Nowym Targu, Trzebini i Wieliczce. Z kolei zleceń dotyczących prowadzenia placówek pomocy społecznej udzielono w 2013 roku łącznie 86 organizacjom pozarządowym (w tym 37 organizacjom zadania te zleciły powiaty, a 49 organizacjom - gminy). Zlecenia te realizowano na terenie 19 powiatów. Powiatami, na których terenie najliczniej zlecano prowadzenie placówki, były powiaty: gorlicki (10 NGO), krakowski, tarnowski i wielicki (po 9 NGO), miechowski (8 NGO) i nowotarski (7 NGO). W powiecie suskim zlecenia takie dotyczyły pięciu NGO, a w powiecie nowosądeckim i w Tarnowie – po 4 NGO. Ponadto po 3 NGO realizowały omawiane zlecenia w powiatach: bocheńskim, dąbrowskim, proszowickim i wadowickim, a po 2 NGO – w powiatach: chrzanowskim, limanowskim i olkuskim. Prowadzenie placówek pomocy społecznej pojedynczym NGO zlecono w powiatach: myślenickim, oświęcimskim i tatrzańskim. Należy podkreślić, że formularz oceny zasobów pomocy społecznej nie pozwolił określić, jakiego typu placówki pomocy społecznej prowadzone były przez organizacje pozarządowe na zlecenie[123].

Wśród wszystkich zleceń zadań pomocy społecznej do realizacji organizacjom pozarządowym w 2013 roku zdecydowanie dominowały zlecenia gminne. Jedynie 15,7% NGO realizujących zlecenia (tj. 61 NGO) otrzymało zlecenia od małopolskich powiatów. W ramach zleceń udzielanych przez powiaty przekazano łącznie prawie 25,2 mln zł dotacji. Przy czym zgodnie z danymi sprawozdania OZPS, 2 z 19 powiatów nie zlecało organizacjom pozarządowym zadań w obszarze pomocy społecznej – powiaty: bocheński i brzeski. W poszczególnych powiatach, w których zlecano powiatowe zadania z pomocy społecznej w 2013 roku liczba realizujących je organizacji pozarządowych była

[122] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.
[123] Brak danych z Krakowa.

zróżnicowana (od 1 do 8 NGO). Największą liczbę NGO realizujących zlecenia powiatowych zadań wykazano w powiatach: krakowskim i wielickim (po 8), a następnie tarnowskim (7), wadowickim (6) i chrzanowskim (5). Po 4 NGO realizowały zlecenia zadań powiatowych w powiatach: olkuskim i suskim, po 3 NGO – w powiatach: miechowskim i oświęcimskim, a po 2 NGO – w powiatach: dąbrowskim, limanowskim, myślenickim, nowosądeckim i proszowickim. Natomiast pojedynczym NGO zadania zleciły powiaty: gorlicki, nowotarski i tatrzański. Liczba NGO, którym udzielono zleceń nie przekłada się jednak na wartość przekazanych dotacji. Dotacje dla NGO o największej wartości przekazano w powiecie krakowskim (niecałe 6,1 mln zł), a następnie w powiatach: wielickim (niecałe 3,8 mln zł) i oświęcimskim (ponad 3,4 mln zł). Zatem powiat oświęcimski przekazał jedną z największych dotacji, a zleceń udzielił tylko trzem NGO. Natomiast powiaty: chrzanowski i olkuski przekazały organizacjom pozarządowym dotacje o najniższej wartości w zł w województwie, a zleciły zadania odpowiednio pięciu i czterem NGO[124].

Gminne zadania pomocy społecznej w 2013 roku realizowały organizacje pozarządowe w 21 z 22 małopolskich powiatów, a na ich terenie w 59 gminach. Łącznie w regionie 328 NGO realizowało zlecenia gminnych zadań pomocy społecznej i otrzymało dotacje o łącznej wartości niemal 63,7 mln zł. Największej liczbie NGO zlecono zadania gminne w Krakowie (60 NGO) i w Nowym Sączu (55 NGO). Następnie w kolejności największą liczbę NGO realizującą zlecenia zadań gminnych wykazano w powiatach: chrzanowskim (32 NGO), krakowskim (31), w Tarnowie (24) oraz w powiatach: nowosądeckim (23), wielickim (19) i wadowickim (14). W pozostałych powiatach zleceń zadań gminnych udzielono od 1 do 10 organizacjom pozarządowym. Powiat brzeski był jedynym, na terenie którego w 2013 roku ani jedna gmina nie zleciła zadań pomocy społecznej organizacjom pozarządowym. W ramach zleceń gminnych zadań pomocy społecznej dotacje o największej łącznej wartości zrealizowano w Krakowie (ponad 45 mln zł) oraz Tarnowie (ponad 4,6 mln zł) i Nowym Sączu (ponad 2,2 mln zł). Powiaty, w których łączna wartość przekazanych dotacji w ramach zleceń gminnych przekroczyła 1 mln to: chrzanowski, krakowski i wielicki[125].

[124] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS.
[125] Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Mapa 43: Zlecanie przez gminy zadań pomocy społecznej organizacjom pozarządowym w Małopolsce w 2013 r.

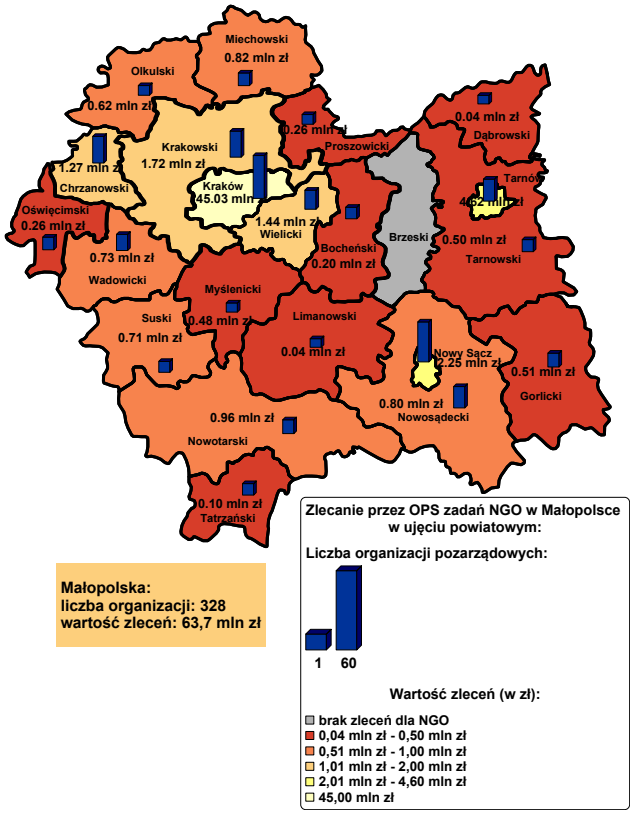

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej* oraz informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Mapa 44: Zlecanie przez powiaty zadań pomocy społecznej organizacjom pozarządowym w Małopolsce w 2013 r.

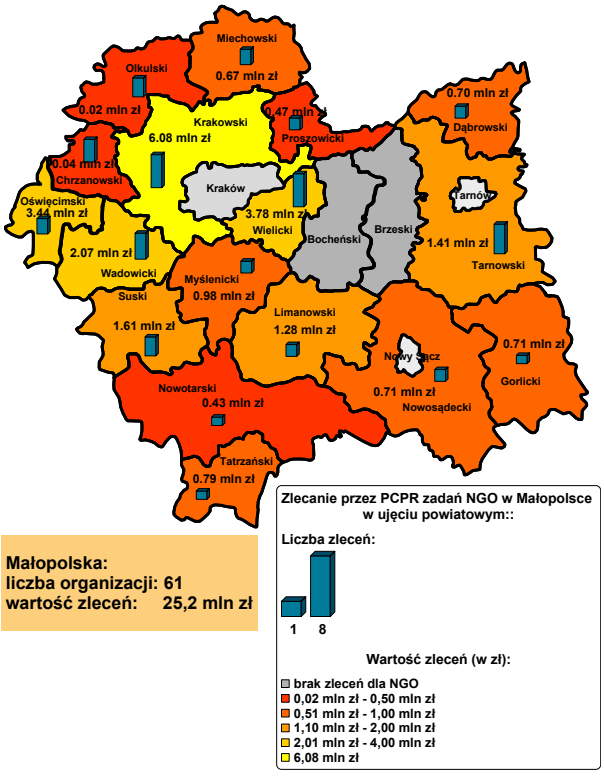

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej*.

VII.4 Wybrane nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej

Zasoby pomocy społecznej to zarówno kadra, infrastruktura, jak i środki finansowe, jakie są przeznaczane na udzielanie świadczeń. **W 2013 roku w Małopolsce na udzielone świadczenia z zakresu pomocy** społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową, samorządy terytorialne – gminne i powiatowe[126] – wydatkowały łącznie prawie 282 mln zł (o prawie 30 mln zł więcej niż w 2012 r.). Zdecydowaną większość tych środków wydatkowały ośrodki pomocy społecznej (gminy), które na świadczenia udzielone w 2013 roku z tytułu zadań własnych i zleconych wydatkowały ponad 281 mln zł. Najwięcej środków na świadczenia w tym zakresie wydatkowano w Krakowie (ponad 64,6 mln zł). Najmniejsze środki wydatkowane były w gminach powiatu proszowickiego (3,6 mln zł).

Mapa 45: Środki finansowe przeznaczone na świadczenia z zakresu pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych gmin w Małopolsce w 2013 r.

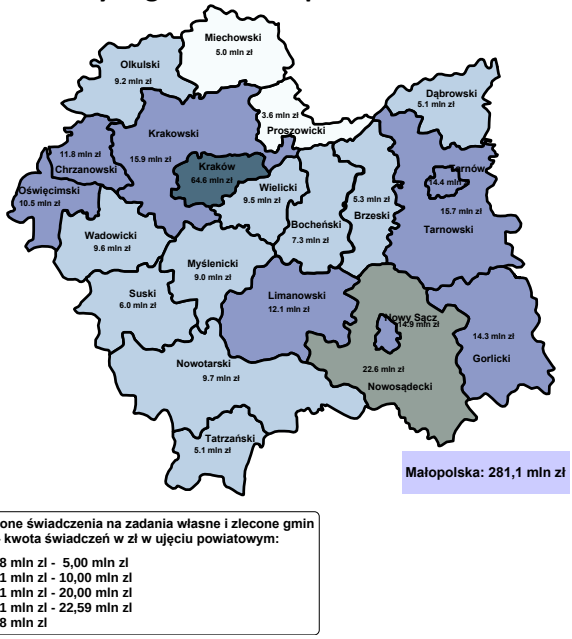

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie danych Sprawozdania MPIPS – 03.

Małopolskie jednostki powiatowe na świadczenia z tytułu zadań własnych i zleconych z pomocy społecznej wydatkowały w 2013 roku ponad 691,7 tys. zł (o ponad 121 tys. zł więcej niż w 2012 r.). Najwięcej środków w tym zakresie wydatkowano w Krakowie (niemal 260,5 tys. zł). W 2 powiatach (proszowickim i tatrzańskim) w 2013 roku w ogóle nie wydatkowano środków na świadczenia z tytułu

[126] Dla gmin wliczono środki finansowe na świadczenia: w ramach zadań własnych (schronienie, posiłki, ubranie, usługi opiekuńcze, zasiłki: stałe, okresowe, celowe na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne, celowe na pokrycie wydatków w wyniku zdarzenia losowego, celowe w formie biletu kredytowanego, inne celowe i w naturze, pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, odpłatność gminy za pobyt w DPS) i zadań zleconych (specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną, wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznanej przez sąd). Natomiast dla powiatów wliczono środki finansowe na świadczenia: w ramach zadań własnych (w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i zakładach poprawczych – pomoc pieniężna na usamodzielnianie, pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki, uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia) i zadań zleconych (pomoc dla cudzoziemców ze statusem uchodźcy).

zadań własnych i zleconych z pomocy społecznej[127]. Natomiast w pozostałych 16 powiatach środki wydatkowane w tym zakresie w 2013 roku przez PCPR wynosiły od 4,9 tys. zł (powiat tarnowski) do niemal 77,5 tys. zł (Nowy Sącz).

Mapa 46: Środki finansowe przeznaczone na świadczenia z zakresu pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych powiatów w Małopolsce w 2013 r.

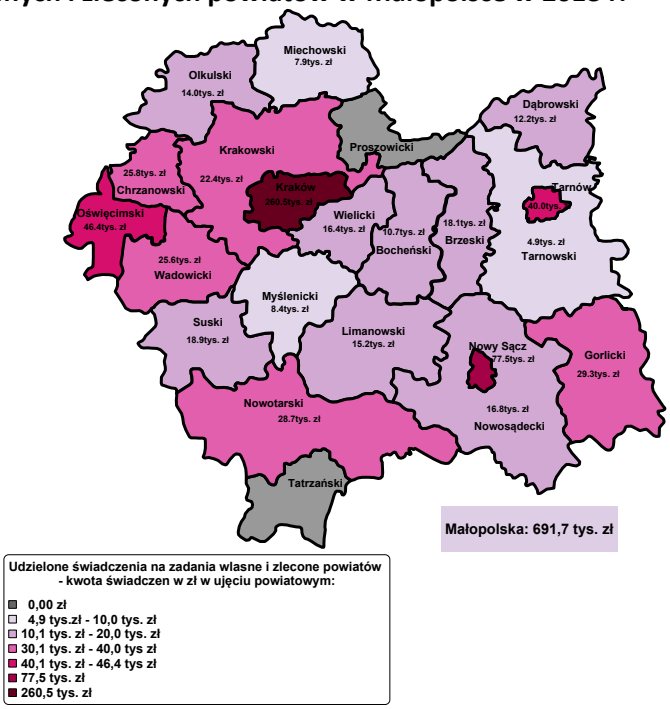

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I" na podstawie Sprawozdania MPIPS – 03.

Jednym z elementów oceny zasobów pomocy społecznej jest próba oszacowania kosztów związanych z jej funkcjonowaniem. W raporcie, na podstawie danych zgromadzonych poprzez formularz OZPS, podjęto próbę oszacowania kosztów funkcjonowania jednostek pomocy społecznej szczególnie istotnych z punktu widzenia dokumentów strategicznych województwa w zakresie polityki społecznej. W Programie Strategicznym „Włączenie Społeczne", który obejmuje zagadnienia pomocy społecznej skoncentrowano przedsięwzięcia na kilku rodzajach jednostek pomocowych, a mianowicie: placówkach wsparcia dziennego, ośrodkach interwencji kryzysowej, mieszkaniach chronionych, dziennych domach pomocy, centrach i klubach integracji społecznej, warsztatach terapii zajęciowej, środowiskowych domach samopomocy oraz zakładach aktywności zawodowej. Koszty funkcjonowania tych instytucji kształtują się następująco[128]:

- ✓ roczny koszt prowadzenia 11 ośrodków interwencji kryzysowej[129] w 2013 r. wyniósł ponad 4,7 mln zł, a średni koszt prowadzenia jednej placówki to 429 tys. zł. Utrzymanie jednego miejsca

[127] Oznacza to, że wymienione powiaty prawdopodobnie realizację zadań finansują z systemu pieczy zastępczej.
[128] Szacowanie nie obejmuje kosztów funkcjonowanie omawianych jednostek z miasta Krakowa ze względu na brak danych o finansowaniu tych jednostek.
[129] Bez 2 OIK funkcjonujących w Krakowie.

pobytu w OIK w ciągu roku to średnio ponad 44,5 tys. zł. Przy czym zaznaczyć należy, że w OIK na jedno miejsce w ciągu roku przypada ok. 50 korzystających (od 1 do 95 osób);

- ✓ prowadzenie 45 jednostek specjalistycznego poradnictwa[130] kosztowało w 2013 r. ponad 1,8 mln zł. Oznacza to, iż na funkcjonowanie jednej placówki w ciągu roku przeznaczono średnio prawie 40,2 tys. zł. Zaś biorąc pod uwagę liczbę udzielonych w tym czasie porad (16 323[131]), koszt jednej z nich wyniósł średnio w 2013 r. ponad 110 zł;
- ✓ na prowadzenie 49 warsztatów terapii zajęciowej[132] wydatkowano w 2013 r. łącznie prawie 30,5 mln zł. Przeciętnie jednostka w ciągu roku wiązała się z ponoszeniem kosztów w wysokości prawie 621,7 tys. zł. Na jednego uczestnika zajęć średnio przypada prawie 16,2 tys. zł rocznie;
- ✓ na działanie 61 środowiskowych domów samopomocy[133] w 2013 r. wydatkowano łącznie ponad 26,4 mln zł. Średni roczny koszt prowadzenia jednej tego typu placówki wyniósł ponad 433 tys. zł. Z kolei średni koszt utrzymania jednego miejsca w ŚDS w ciągu roku to ponad 12 tys. zł;
- ✓ całkowity koszt funkcjonowania 3 dziennych domów pomocy społecznej[134] wyniósł w 2013 r. ponad 1,5 mln zł. Jedna tego typu placówka kosztowała średnio w 2013 r. ponad 520,3 tys. zł, a średni roczny koszt prowadzenia jednego miejsca wyniósł ponad 9 tys. zł;
- ✓ koszt prowadzenia w ciągu roku 4 centrów integracji społecznej[135] wyniósł ponad 2,8 mln zł. Tym samym średni roczny koszt utrzymania jednej placówki to prawie 700,6 tys. zł. Natomiast średnioroczny koszt uczestnictwa jednej osoby w zajęciach CIS wyniósł ponad 11,9 tys. zł;
- ✓ prowadzenie 12 klubów integracji społecznej[136] kosztowało łącznie w 2013 r. ponad 3,9 mln zł. Natomiast koszt prowadzenia jednego klubu w ciągu roku to ponad 325,3 tys. zł. Biorąc pod uwagę liczbę osób uczestniczących w zajęciach KIS można oszacować, iż średnioroczny koszt uczestnictwa jednej osoby w KIS to prawie 2,6 tys. zł;
- ✓ na 76 placówek wsparcia dziennego[137] w 2013 r. wydatkowano łącznie ponad 8 mln zł. Średni roczny koszt prowadzenia jednej tego typu placówki wyniósł prawie 105,8 tys. zł. Z kolei średni koszt utrzymania jednego miejsca w PWD w ciągu roku to ponad 2,4 tys. zł;
- ✓ całkowity koszt funkcjonowania 54 mieszkań chronionych[138] wyniósł w 2013 r. ponad 477,5 tys. zł. Jedno mieszkanie kosztowało średnio w 2013 r. ponad 8,8 tys. zł. Natomiast średni roczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł ponad 2,7 tys. zł.

[130] Bez 4 JSP funkcjonujących w Krakowie.
[131] Bez poradnictwa udzielanego w Krakowie.
[132] Bez 14 WTZ funkcjonujących w Krakowie.
[133] Bez 13 ŚDS funkcjonujących w Krakowie.
[134] Bez 5 DDP funkcjonujących w Krakowie.
[135] Bez 2 CIS funkcjonujących w Krakowie.
[136] Bez 2 KIS funkcjonujących w Krakowie.
[137] Bez 33 PWD funkcjonujących w Krakowie.
[138] Bez 14 mieszkań chronionych funkcjonujących w Krakowie.

VIII OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO – KARTY POWIATÓW

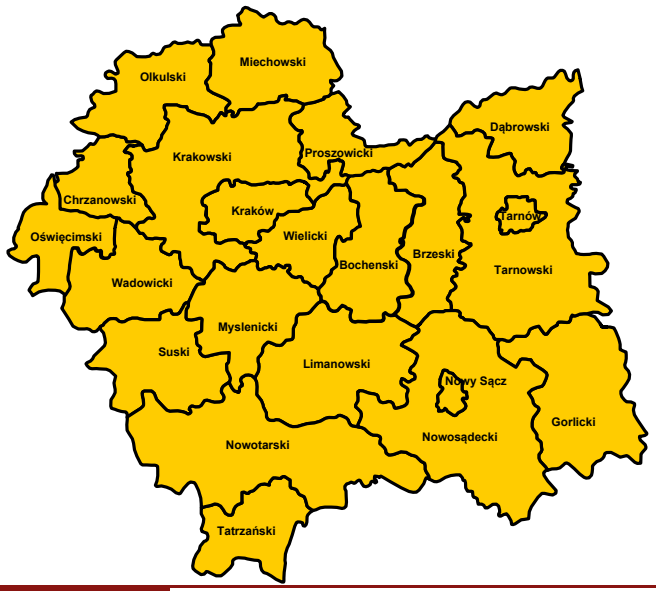

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		3 360 581
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		11,6%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		51,5%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	137 439
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	51,4%
		liczba rodzin	81 114
		liczba osób w rodzinach	234 530
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		74,2%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		64,5%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		7,0%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 63,2%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 47,6%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 30,6%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 32,0%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 12,2%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 9,3%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		8,4%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		5 813
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		781
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		6,6%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		4 663
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		8 959

	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			4,8%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			59
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			291
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			1 325
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			1 940
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	2 374
			liczba dzieci	3 530
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	140
			liczba dzieci	564
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	28
			liczba dzieci	211
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			1,0%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			12,3%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 965
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			3,7%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			74
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			8
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			68
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			14
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			109
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			6
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			14
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			63
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			6
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			63
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			4 028
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	697
			pozaszkolnych	386
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	328
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	61

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

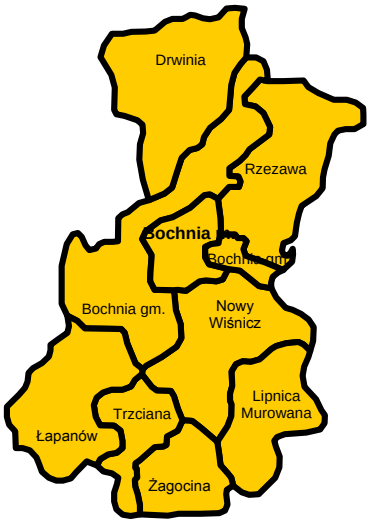

POWIAT BOCHEŃSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		104 765
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		11,0%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		51,1%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	4 912
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	57,5%
		liczba rodzin	2 477
		liczba osób w rodzinach	8 053
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		68,9%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		67,0%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		7,7%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 64,0%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 36,8%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 29,6%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 32,4%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 10,9%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 8,7%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		9,4%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		140
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		3
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		8,4%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		63
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		457
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.		5,9%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.		12
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.		85

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	86
			liczba dzieci	121
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	3
			liczba dzieci	10
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	3
			liczba dzieci	24
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,5%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			11,4%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			2 183
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			2,1%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			4
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			3
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			5
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			2
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			0
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			132
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	16
			pozaszkolnych	34
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	6
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	0

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT BRZESKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		92 781
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		13,5%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		50,4%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	3 993
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	46,4%
		liczba rodzin	2 210
		liczba osób w rodzinach	7 490
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		66,1%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		66,5%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		8,1%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	53,3%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	43,4%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	20,6%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	36,0%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	12,7%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	8,3%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			9,3%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			99
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			3
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			7,1%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			270
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			3,2%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			0

	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			44
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			51
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	52
			liczba dzieci	74
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	3
			liczba dzieci	5
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,2%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			13,7%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			2 062
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			6,7%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			1
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			1
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			3
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			2
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			47
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	17
			pozaszkolnych	10
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	0
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	0

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT CHRZANOWSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		127 301
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		16,2%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		46,9%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	5 246
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	46,7%
		liczba rodzin	3 593
		liczba osób w rodzinach	8 209
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		84,9%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		52,1%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		6,4%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	66,6%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	63,8%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	32,6%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	49,8%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	12,9%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	3,9%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			6,5%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			362
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			45
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			5,0%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			636
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			54
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			9,3%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			14

	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			88
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	119
			liczba dzieci	179
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	4
			liczba dzieci	31
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	3
			liczba dzieci	29
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			2,2%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			4,9%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 768
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			19,4%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			3
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			1
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			2
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			7
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			2
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			3
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			466
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	9
			pozaszkolnych	11
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	32
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	5

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT DĄBROWSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		59 513
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		20,4%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		62,2%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	3 530
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	62,8%
		liczba rodzin	2 322
		liczba osób w rodzinach	8 256
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		69,0%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		65,2%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		13,9%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 74,1%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 44,7%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 18,6%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 30,4%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 8,4%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 7,7%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		16,0%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		37
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		9
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		14,7%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		0
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		0
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.		4,3%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.		2

	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			32
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	26
			liczba dzieci	36
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	0
			liczba dzieci	0
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,9%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			22,6%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 803
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			3,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			1
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			2
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			2
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			1
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			0
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			16
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	12
			pozaszkolnych	3
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	1
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	2

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT GORLICKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		109 201
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		14,5%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		50,1%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	7 658
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	60,5%
		liczba rodzin	4 424
		liczba osób w rodzinach	14 380
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		66,2%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		71,9%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		13,2%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 77,6%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 43,9%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 32,1%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 17,7%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 16,8%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 15,4%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		17,8%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		192
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		77
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		11,2%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		204
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		0
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.		4,2%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.		0

	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			79
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			88
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	97
			liczba dzieci	154
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	3
			liczba dzieci	18
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	2
			liczba dzieci	24
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			1,1%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			24,5%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 761
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			1,6%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			1
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			4
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			3
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			6
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			58
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	28
			pozaszkolnych	20
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	10
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	1

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

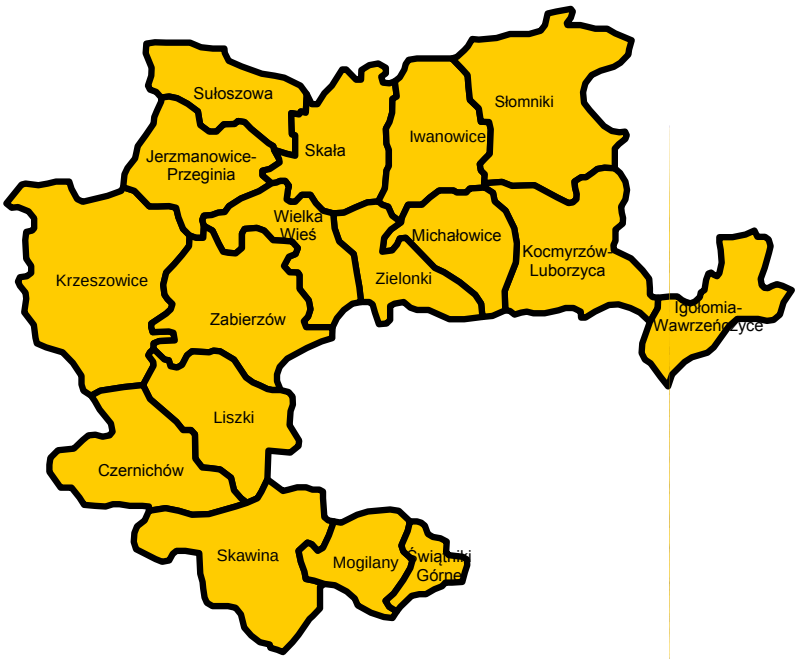

POWIAT KRAKOWSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		266 649
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		10,6%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		46,0%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	7 867
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	44,9%
		liczba rodzin	4 626
		liczba osób w rodzinach	11 861
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		81,9%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		56,0%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		4,4%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	61,8%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	39,8%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	31,0%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	34,6%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	12,1%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	7,1%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		4,7%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		156
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		6
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		4,1%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		599
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		28
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.		6,3%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.		0

	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			17
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			40
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			166
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	181
			liczba dzieci	291
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	23
			liczba dzieci	82
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	4
			liczba dzieci	20
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,3%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			5,9%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			2 051
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			3,1%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			9
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			0
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			3
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			4
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			1
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			2
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			188
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	76
			pozaszkolnych	59
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	31
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	8

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT LIMANOWSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		128 545
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		18,8%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		60,8%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	8 692
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	47,9%
		liczba rodzin	4 322
		liczba osób w rodzinach	17 044
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		65,3%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		74,9%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		13,3%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 65,5%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 52,6%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 29,1%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 30,7%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 14,0%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 13,8%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		16,2%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		99
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		14
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		14,6%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		772
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		0
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.		2,1%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.		30
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.		160

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	62
			liczba dzieci	93
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	4
			liczba dzieci	11
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,2%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			28,1%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			2 073
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			0,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			2
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			6
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			1
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			1
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			20
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	42
			pozaszkolnych	16
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	1
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	2

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

MIASTO KRAKÓW

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku			758 992
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013			5,9%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)			48,3%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.		liczba osób	19 675
			w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	75,4%
			liczba rodzin	14 327
			liczba osób w rodzinach	26 554
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			84,5%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			63,8%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)			3,5%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	62,6%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	53,1%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	43,8%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	30,1%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	3,9%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	1,5%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			3,9%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			2 203
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			451
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			4,5%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			0
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			4 532
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			7,1%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			51
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			69
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			618

	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			111
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	495
			liczba dzieci	688
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	33
			liczba dzieci	108
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	3
			liczba dzieci	19
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,9%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			2,0%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 888
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			1,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			13
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			5
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			14
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			2
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			33
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			2
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			2
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			14
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			2
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			38
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			1 481
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	148
			pozaszkolnych	44
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	60

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

MIASTO NOWY SĄCZ

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku			83 943
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013			10,8%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)			50,4%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.		liczba osób	4 032
			w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	58,9%
			liczba rodzin	2 555
			liczba osób w rodzinach	6 784
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			88,4%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			57,4%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)			8,1%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	64,0%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	69,1%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	42,6%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	45,9%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	13,6%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	11,6%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			7,7%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			217
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			24
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			8,4%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			242
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1 901
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			3,8%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			1
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			90
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			63
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			49

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	84
			liczba dzieci	128
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	8
			liczba dzieci	40
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	3
			liczba dzieci	29
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			1,5%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			6,1%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 786
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			23,4%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			1
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			1
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			0
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			2
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			188
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	16
			pozaszkolnych	13
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	55

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

MIASTO TARNÓW

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku			112 120
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013			10,2%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)			55,3%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.		liczba osób	4 289
			w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	54,3%
			liczba rodzin	3 075
			liczba osób w rodzinach	7 162
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			87,3%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			61,9%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)			6,4%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	43,8%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	68,1%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	40,7%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	29,1%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	8,3%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	5,5%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			5,8%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			545
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			13
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			6,6%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			283
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			963
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			3,5%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			2
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			30
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			72

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	99
			liczba dzieci	137
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	3
			liczba dzieci	15
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			4,1%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			8,3%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 900
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			0,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			1
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			1
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			1
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			9
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			3
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			3
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			349
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	18
			pozaszkolnych	9
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	24

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT MIECHOWSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		49 966
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		11,7%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		56,2%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	2 349
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	58,9%
		liczba rodzin	1 269
		liczba osób w rodzinach	3 502
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		71,2%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		63,8%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		7,0%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	50,9%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	46,9%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	29,3%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	30,8%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	15,1%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	9,8%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			9,5%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			115
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			27
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			6,5%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			138
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			4,9%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			8
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			46

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	46
			liczba dzieci	74
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	1
			liczba dzieci	8
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,8%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			10,1%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 666
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			0,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			3
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			2
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			0
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			3
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			1
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			0
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			38
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	26
			pozaszkolnych	5
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	8
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	3

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

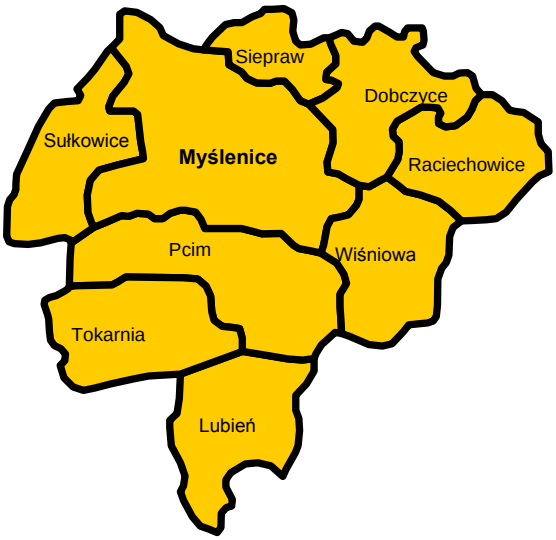

POWIAT MYŚLENICKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku			123 991
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013			13,6%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)			49,1%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.		liczba osób	5 974
			w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	48,4%
			liczba rodzin	2 799
			liczba osób w rodzinach	9 448
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			67,5%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			73,4%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)			7,6%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	52,8%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	38,6%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	33,7%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	21,4%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	24,0%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	19,9%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			10,0%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			115
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			2
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			7,1%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			172
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			483
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			4,3%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			54

	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			65
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	53
			liczba dzieci	92
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	3
			liczba dzieci	16
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	1
			liczba dzieci	13
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,2%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			12,5%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 879
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			1,5%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			2
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			3
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			1
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			1
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			3
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			49
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	30
			pozaszkolnych	8
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	2
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	2

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT NOWOSĄDECKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		211 045
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		17,8%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		52,2%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	14 883
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	42,7%
		liczba rodzin	7 860
		liczba osób w rodzinach	30 246
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		66,7%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		73,5%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		14,3%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 72,3%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 39,7%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 23,5%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 28,7%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 20,7%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 18,2%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		16,4%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		197
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		21
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		9,4%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		51
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		0

	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			2,2%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			7
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			10
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			127
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	123
			liczba dzieci	184
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	4
			liczba dzieci	23
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	1
			liczba dzieci	5
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,5%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			24,9%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			2 110
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			0,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			4
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			7
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			2
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			6
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			50
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	54
			pozaszkolnych	38
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	23
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	2

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

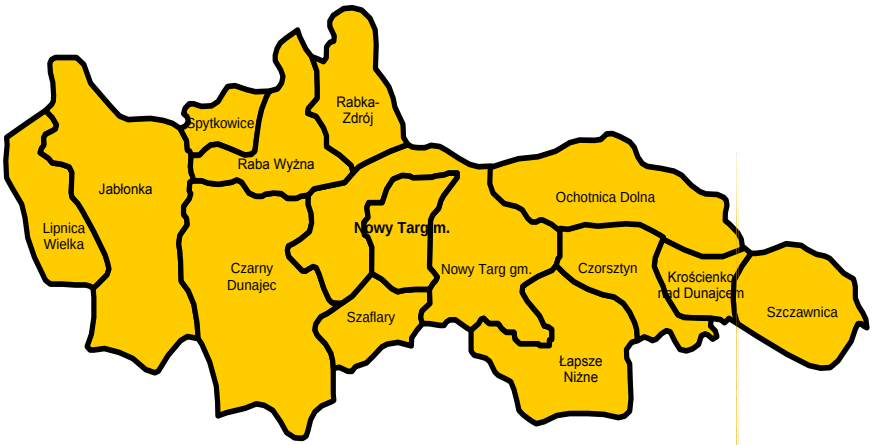

POWIAT NOWOTARSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		189 623
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		14,8%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		51,7%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	6 373
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	39,9%
		liczba rodzin	3 370
		liczba osób w rodzinach	11 806
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		72,6%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		63,7%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		6,2%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 58,7%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 40,9%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 28,9%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 40,6%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 15,3%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 13,2%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		6,7%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		138
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		10
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		4,8%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		111
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		11
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.		3,4%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.		77
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.		47

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	129
			liczba dzieci	208
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	6
			liczba dzieci	27
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,4%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			13,6%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			2 155
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			1,1%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			4
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			2
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			1
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			2
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			4
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			97
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	54
			pozaszkolnych	15
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	10
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	1

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT OLKUSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku			114 073
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013			15,3%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)			57,4%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.		liczba osób	4 126
			w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	58,6%
			liczba rodzin	2 090
			liczba osób w rodzinach	5 343
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			91,4%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			60,5%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)			4,7%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	55,4%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	74,4%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	34,7%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	37,6%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	11,6%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	5,1%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			5,9%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			195
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			0
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			6,1%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			40
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			4,3%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			1
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			64
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			78
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			193

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	103
			liczba dzieci	144
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	6
			liczba dzieci	22
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	3
			liczba dzieci	18
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			1,0%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			4,8%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 901
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			15,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			3
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			1
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			5
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			3
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			1
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			111
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	8
			pozaszkolnych	9
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	3
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	4

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

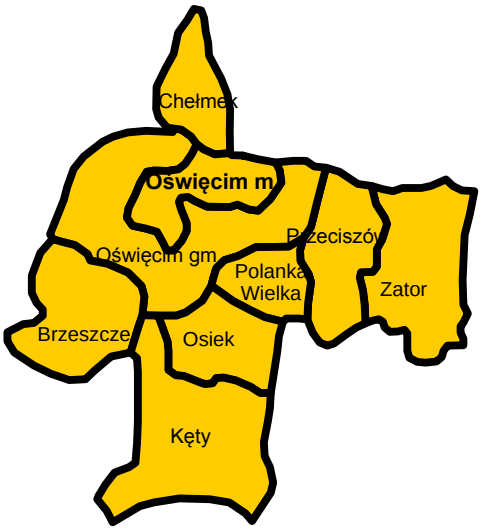

POWIAT OŚWIĘCIMSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		155 040
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		13,7%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		49,5%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	6 204
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	20,7%
		liczba rodzin	3 690
		liczba osób w rodzinach	8 694
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		80,9%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		38,8%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		5,6%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 61,5%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 47,5%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 27,4%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 38,5%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 6,5%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 3,3%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		4,9%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		265
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		22
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		5,9%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		285
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		4
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.		6,5%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.		4
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.		24
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.		10
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.		96

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	161
			liczba dzieci	236
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	6
			liczba dzieci	32
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			1,5%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			4,0%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 762
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			13,6%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			3
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			1
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			7
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			1
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			2
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			1
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			406
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	14
			pozaszkolnych	25
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	8
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	3

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT PROSZOWICKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku			43 864
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013			12,9%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)			59,4%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.		liczba osób	2 154
			w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	73,4%
			liczba rodzin	1 273
			liczba osób w rodzinach	3 860
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			64,9%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			58,8%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)			8,8%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	42,3%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	31,2%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	18,0%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	16,8%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	11,4%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	9,7%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			8,9%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			56
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			0
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			6,0%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			49
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			3,5%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			26
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			70

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	28
			liczba dzieci	49
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	4
			liczba dzieci	18
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,9%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			10,0%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			2 193
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			0,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			4
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			2
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			1
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			1
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			0
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			36
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	9
			pozaszkolnych	1
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	3
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	2

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

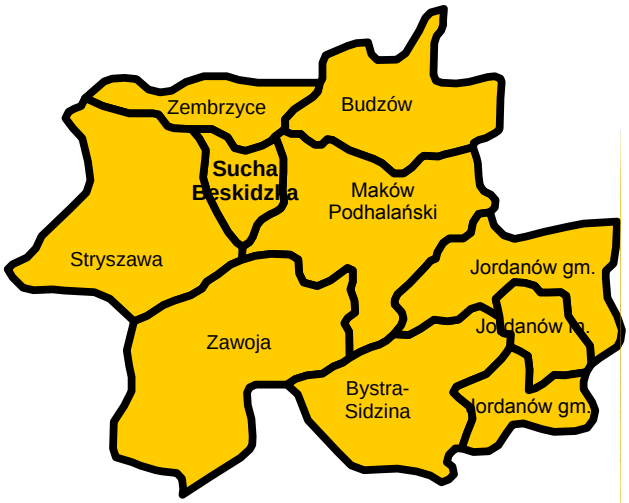

POWIAT SUSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku			84 111
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013			12,6%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)			44,9%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.		liczba osób	4 412
			w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	40,1%
			liczba rodzin	2 343
			liczba osób w rodzinach	7 393
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			68,7%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			69,1%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)			8,8%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	70,8%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	46,5%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	34,6%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	30,8%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	17,3%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	16,3%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			11,4%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			20
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			0
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			8,5%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			72
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			309
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			4,6%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			27
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			59

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	69
			liczba dzieci	102
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	5
			liczba dzieci	15
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	1
			liczba dzieci	5
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,5%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			20,1%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 912
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			0,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			1
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			2
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			6
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			2
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			2
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			27
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	9
			pozaszkolnych	8
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	5
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	4

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

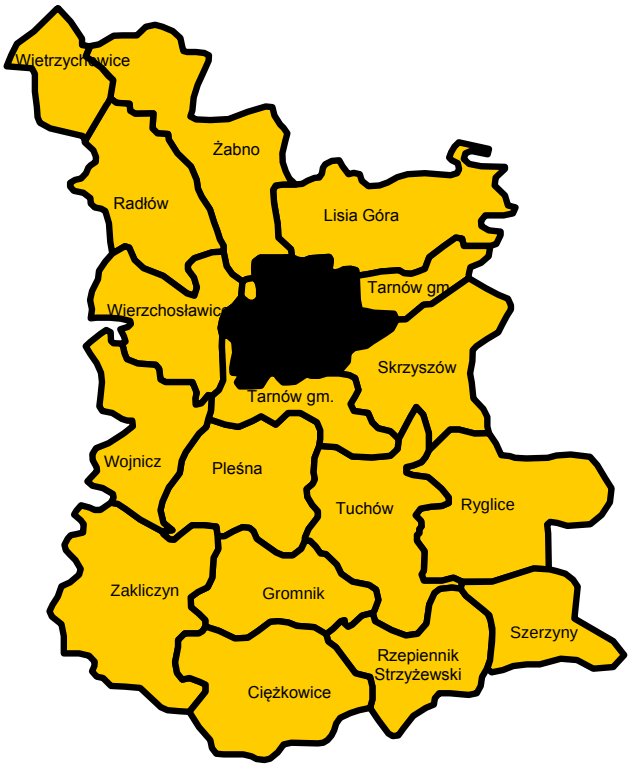

POWIAT TARNOWSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		199 675
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		15,5%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		52,1%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	10 408
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	45,2%
		liczba rodzin	5 867
		liczba osób w rodzinach	19 955
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		68,0%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		65,8%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		10,0%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 53,9%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 41,2%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 22,1%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 36,2%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 12,1%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 10,6%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		11,8%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		195
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		15
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		8,1%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		267
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		82

	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			6,2%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			23
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			97
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	109
			liczba dzieci	163
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	5
			liczba dzieci	24
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,2%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			15,7%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			2 322
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			2,3%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			6
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			4
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			12
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			2
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			1
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			69
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	33
			pozaszkolnych	38
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	7
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	7

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT TATRZAŃSKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku			67 847
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013			13,6%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)			58,0%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.		liczba osób	2 028
			w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	47,0%
			liczba rodzin	1 220
			liczba osób w rodzinach	3 539
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			82,4%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			49,6%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)			5,2%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	72,2%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	46,8%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	36,3%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	39,1%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	12,1%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	10,7%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			4,9%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			81
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			0
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			6,2%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			6
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			128
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			3,2%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			9

	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			34
	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	58
			liczba dzieci	80
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	3
			liczba dzieci	10
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,4%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			10,0%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 938
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			0,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			0
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			0
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			1
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			1
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			0
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			63
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	23
			pozaszkolnych	1
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	6
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	1

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT WADOWICKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku			158 983
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013			13,4%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)			50,1%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.		liczba osób	4 955
			w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	45,1%
			liczba rodzin	2 973
			liczba osób w rodzinach	8 842
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			81,2%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)			59,0%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)			5,6%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	68,3%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	56,6%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	34,7%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	39,6%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin	16,2%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin	11,8%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			6,0%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.			193
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.			0
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.			4,9%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.			372
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			7
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.			7,4%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.			0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.			20
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.			13
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.			131

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	126
			liczba dzieci	189
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	4
			liczba dzieci	17
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	4
			liczba dzieci	25
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			4,2%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			26,9%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			1 963
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			0,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			2
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			4
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			1
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			6
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			1
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			1
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			113
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	19
			pozaszkolnych	6
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	14
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	6

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

POWIAT WIELICKI

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	Liczba mieszkańców w 2013 roku		118 553
	Stopa bezrobocia w 2013 r. (w %) - stan na 31.12.2013		12,7%
	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2013 r. (w %)		44,5%
OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE FORMY WSPARCIA	Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w 2013 r.	liczba osób	3 679
		w tym: odsetek długotrwale korzystających z pomocy	37,3%
		liczba rodzin	2 429
		liczba osób w rodzinach	6 109
	Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		82,0%
	Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w 2013 r. w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)		50,8%
	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2013 r. (liczba osób w rodzinach)		5,2%
	Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2013 r. (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach 59,8%
		Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach 50,6%
		Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach 30,7%
		Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach 19,2%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby rodzin 9,7%
		Potrzeba ochrony macierzyństwa - wielodzietność	% liczby rodzin 4,4%
	Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w 2013 r. w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)		4,9%
	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w 2013 r.		193
	Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2013 r.		39
	Odsetek ludności objętej pracą socjalną w 2013 r.		4,5%
	Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin w 2013 r.		31
	Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.		0
	Udział osób objętych kontraktem socjalnym w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (liczba osób w rodzinach) w 2013 r.		4,9%
	Liczba osób objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (w CIS) w 2013 r.		0
	Liczba osób objętych indywidualnym programem usamodzielnienia w 2013 r.		58
	Liczba rodzin, z którymi został sporządzony plan pracy z rodziną w 2013 r.		73

	Rodzinna piecza zastępcza w 2013 r.	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	68
			liczba dzieci	108
		w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	9
			liczba dzieci	32
		Rodzinne domy dziecka	liczba domów	0
			liczba dzieci	0
	Udział osób, którym przyznano dodatki mieszkaniowe w 2013 r. w ogólnej liczbie ludności			0,2%
	Udział uczniów, którzy otrzymali stypendia i zasiłki szkolne z budżetów gmin w 2013 r. w ludności w wielu 7-24 lat			9,3%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Średnia liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS wg stanu na koniec 2013 r. *			2 280
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r.			0,0%
	Liczba środowiskowych domów samopomocy w 2013 r.			6
	Liczba dziennych domów pomocy w 2013 r.			0
	Liczba mieszkań chronionych w 2013 r.			0
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej w 2013 r.			0
	Liczba placówek wsparcia dziennego w 2013 r.			7
	Liczba centrów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba klubów integracji społecznej w 2013 r.			0
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej w 2013 r.			2
	Liczba zakładów aktywności zawodowej - stan od 15 czerwca 2012 r. do nadal			0
	Liczba spółdzielni socjalnych - stan na 23.01.2014 r.			1
	Liczba mieszkań (lokali) socjalnych w 2013 r.			24
	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w 2013 r.		przyszkolnych	36
			pozaszkolnych	13
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z OPS w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	19
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi - zadania zlecone na podstawie umów z PCPR w 2013 r.		liczba organizacji pozarządowych	8

* w ubiegłym roku wskaźnik liczono wg liczby pracowników socjalnych zatrudnionych w ciągu roku.

SŁOWNICZEK:

Asystent rodziny[139]

Prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę. Do zadań asystenta należy w szczególności:

1. opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym;
2. opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej;
3. udzielanie pomocy rodzinom:
    a) w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;
    b) w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, problemów wychowawczych z dziećmi,
4. wspieranie aktywności społecznej rodzin;
5. motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
6. motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych;
7. udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychospołecznych;
8. podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
9. prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;
10. prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną, dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny (nie rzadziej niż co pół roku), monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną;
11. sporządzanie na wniosek sądu opinii o rodzinie i jej członkach;
12. współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny;
13. współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą, o których mowa w art. 9 a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie lub innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań uzna za niezbędną.

[139] Art. 14 – 15, art. 17, *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz. U. z 2013 r. Nr 0, poz. 135 ze zm.).

Asystenta rodziny zatrudnia kierownik jednostki organizacyjnej gminy, która organizuje pracę z rodziną, lub podmiot, któremu gmina zleciła organizację pracy z rodziną.

Bezrobocie rodzinne

Sytuacja, w której dwóch lub więcej członków rodziny jest zarejestrowanych jako osoba bezrobotna.

Centrum integracji społecznej (CIS)[140]

Jednostka prowadzona w oparciu o przepisy o zatrudnieniu socjalnym, która może być tworzona przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową oraz podmioty, o których mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Realizuje ona reintegrację zawodową i społeczną przez następujące usługi:

1) kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu;
2) nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych;
3) naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą;
4) uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Długotrwale korzystający z pomocy

Osoby, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej, przez co najmniej 18 miesięcy.

Dodatek mieszkaniowy[141]

Dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych wypłacane przez gminę jej najbiedniejszym mieszkańcom. Przysługuje osobom, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty w gospodarstwie wieloosobowym, obowiązującej w dniu złożenia wniosku.

Domy pomocy społecznej (DPS)[142]

Według zapisów ustawy o pomocy społecznej osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym

[140] Art. 3, *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym* (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225).
[141] Art. 3, *Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych* (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 966).
[142] Art. 54 i art. 56, *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (t.j. Dz. U. z 2013 r. Nr 0, poz. 182 ze zm.).

życiu, a której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej, które w zależności od tego dla kogo są przeznaczone, dzielą się na domy dla:

1) osób w podeszłym wieku;
2) osób przewlekle somatycznie chorych;
3) osób przewlekle psychicznie chorych;
4) dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
5) dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie;
6) osób niepełnosprawnych fizycznie;
7) osób uzależnionych od alkoholu.

Dzienny dom pomocy (DPP)

Jednostka świadcząca usługi osobom samotnym - chorym, niepełnosprawnym wymagającym pomocy innych osób, w miejscu ich zamieszkania. Usługi świadczone są również osobom zamieszkującym z rodziną, która nie jest w stanie zapewnić im pomocy z uwagi na wykonywanie pracy zarobkowej, wiek, chorobę. W DDP można z reguły skorzystać z usług opiekuńczych, terapii zajęciowej - grupowej i indywidualnej dla podtrzymania kondycji psychicznej, usług rehabilitacyjnych, posiłków. Zajęcia w DDP umożliwiają także zaspokojenie potrzeb towarzyskich, rekreacyjno – kulturalnych.

Indywidualny program usamodzielnienia[143]

Opracowywany jest on przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia lub koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletniości, a następnie jest zatwierdzany przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Indywidualny program wychodzenia z bezdomności[144]

Polega on na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Jest on opracowywany przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej wraz z osobą bezdomną i podlega zatwierdzeniu przez kierownika ośrodka.

Indywidualny program zatrudnienia socjalnego[145]

Opracowuje go pracownik socjalny Centrum Integracji Społecznej. Powinien on określać w szczególności:

[143] *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej…*, op. cit. art. 145.
[144] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 49.
[145] *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym…*, op. cit. art. 13.

- zakres i formy reintegracji zawodowej i społecznej;
- rodzaje sprawności psychofizycznych niezbędnych do podjęcia pracy oraz metody ich ćwiczenia;
- osoby odpowiedzialne za realizację programu.

Interwencja kryzysowa[146]

Zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb – poradnictwa socjalnego lub prawnego, w sytuacjach uzasadnionych – schronienia do 3 miesięcy. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód.

Interwencyjny ośrodek preadopcyjny[147]

Jednostka pieczy zastępczej typu instytucjonalnego przeznaczona dla dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie (adopcję) nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Pobyt dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym nie może trwać dłużej niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia.

Kontrakt socjalny[148]

Pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc, określająca uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny.

Klub integracji społecznej (KIS)[149]

Jednostka prowadzona w oparciu o przepisy o zatrudnieniu socjalnym, która może być tworzona przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową oraz podmioty, o których mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Obejmuje w szczególności:

1) działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy (na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy) u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej;
2) prace społecznie użyteczne;
3) roboty publiczne;

[146] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 47.
[147] *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej…*, op. cit. art. 111.
[148] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 6.
[149] *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym…*, op. cit. art. 18.

4) poradnictwo prawne;
5) działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych;
6) staże pracy.

Mierniki poziomu ubóstwa[150]

W Polsce dane dotyczące zasięgu ubóstwa regularnie prezentowane są przez Główny Urząd Statystyczny. Są one szacowane przy zastosowaniu różnych mierników, których podstawę stanowią wyniki badania budżetów gospodarstw domowych. Przy obliczaniu zasięgu ubóstwa GUS podaje następujące granice:

- poziom minimum egzystencji, który uwzględnia jedynie potrzeby uznane w danych warunkach za podstawowe i których niezaspokojenie może powodować biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzą potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego;
- 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) ogółu gospodarstw domowych (relatywna granica ubóstwa);
- kryterium dochodowe, które zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej (ustawowa granica ubóstwa).

Mieszkania chronione[151]

Osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, może być przyznany pobyt w mieszkaniu chronionym.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, integrację ze społecznością lokalną.

[150] Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.
[151] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 53.

Osoby bierne zawodowo[152]

Są to wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne tzn. osoby, które w badanym tygodniu:

- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały,
- nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były zdolne (gotowe) do jej podjęcia w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym,
- nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie: dłuższym niż trzy miesiące lub do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć.

Wśród biernych zawodowo wyróżnia się grupę zniechęconych, do której należą osoby nieposzukujące pracy, ponieważ są przekonane, że jej nie znajdą.

Osoby niepełnosprawne prawnie[153]

Osoby posiadające aktualne orzeczenie wydane przez uprawniony do tego organ.

Osoby niepełnosprawne biologicznie[154]

Osoby nieposiadające orzeczenia, ale mające (odczuwające) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności (podstawowych dla swojego wieku, takich jak: samoobsługa, zabawa, nauka, praca etc.).

Ośrodek wsparcia[155]

Jednostka dziennego pobytu. Ośrodkiem wsparcia może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy. Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Ośrodek interwencji kryzysowej (OIK)

[152] *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2013*, GUS, Warszawa 2013, s. 17.
[153] *Osoby niepełnosprawne oraz ich gospodarstwa domowe 2002. Część I – osoby niepełnosprawne,* GUS, Warszawa 2003, s. 15.
[154] Tamże.
[155] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 51 - 51 a.

Miejsce pomocy osobom będącym w trudnych sytuacjach życiowych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Interwencja kryzysowa ma interdyscyplinarny charakter. Jest to specjalistyczna pomoc psychologiczna, ale także koordynacja wszelkiej pomocy, która może przyczynić się do rozwiązania problemu danej osoby lub rodziny – współpraca z: pomocą społeczną, służbą zdrowia, policją, prokuraturą, strażą pożarną, strażą miejską i wieloma innymi instytucjami.

Piecza zastępcza[156]

Jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców i jest sprawowana w formie rodzinnej (której formami jest rodzina zastępcza i rodzinny dom dziecka, które tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej), bądź instytucjonalnej (sprawowanej w formie placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych). Piecza zastępcza zapewnia:

- pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka;
- przygotowanie dziecka do:
  - godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,
  - pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki,
  - nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;
- zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza (POW)[157]

Jednostka pieczy zastępczej typu instytucjonalnego dzieląca się na, placówki typu:

- socjalizacyjnego;
- interwencyjnego, której zadaniem jest doraźna opieka nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka taka jest zobowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki. Do placówki takiej dziecko przyjmuje się na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez policję lub straż graniczną, na wniosek rodziców, dziecka lub osoby trzeciej w związku z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie;

[156] *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej…*, op. cit. art. 32 – 34, art. 39, art. 41, art. 93.
[157] Tamże, art. 101 – 103, art. 105.

- specjalistyczno-terapeutycznego, sprawująca opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności nad dzieckiem niepełnosprawnym, wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii, wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych;
- rodzinnego, wychowująca dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu.

Placówki wsparcia dziennego (PWD)[158]

W celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego, prowadzonej w formie:

1) opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych;
2) specjalistycznej;
3) pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej w szczególności: organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Plan pracy z rodziną[159]

Opracowywany i realizowany przez asystenta rodziny, we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym. Obejmuje zakres realizowanych działań mających na celu przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, a także zawiera terminy ich realizacji i przewidywane efekty.

Podstawowe jednostki organizacyjne pomocy społecznej[160]

- regionalny ośrodek polityki społecznej – działający w strukturze samorządu województwa małopolskiego kreując regionalną politykę społeczną;
- powiatowe centrum pomocy rodzinie – funkcjonujące w każdym powiecie regionu (19 jednostek);
- ośrodek pomocy społecznej – funkcjonujący w każdej małopolskiej gminie (179 gminnych ośrodków pomocy społecznej oraz 3 miejskie ośrodki pomocy społecznej w miastach na prawach

[158] Tamże, art. 18 i art. 24.
[159] Tamże, art. 15.
[160] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 6.

powiatów: Kraków, Tarnów, Nowy Sącz, łączące zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie z zadaniami ośrodków pomocy społecznej);

- dom pomocy społecznej;
- placówka specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego;
- ośrodek wsparcia;
- i ośrodek interwencji kryzysowej.

Liczba podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – ze względu na strukturę systemu pomocy społecznej – pozostaje stała.

Praca socjalna[161]

Działalność zawodowa mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna prowadzona jest:

1) z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
2) ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

W pracy socjalnej wykorzystuje się właściwe tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia. Jest ona świadczona osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. Jest to świadczenie niepieniężne. Może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny.

Poradnictwo specjalistyczne[162]

Osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych jednostki pomocowe świadczą poradnictwo specjalistyczne bez względu na posiadany przez klientów dochód. W zakresie pomocy tego typu wyróżniamy poradnictwo:

- prawne – realizowane poprzez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów;
- psychologiczne, czyli diagnozowanie, profilaktyka i terapii;
- rodzinne – obejmujące problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.

[161] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 6 i 45.
[162] Tamże, art. 46.

Powody udzielania pomocy społecznej[163]

- ubóstwo;
- sieroctwo;
- bezdomność;
- bezrobocie;
- niepełnosprawność;
- długotrwała lub ciężka choroba;
- przemoc w rodzinie;
- potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi;
- potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- alkoholizm lub narkomania;
- zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa;
- klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Przyrost rzeczywisty ludności[164]

Suma przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych (stałych i czasowych). W przypadku gmin uwzględnia się także saldo przesunięć ludności w wyniku zmian administracyjnych, oznacza to przyrost roczny, czyli wyrażoną w liczbach absolutnych różnicę między dwoma stanami ludności w danej gminie na początek i koniec badanego okresu.

Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna[165]

Jednostka pieczy zastępczej typu instytucjonalnego przeznaczona dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Rodzinny dom pomocy (RDP)

[163] Tamże, art. 7.
[164] Główny Urząd Statystyczny, http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-738.htm.
[165] *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej…*, op. cit. art. 109.

Forma usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego (OPP) dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie.[166] Rodzinny dom pomocy świadczy swe usługi w budynku mieszkalnym jednorodzinnym, którego właścicielem lub najemcą jest osoba fizyczna prowadząca rodzinny dom pomocy, w którym ta osoba zamieszkuje lub organizacja pożytku publicznego w przypadku domu prowadzonego przez OPP.[167]

Specjalności w ramach II stopnia specjalizacji[168]

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 kwietnia 2012 r. w sprawie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny ustala następujące specjalności obowiązujące dla II stopnia specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny:

1) praca socjalna z rodziną z problemami opiekuńczo-wychowawczymi;
2) praca socjalna z osobą i rodziną z problemem przemocy;
3) praca socjalna z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami;
4) praca socjalna z osobami z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzinami;
5) praca socjalna z osobami starszymi;
6) praca socjalna z osobami bezrobotnymi;
7) praca socjalna z osobami uzależnionymi;
8) praca socjalna z osobami bezdomnymi;
9) praca socjalna z cudzoziemcami, mniejszościami narodowymi i etnicznymi;
10) praca socjalna ze społecznością lokalną.

Świadczeniami z pomocy społecznej[169] **są:**

1) świadczenia pieniężne:
   a) zasiłek stały;
   b) zasiłek okresowy;
   c) zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy;
   d) zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie;
   e) pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki;

[166] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 52.
[167] *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy* (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 719).
[168] *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 kwietnia 2012 r. w sprawie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny* (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 486).
[169] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 36.

f) świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
g) wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;

2) świadczenia niepieniężne:
a) praca socjalna;
b) bilet kredytowany;
c) składki na ubezpieczenie zdrowotne;
d) składki na ubezpieczenia społeczne;
e) pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie;
f) sprawienie pogrzebu;
g) poradnictwo specjalistyczne;
h) interwencja kryzysowa;
i) schronienie;
j) posiłek;
k) niezbędne ubranie;
l) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy;
m) specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia;
n) mieszkanie chronione;
o) pobyt i usługi w domu pomocy społecznej;
p) pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

Tymczasowe miejsca noclegowe[170]

Osoba lub rodzina w polskim systemie pomocy społecznej ma także prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego w noclegowniach, schroniskach, domach dla bezdomnych i innych miejscach do tego przeznaczonych.

Spółdzielnia socjalna (SS)[171]

Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków. Działa ona na rzecz społecznej reintegracji jej członków, przez

[170] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 48.
[171] Art. 2 i 4, *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych* (Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651 ze zm.).

co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu; zawodowej reintegracji jej członków, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy, a działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej. Spółdzielnię socjalną mogą założyć: osoby bezrobotne, osoby, o których mowa w ustawie o zatrudnieniu socjalnym oraz osoby niepełnosprawne. Spółdzielnię socjalną mogą założyć także inne osoby niż wskazane powyżej, o ile liczba tych osób nie stanowi więcej niż 50% ogólnej liczby założycieli, a także organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub jednostki samorządu terytorialnego oraz kościelne osoby prawne.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze[172]

Usługi opiekuńcze dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Stopa bezrobocia[173]

Procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo (tzn. pracującej i bezrobotnej). Stopa bezrobocia rejestrowanego odnosi się tylko do osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy.

Stypendium szkolne[174]

Może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności, gdy w rodzinie tej występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Stypendium szkolne może być udzielane uczniom w formie całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych (w tym wyrównawczych, wykraczających poza zajęcia realizowane w szkole w ramach planu nauczania, a także udziału w zajęciach edukacyjnych realizowanych poza szkołą) oraz pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników.

Środowiskowy dom samopomocy[175]

[172] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 50.
[173] Główny Urząd Statystyczny, http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-866.htm.
[174] Art. 90d, *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty*, (t. j. Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.).
[175] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit. art. 51a.

Ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Warsztat terapii zajęciowej (WTZ)[176]

Placówka pobytu dziennego, należąca do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Stwarza on osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacja tego celu odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej, zmierzających do rozwijania: umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy. Nadzór nad WTZ sprawują powiatowe centra pomocy rodzinie, w miastach na prawach powiatów miejskie ośrodki pomocy społecznej.

Wskaźnik zatrudnienia[177]

Udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej lub danej grupy.

Współczynnik aktywności zawodowej[178]

Udział ludności aktywnej zawodowo w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej lub danej grupy.

Usługi opiekuńcze[179]

Obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych przysługuje osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona.

[176] Art. 10 – 10a, *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.).
[177] Główny Urząd Statystyczny, http://old.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-3078.htm.
[178] Główny Urząd Statystyczny, http://old.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-1057.htm.
[179] *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej…*, op. cit., art. 50.

Mogą one być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Zakład aktywności zawodowej[180]

Jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką, w której co najmniej 70% wszystkich zatrudnionych stanowią osoby niepełnosprawne. Przy czym osoby, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, nie mogą stanowić więcej niż 35% ogółu zatrudnionych[181]. Wymiar czasu pracy osoby zatrudnionej w ZAZ jest odpowiednio zmniejszony, a osoba objęta jest także zajęciami rehabilitacyjnymi od 60 do 120 minut dziennie.

Zakład pracy chronionej (ZPCH)[182]

Pracodawca prowadzący działalność gospodarczą przez okres co najmniej 12 miesięcy, zatrudniający nie mniej niż 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i osiągający wskaźniki zatrudnienia osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 6 miesięcy, uzyskuje status pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej, jeżeli:

1. wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi co najmniej 50%, a w tym co najmniej 20% ogółu zatrudnionych stanowią osoby zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, albo co najmniej 30% niewidomych lub psychicznie chorych, albo upośledzonych umysłowo zaliczonych do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;
2. obiekty i pomieszczenia użytkowane przez zakład pracy odpowiadają przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy oraz uwzględniają potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie przystosowania stanowisk pracy, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych i ciągów komunikacyjnych oraz spełniają wymagania dostępności do nich,
3. jest zapewniona doraźna i specjalistyczna opieka medyczna, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne;
4. wystąpi z wnioskiem o przyznanie statusu pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej.

Zasiłek szkolny[183]

Jest świadczeniem pomocy materialnej o charakterze socjalnym. Może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego. Może on być przyznany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego.

[180] *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lipca 2012 roku w sprawie zakładów aktywności zawodowej*, Dz. U. 2012 Nr 0, poz. 850.
[181] *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych…*, op. cit., art. 29.
[182] *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych…*, op. cit., art. 28.
[183] *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty…,* op. cit., art.90c i 90e.

Zatrudnienie socjalne[184]

Zapewnianie możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej i zatrudnienia wspieranego.

Przepisy ustawy o zatrudnieniu socjalnym stosuje się w szczególności do:

1) bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
2) uzależnionych od alkoholu, po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie lecznictwa odwykowego;
3) uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających, po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej;
4) chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
5) długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
6) zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
7) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
8) osób niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;

którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Zatrudnienie wspierane[185]

Oznacza udzielanie wsparcia o charakterze doradczym i finansowym, w utrzymaniu aktywności zawodowej umożliwiającej podjęcie zatrudnienia, prac społecznie użytecznych, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej lub podjęcie działalności gospodarczej. Realizowane jest w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub kontraktu socjalnego, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej. Może być ono realizowane m. in. w formie:

- prac społecznie użytecznych na zasadach określonych w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;

[184] *Ustawa z dnia 13 kwietnia 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym…*, op. cit., art. 1.
[185] Tamże, art. 2 i 15b.

- rzecznictwa, poradnictwa zawodowego, psychologicznego i społecznego dla osób realizujących prace społecznie użyteczne w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, podejmujących zatrudnienie, działalność gospodarczą, zakładających lub przystępujących do spółdzielni socjalnej.

SPIS MAP:

Mapa 1: Wybrane wskaźniki zagrożenia wykluczeniem społecznym w Małopolsce w 2013 r. 18

Mapa 2: Wybrane zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia w Małopolsce w 2013 r. 18

Mapa 3. Liczba rodzin 3+ i ich udział w populacji rodzin z dziećmi według powiatów, NSP 2011 23

Mapa 4: Udział mieszkańców z niepełnosprawnością prawną w ogólnej liczbie mieszkańców, NSP 2011 26

MAPA 5: Stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce na koniec 2013 roku 32

Mapa 6: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego" w całkowitej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wg powiatów – stan na 31 XII 2012 r. 33

Mapa 7: Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w Małopolsce w 2013 r. 34

Mapa 8: Udział osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej w liczbie ludności w Małopolsce w 2013 r. 38

Mapa 9: Udział długotrwale korzystających w ogóle świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r. 39

Mapa 10: Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r. 40

Mapa 11: Odsetek osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r. 41

Mapa 12: Odsetek dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 r.ż.) w Małopolsce w 2013 r. 42

Mapa 13: Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w Małopolsce w 2013 r. 43

Mapa 14: Odsetek osób, którym udzielono wsparcia w postaci pracy socjalnej w liczbie ludności w Małopolsce w 2013 r. 44

Mapa 15: Odsetek osób objętych kontraktami socjalnymi w liczbie osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r. 45

Mapa 16: Liczba indywidualnych programów w Małopolsce w 2013 r. 46

Mapa 17: Odsetek osób, którym udzielono wsparcia poprzez poradnictwo specjalistyczne w OPS w liczbie ludności w Małopolsce w 2013 r. 48

Mapa 18: Odsetek osób, którym udzielono wsparcia poprzez interwencję kryzysową w OPS w ogólnej liczbie świadczeniobiorców w Małopolsce w 2013 r. 49

Mapa 19: Liczba pełnoletnich osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne instytucje, którym przyznano pomoc na usamodzielnienie w Małopolsce w 2013 r. 53

Mapa 20: Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS w 2013 r. 55

Mapa 21: Odsetek pracowników socjalnych ośrodków pomocy społecznej w Małopolsce posiadających wyższe wykształcenie w 2013 r. 56

Mapa 22: Pracownicy socjalni ośrodków pomocy społecznej w Małopolsce posiadający I i II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w 2013 r. 57

Mapa 23: Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2013 r. 60

Mapa 24: Jednostki specjalistycznego poradnictwa w Małopolsce w 2013 r. 61
Mapa 25: Mieszkania socjalne w Małopolsce w 2013 r. 63
Mapa 26: Rodzinna piecza zastępcza w Małopolsce w 2013 r. 65
Mapa 27: Placówki opiekuńczo – wychowawcze w Małopolsce w 2013 r. 67
Mapa 28: Placówki wsparcia dziennego w Małopolsce w 2013 r. 68
Mapa 29: Świetlice i kluby dla dzieci i młodzieży w Małopolsce w 2013 r. 69
Mapa 30: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2013 r. 71
Mapa 31: Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2013 r. 73
Mapa 32: Zakłady aktywności zawodowej w Małopolsce w 2013 r. 73
Mapa 33: Zakłady pracy chronionej w Małopolsce w 2014 r. 74
Mapa 34: Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2013 r. 75
Mapa 35: Domy pomocy społecznej i rodzinne domy pomocy w Małopolsce w 2013 r. 76
Mapa 36: Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w Małopolsce w 2014 r. 77
Mapa 37: Dzienne domy pomocy w Małopolsce w 2013 r. 78
Mapa 38: Uniwersytety trzeciego wieku w Małopolsce w 2014 r.: 79
Mapa 39: Centra i kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2013 r. 80
Mapa 40: Spółdzielnie socjalne w Małopolsce w 2014 r. 81
Mapa 41: Spółdzielnie socjalne w Polsce w 2014 r. 82
Mapa 42: Placówki zapewniające miejsca noclegowe i liczba osób z nich korzystających w Małopolsce w 2013 r. 83
Mapa 43: Zlecanie przez gminy zadań pomocy społecznej organizacjom pozarządowym w Małopolsce w 2013 r. 86
Mapa 44: Zlecanie przez powiaty zadań pomocy społecznej organizacjom pozarządowym w Małopolsce w 2013 r. 86
Mapa 45: Środki finansowe przeznaczone na świadczenia z zakresu pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych gmin w Małopolsce w 2013 r. 87
Mapa 46: Środki finansowe przeznaczone na świadczenia z zakresu pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych powiatów w Małopolsce w 2013 r. 88

SPIS WYKRESÓW:

Wykres 1: Rodziny w Małopolsce według liczby posiadanych dzieci, NSP 2011 21
Wykres 2: Udział poszczególnych kategorii wiekowych dzieci z rodzin 3+ w Małopolsce, NSP 2011 24
Wykres 3: Struktura wieku mieszkańców Małopolski na tle kraju w latach 2007-2013 24
Wykres 4: Odsetek mieszkańców Małopolski żyjących poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa w latach 2007 – 2012 28
Wykres 5: Odsetek mieszkańców Polski i regionów żyjących w 2012 r. poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa. 29
Wykres 6: Stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce i w kraju w latach 2002-2013 30
Wykres 7: Stopa bezrobocia rejestrowanego, stan na 31.12.2013 r. 30
Wykres 8: Struktura osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego" w województwie małopolskim wg wieku – stan na 31 XII 2012 r. 33

Wykres 9: Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej ludności Małopolski w latach 2005 – 2013 37
Wykres 10: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w 2013 r. 51
Wykres 11: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2005 – 2013 51
Wykres 12: Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS w latach 2005 – 2013 55

SPIS TABEL:

Tabela 1: Rodziny z trojgiem lub więcej dzieci w Małopolsce, NSP 2011 22
Tabela 2: Rodziny z czworgiem lub więcej dzieci w Małopolsce, NSP 2011 22
Tabela 3: Rodziny 3+ w Małopolsce według powiatów, NSP 2011 23
Tabela 4: Prognoza stopy bezrobocia na 2014 rok w Polsce i Małopolsce (w %) 31